

บทที่ 4

วิเคราะห์แนวคิดเรื่องสันติภาพในเรื่องสั้น

เนื่องจากการศึกษาแนวคิดเรื่องสันติภาพที่มีต่อนักเขียนกลุ่มกบฏสันติภาพเป็นแนวคิดซึ่งเกิดจากกระแสสังคมในช่วงหนึ่งที่มีการรวมตัวกันของนักเขียน นักหนังสือพิมพ์ และประชาชนต่างสาขาอาชีพ เพื่อเรียกร้องสันติภาพให้เกิดขึ้นในสังคมไทย ในการศึกษาแนวคิดเรื่องสันติภาพที่ปรากฏในเรื่องสั้นของนักเขียนกลุ่มกบฏ สันติภาพจึงจำเป็นจะต้องกำหนดช่วงเวลาที่น่าสนใจลงไป เพื่อเป็นการง่ายที่จะชี้ให้เห็นถึงอิทธิพลโดยตรงของแนวคิดเรื่องสันติภาพซึ่งเป็นกระแสที่สำคัญในขณะนั้นได้ปรากฏขึ้นในผลงานของนักเรียน เรื่องสั้นที่คัดเลือกมานี้จึงเป็นเรื่องที่เขียนขึ้นในระหว่างปี พ.ศ.2490–2500 ซึ่งเป็นช่วงที่กระแสการเรียกร้องสันติภาพเกิดขึ้นและดำเนินการอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นกระแสที่เริ่มจะเป็นการรวมตัวกันที่แข็งแกร่งขึ้นของประชาชนที่ไม่เห็นด้วยกับการดำเนินงานปกครองของรัฐบาล ในขณะที่กระแสการเรียกร้องเป็นไปอย่างเข้มข้นมากขึ้นท่ามกลางความวิตกกังวลของรัฐบาลที่ประชาชนกำลังรวมตัวกันต่อต้านการดำเนินงานของตน เรื่องสั้นต่าง ๆ เริ่มตีพิมพ์ลงในหนังสือพิมพ์ นิตยสาร เช่น ปิยะมิตรรายเดือน เจริมย์รายสัปดาห์ อักษรสาส์นรายเดือน หนังสือพิมพ์สยามสมัย หนังสือพิมพ์เคลิเมนต์วันจันทร์ เป็นต้น (วิวัฒน์ คติธรรมนิตย์, 2539 : 237) เปรียบเสมือนเป็นการกระตุ้นกระแสการเรียกร้องสันติภาพต่อประชาชน เรื่องสั้นต่าง ๆ เหล่านี้ นอกจากจะทำหน้าที่สะท้อนภาพสังคมร่วมสมัยออกมาแล้ว ยังจะทำหน้าที่ส่งผลต่อแนวความคิดของคนในสังคมอีกด้วย เพราะนักเขียนคนสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ศรีบูรพา (กุหลาบ สายประดิษฐ์) อิศรา อมันตกุล กุลิศ อินทุศักดิ์ (อัสนี พลจันทร์) ได้แสดงความคิดเห็นของตนลงในงานเขียนอย่างเต็มที่ในการแสดงภาพของสังคมในขณะนั้นที่เต็มไปด้วยความขัดแย้ง และปัญหาต่าง ๆ ที่ตามมา โดยมีความต้องการที่จะให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมและเป็นไปในทางที่ดีขึ้น ปัญหาที่ตัวละครในเรื่องสั้นได้

ประสบก็จะเป็นประสบการณ์เดียวกับที่ประชาชนในขณะนั้นได้รับ การที่ผู้เขียนนำความเป็นจริงออกมาตีแผ่ โดยความพยายามที่จะชี้ให้เห็นถึงความยุติธรรมในสังคมและทำให้ผู้อ่านเกิดความสำนึกที่ตระหนักถึงสภาพชีวิตของคนในสังคมเดียวกับตนเอง และเกิดแนวความคิดที่จะร่วมมือกันเปลี่ยนแปลงสังคมไปสู่สิ่งที่ดีกว่า นักเขียนทั้งสามมีความเชื่อเช่นเดียวกันว่า ความขัดแย้งและปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เป็นเรื่องที่สามารถเปลี่ยนแปลงและแก้ไขได้

4.1 เรื่องสั้นของนักเขียนในกลุ่มกบฏสันติภาพ

จากการสำรวจเรื่องสั้นของนักเขียนกลุ่มกบฏสันติภาพ ที่ได้นำมาวิเคราะห์แนวคิดเรื่องสันติภาพ มีรวมกันทั้งหมด 38 เรื่อง คือ

4.1.1 ศรีบูรพา (กุหลาบ สายประดิษฐ์)

1. แกะที่พลัดฝูง	ศรีบูรพา	ตีพิมพ์ครั้งแรกในนิตยสาร “ปิยะมิตร” รายเดือน ปีที่ 2 ฉบับที่ 18 ประจำเดือนเมษายน 2492

เป็นเรื่องราวของนักศึกษาไทยที่ไปศึกษาต่างประเทศออสเตรเลียและกำลังจะเดินทางกลับบ้าน ระหว่างทางเธอได้พุดคุยกับกัปตันเรือ กัปตันได้เล่าเรื่องราวของนักเรียนไทยคือ อรรณพ และหทัย ซึ่งมีความตั้งใจว่าเมื่อเรียนจบแล้วก็จะกลับมาพัฒนาประเทศ แต่พวกเขาก็ต้องพบกับอุปสรรคคือ การบริหารงานในประเทศไม่มีคนทำงานเพื่อประเทศชาติอย่างจริงจัง มีการกั้นแก่งกันอย่างสกปรก และเกิดคอร์รัปชันไปทั่วทุกวงการ ทำให้ตัวละครทั้งสองคนท้อแท้และปลีกตัวออกจากสังคมไป

2. แม่ยอดยุพดี ศรีบูรพา ตีพิมพ์ครั้งแรกในนิตยสาร “เรีงรัมย์”
รายสัปดาห์ ฉบับครบรอบปีที่ 2
ประจำวันที่ 16 พฤษภาคม 2492

เนื้อเรื่องกล่าวถึงความสำคัญของการทำงานอย่างซื่อสัตย์สุจริต ยุพดีไม่ต้องการเงินที่อรรธได้มาด้วยการทุจริตต่อหน้าที่ เธอภูมิใจในคุณค่าของเงินที่ได้มาด้วยความบริสุทธิ์ เธอภูมิใจกับค่าแรงที่ได้จากการทำงาน ถึงแม้ว่าเธอจะมีอาชีพที่คนอื่นมองว่าต่ำต้อย แต่เธอเห็นว่าผู้ที่มีเกียรติมีหน้ามีตาในสังคมที่ทำงานอย่างทุจริตเป็นสิ่งที่น่ารังเกียจยิ่งกว่า

3. นักบุญจากขานตัน ศรีบูรพา ตีพิมพ์ครั้งแรกในนิตยสาร “อักษรสาส์น”
รายเดือน ฉบับประจำเดือนกรกฎาคม
2492

ตัวละครพูดคุยกันถึงปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในหลายๆ ประเทศ และได้โยงไปถึงคนกลุ่มหนึ่งที่มีหน้าที่พัฒนาสังคมที่ล้าหลัง เช่น ในชนบทที่ห่างไกล เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของคนในสังคม คนเหล่านี้ต้องเสียสละตนเพื่อบำเพ็ญประโยชน์แก่มวลมนุษยชาติ เป็นกลุ่มบุคคลที่ควรสรรเสริญ

4. มหาบุรุษของจันทิมา ศรีบูรพา ตีพิมพ์ครั้งแรกในนิตยสาร “เรีงรัมย์”
รายสัปดาห์ ปีที่ 3 ฉบับที่ 113
ประจำวันที่ 13 พฤศจิกายน 2492

ประเด็นที่สำคัญของเรื่องคือ ผู้เขียนพยายามชี้ให้เห็นว่าในคนทุกคนมีความดีและความเลวปะปนกันอยู่ ดังนั้นคนที่สามารถแยกแยะความดีและความเลวออกจากกันได้ สามารถดึงส่วนดีออกมาชื่นชมและกำจัดความเลวร้ายให้ออกไปจากจิตใจได้ คือคนที่มีคุณค่าในตนเอง

5. เขาเลือกถามบาเรเนในสยาม ศรีบูรพา ตีพิมพ์ครั้งแรกในนิตยสาร “ปิยะมิตร”
 รายเดือน ปีที่ 3 ฉบับที่ 26
 ประจำเดือนธันวาคม 2492

จากเรื่องนี้ผู้เขียนแสดงให้เห็นถึงอุดมการณ์ของตัวละคร เขาเป็นหมอและมีความมุ่งมั่นที่จะใช้อาชีพของเขาช่วยเหลือประชาชนชาวชนบท สิ่งสำคัญที่ผู้เขียนเน้นก็คือ ในการทำงานสาธารณะหรืองานการเมือง คุณสมบัติที่จำเป็นข้อหนึ่งก็คือความไม่เห็นแก่ตัว

6. คนพวกนั้น ศรีบูรพา จากหนังสือพิมพ์ “สยามสมัย”
 9 มีนาคม 2493

จากเรื่องนี้ผู้เขียนแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างทางชนชั้น เปรียบเหมือนในสังคมมีกำแพงที่มองไม่เห็นขวางกั้นอยู่ระหว่างชนชั้น ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกัน ขณะที่ตัวละคร โจมใจไล่และเบ้าเห็นว่า คนรุ่นใหม่จะต้องเป็นผู้ที่รื้อกำแพงที่ขวางกั้นระหว่างชนชั้นนั้นออกจึงจะเกิดความเสมอภาคขึ้นในสังคม

7. คำขานรับ ศรีบูรพา จากหนังสือพิมพ์ “เดลิเมต์วันจันทร์”
 18 มิถุนายน 2493

ทง เป็นนักศึกษาหนุ่มที่มีความมุ่งมั่นที่จะทำงานเพื่อช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ที่ตกทุกข์ได้ยาก เขาเห็นว่าการศึกษาในมหาวิทยาลัยเป็นการศึกษาเพื่อทำให้ตนเองได้รับความสุขสบาย ในขณะที่มีคนอื่นอีกจำนวนมากยังต้องต่อสู้กับความอยุติธรรมในสังคม เขาจึงเปลี่ยนเส้นทางชีวิตไปศึกษาชีวิตนอกรั้วมหาวิทยาลัย เพื่อจะได้ช่วยเหลือผู้อื่นที่ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ และทำประโยชน์ให้กับสังคม

8. “อ้ายหนู” หลงทาง ศรีบูรพา ตีพิมพ์ครั้งแรกในนิตยสาร “ปิยะมิตร”
รายสัปดาห์ ฉบับที่ 179
ประจำวันอาทิตย์ที่ 10 ธันวาคม 2495

เป็นเรื่องของเด็กวัยรุ่นที่หลงผิดไปค้าฝิ่นเนื่องจากต้องการมีเงินใช้ให้เทียมหน้า เทียมตาเพื่อนฝูง สังคมที่นับถือผู้ที่มีเงินตรา อีกทั้งการทำผิดเป็นเรื่องง่ายดายจนทำให้เขาคิดว่า การกระทำผิดนั้นเป็นสิ่งที่ปกติในสังคมไทย ศรีบูรพาแสดงให้เห็นว่าสังคมมีส่วนทำลายเยาวชนให้หลงผิด

9. ประกายใหม่ในดวงตาของเขา ศรีบูรพา ตีพิมพ์ครั้งแรกในนิตยสาร “ปิยะมิตร”
รายสัปดาห์ ฉบับที่ 220
ประจำวันอาทิตย์ที่ 30 กันยายน 2494

ศรีบูรพาจำลองสถานการณ์ที่ขบวนการนักศึกษาารณรงค์เรียกร้องสันติภาพ โดยการออกรวบรวมรายชื่อจากประชาชนทั่วไป ตัวละครแสดงอุดมคติอย่างชัดเจนถึงจุดมุ่งหมายในการรวบรวมรายชื่อว่า การลงชื่อร่วมกับการรณรงค์จะต้องมีสำนึกในสันติภาพที่แท้จริง

10. เขาคื่น ศรีบูรพา ตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ “ปิยะมิตร”
19 ตุลาคม 2495

เป็นเรื่องของกรรมกรที่ศรีบูรพาใช้เป็นตัวแทนของประชาชนในระดับล่างว่า ควรจะให้ความสนใจในเหตุการณ์ทางการเมืองและร่วมแสดงความคิดเห็นกับการบริหารงานของรัฐบาล ผู้เขียนประสงค์จะให้ประชาชนร่วมมือกันเรียกร้องสันติภาพเพื่อความร่มเย็นเป็นสุขของประชาชน

11. ขอแรงหน่อยเถอะ ศรีบูรพา ตีพิมพ์ครั้งแรกในนิตยสาร “ปิยะมิตร”
รายสัปดาห์ ปีที่ 6 ฉบับที่ 304
ประจำวันอาทิตย์ที่ 10 พฤษภาคม 2496

เป็นการแสดงคุณค่าของแรงงานว่า แรงงานเป็นสิ่งที่สร้างสรรค์ทุกสิ่ง ไม่ว่าจะ
เป็นบ้านเรือน ปราสาทราชวัง ดังนั้นคุณค่าของแรงงานจึงไม่ควรจะตีค่าเป็นราคา แต่
ควรจะให้ความสำคัญกับผู้ใช้แรงงาน

4.1.2 อิศรา อมันตกุล

1. กฎแห่งความอารี อิศรา อมันตกุล

แสดงให้เห็นถึงคุณค่าในความเป็นมนุษย์ของคนทุกคน และไม่มีเหตุผลที่มนุษย์
จะทำสงครามกันโดยคำสั่งของผู้นำ โดยเฉพาะการเข้าร่วมในสงครามเกาหลี ผู้เขียน
ไม่เห็นด้วยที่ไทยจะเข้าร่วมในสงคราม

2. แพรี เห่วย อิศรา อมันตกุล

แสดงถึงผลเสียของสงครามโลกครั้งที่ 2 สงครามทำความเดือดร้อนให้กับ
ประชาชนต้องพลัดพรากจากครอบครัวและที่อยู่ สงครามทำให้ศีลธรรมของคนใน
สังคมเสื่อมลงเพราะผลประโยชน์จากสงคราม

3. อาชญากรรมเหนือกฎหมาย อิศรา อมันตกุล มีนาคม 2494

เป็นการชี้ให้เห็นปัญหาการเอารัดเอาเปรียบระหว่างชนชั้น ผู้เขียนเสนอให้ผู้ถูก
เอารัดเอาเปรียบร่วมมือกันต่อสู้เพื่อความเท่าเทียมกัน และเพื่อให้ชีวิตความเป็นอยู่ของ
คนดีขึ้น

4. ศตวรรษแห่งภราดรภาพ อิศรา อมันตกุล

เป็นการแก้ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดจากการเอารัศเอาเปรียบ การกดขี่จากนายทุนกับกรรมกรด้วยการใช้การรวมตัวกันเพื่อสร้างอำนาจต่อรอง เป็นการรวมตัวกันในลักษณะที่สันติ แต่ความรุนแรงก็เกิดขึ้นได้จากการที่จะยุติการประท้วง

5. 10 นาทีก่อนถึงจุดอิสรภาพ อิศรา อมันตกุล

เป็นการจำลองภาพเหตุการณ์การรวมตัวกันปฏิวัติของประชาชน มีจุดประสงค์เพื่อที่จะเปลี่ยนแปลงคณะผู้บริหารประเทศที่ใช้อำนาจในทางการเมืองในการแสวงหาผลประโยชน์

6. ไม่มีน้ำตาในการปฏิวัติ อิศรา อมันตกุล

แสดงการปฏิวัติที่ประชาชนต้องการเปลี่ยนแปลงการเมือง แต่ถูกปราบปรามอย่างรุนแรงจากรัฐบาล และถึงแม้ว่าจะต้องสูญเสียชีวิต แต่ประชาชนก็เต็มใจ เพราะการต่อสู้เพื่อความถูกต้องและความสงบสุขของสังคมเป็นสิ่งที่น่าภาคภูมิใจ

7. เพชฌฆาตไม่ยอมฆ่า อิศรา อมันตกุล

เป็นการต่อสู้กับอำนาจความยุติธรรมในวงราชการด้วยการประท้วง ไม่ทำหน้าทีของคนเพื่อแสดงความคิดเห็นความไม่พอใจต่อการคอร์รัปชัน

8. โลกร้อน อิศรา อมันตกุล เมษายน 2494

ให้ภาพความโหดร้ายของสงครามโลกครั้งที่ 2 และทัศนะเรื่องสงครามว่า ผู้ก่อสงครามเป็นผู้ที่ควรจะถูกประณามมากที่สุด ผู้ก่อสงครามเพียงเพราะการหาประโยชน์เพื่อตนเองโดยไม่นึกถึงสวัสดิภาพของเพื่อนมนุษย์

9. มิเรียมและมนุษยชาติ อิศรา อมันตกุล

แนวคิดหลักเช่นเดียวกับเรื่อง “โลกร้อน” คือ กล่าวถึงความโหดร้าย ในสงครามโลกครั้งที่สอง สงครามเป็นเรื่องระหว่างรัฐ ในขณะที่ผู้ที่ได้รับผลของสงครามคือประชาชน และไทยไม่ควรเข้าร่วมในสงครามเกาหลีเพราะความขัดแย้งเป็นเรื่องภายในของประเทศเกาหลี

10. เพลงแห่งอิสรภาพ อิศรา อมันตกุล 2494

กล่าวถึงสงครามการล่าอาณานิคมเป็นสงครามที่ไม่ชอบธรรม เป็นการเบียดเบียนผู้อื่นด้วยความละโมภ ก่อความรุนแรง ซึ่งเป็นการกีดขวางการเกิดสันติภาพในสังคม

11. รอยเลือดที่พระแม่มาเรีย อิศรา อมันตกุล มิถุนายน 2494

เป็นการแสดงน้ำเสียงสนับสนุนการทำสงครามปลดแอก มีจุดมุ่งหมายเพื่ออิสรภาพ และไม่เห็นด้วยต่อการครอบงำของประเทศมหาอำนาจเพื่อแสวงหาผลประโยชน์

12. ข้าจะไม่ตายทั้งตัว อิศรา อมันตกุล

เป็นการต่อสู้เพื่อขับไล่สงครามและแสวงหาสันติภาพ เน้นย้ำให้เห็นถึงความโหดร้ายของสงคราม มีความหวังว่าสันติภาพเป็นสิ่งที่ประชาชนร่วมมือกันแสวงหาให้สันติภาพดำรงอยู่ในสังคม

13. เพชฌฆาตที่เส้นขนาน 38 อิศรา อมันตกุล กรกฎาคม 2494

แสดงถึงหลักมนุษยธรรม ผู้เขียนมีน้ำเสียงไม่เห็นด้วยกับการเข้าร่วมในสงครามเกาหลี เพราะเป็นการก้าวก้าวการเมืองภายในของประเทศเกาหลี

14. เกลือกว่าเราจะลืม

กันยายน 2494

หน้าที่ของทหารเป็นการปฏิบัติตามคำสั่งนาย การก่อความรุนแรงจึงไม่ใช่ความ
เต็มใจของทหาร ทั้งที่การกระทำความรุนแรงนั้นเป็นการทำร้ายเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน

4.1.3 กุลิส อินทุศักดิ์ (อัสนี พลจันทร์)

1. จากตงกูไปสู่อำนาจ

กุลิส อินทุศักดิ์

กันยายน 2493

แนวคิดสำคัญจะเป็นเรื่องของความแตกต่างทางชนชั้น ผลจากสงครามทำให้เกิด
การปลัดพราวและสูญเสีย ผู้เขียนแสดงทัศนะเรื่องการต่อสู้เพื่อชนชาติของตนเอง

2. มีมิดก็มีสว่าง

กุลิส อินทุศักดิ์

ธันวาคม 2493

แสดงปัญหาของสังคมที่เกิดจากความรุนแรงทางโครงสร้าง ส่งผลให้ประชาชน
ต้องประสบกับการว่างงานและไม่มีรายได้ ผู้เขียนเชื่อว่าการแก้ปัญหาสังคมต้องแก้ที่
สาเหตุ คือ โครงสร้างของสังคม

3. ต่อตระกูลหมอ

อินทรายุทธ

มีนาคม 2494

สังคมไทยกำลังจะมองคุณค่าของคนในสังคมจากภายนอก การเอารัดเอาเปรียบ
เกิดขึ้นทุกวงการเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ให้ตนเอง ผู้เขียนหวังให้มีความเอื้อเฟื้อ
แผ่และความจริงใจในสังคมไทย

9. หม่าไม่ตาย-คนตาย   กุลิศ อินทุศักดิ์   กรกฎาคม 2495

เน้นปัญหาความอดอยากของประชาชนในสังคม โดยที่รัฐไม่ให้ความช่วยเหลือ มีประชาชนจำนวนมากที่ต้องสูญเสียชีวิตไปเพราะความยากจน นับว่าเป็นความรุนแรงในทางโครงสร้างอย่างหนึ่งตามทฤษฎีความรุนแรงของกัลดุง

10. หมออะไร   กุลิศ อินทุศักดิ์   กันยายน 2495

แสดงอุดมการณ์ของหมอที่จะช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยากด้วยการใช้ความสามารถของตนเพื่อช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ ทุกชีวิตมีค่าเท่าเทียมกันในการที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคม การช่วยเหลือซึ่งกันและกันจะทำให้การเอารอดเอาเปรียบหมดไป

11. คำตอบนั้นอยู่ที่ไหน   กุลิศ อินทุศักดิ์   ตุลาคม 2495

ให้ภาพของคนยากจนในชนบทที่อพยพเข้ามาทำงานในเมืองหลวง สาเหตุที่ทำให้พวกเขาต้องเข้ามาทำงานเพราะต้องการหนีจากความขาดแคลน อาชีพเกษตรกรไม่ทำให้มีรายได้เพียงพอที่จะจุนเจือครอบครัว แรงงานจากภาคเกษตรกรรมจึงต้องละทิ้งอาชีพเดิมของตนเข้ามาเสี่ยงโชคหางานทำในเมืองหลวง เมื่อคนอพยพมากขึ้นงานจึงมีไม่พอให้ทำ ส่งผลให้เกิดปัญหาอาชญากรรมตามมา

12. ความยุติธรรม   กุลิศ อินทุศักดิ์   เมษายน 2497

เป็นการแสดงให้เห็นถึงการใช้อำนาจหน้าที่และการปฏิบัติหน้าที่อย่างไม่บริสุทธ์ ทำให้เกิดความยุติธรรมในสังคม และผู้ที่ได้รับผลกระทบก็คือประชาชนในสังคม

13. จากกองเถาถ่าน

หง เกลียวกาม

พฤษภาคม 2497

กล่าวถึงสังคมที่มีการแบ่งชนชั้น และเอาโรคเอาเปรียบโดยไม่คำนึงถึงมนุษยธรรม การต่อสู้เพื่อความเสมอภาคจึงเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของผู้ที่อยู่ในชนชั้นล่าง

เรื่องสั้นทั้ง 38 เรื่องข้างต้น ผู้วิจัยจะนำมาใช้ในการวิเคราะห์แนวคิดสันติภาพ ในลักษณะของการศึกษาวิธีการแก้ไขความขัดแย้งในฐานะที่ความขัดแย้งเป็นองค์ประกอบสำคัญของเรื่องสั้น โดยใช้ทฤษฎีสันติภาพเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์

จากการศึกษาทฤษฎีสันติภาพในบทที่ผ่านมา สรุปได้ว่านักทฤษฎีทุกคนมีความเห็นตรงกันว่า ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคมเป็นเหตุการณ์ปกติ ความขัดแย้งสามารถเกิดขึ้นได้ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล ไปจนถึงระดับสังคมโลก สิ่งที่น่าสนใจที่สุดจึงอยู่ที่ประเด็นของการแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยการไม่ใช้ความรุนแรง เป็นบ่อเกิดแห่งสันติภาพ สันติภาพจึงสามารถดำรงอยู่ได้ท่ามกลางความขัดแย้งที่ใช้การแก้ปัญหด้วยการตกลงประนีประนอม ในกรณีที่ความขัดแย้งไม่สามารถจะประนีประนอมกันได้ก็จะเกิดเป็นภาวะที่ขาดสันติ

ความขัดแย้งเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของเรื่องสั้น ในการวิจัยแนวคิดสันติภาพในเรื่องนี้ จึงมีความจำเป็นต้องศึกษาความขัดแย้งโดยประมวลเป็นความขัดแย้งทางเศรษฐกิจ ความขัดแย้งทางการเมือง และความขัดแย้งทางสังคม เพื่อนำไปสู่การศึกษาการแก้ไขความขัดแย้งด้วยการไม่ใช้ความรุนแรง

4.2 ความขัดแย้งในเรื่องสั้นของนักเขียนกลุ่มกบฏสันติภาพ

4.2.1 ความขัดแย้งทางเศรษฐกิจ

ในการนำเสนอความขัดแย้งทางเศรษฐกิจ สามารถวิเคราะห์ออกมาเป็นความขัดแย้งในการกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรม ทำให้คนร่ำรวยหรือพวกนายทุนมีเงินเหลือเฟือโดยไม่ทำงาน ส่วนคนยากจนต้องทำงานหนักแต่ได้ค่าแรงไม่พอใช้จ่าย และการว่างงานซึ่งเกิดจากงานไม่เพียงพอให้กับจำนวนคนว่างงาน แรงงานไม่เหมาะสมกับงาน อีกทั้งนายทุนทำให้เกิดภาวะการว่างงานเพื่อให้ค่าแรงถูกลง

ก. การกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรม ทิศนะเกี่ยวกับความขัดแย้งทางเศรษฐกิจของศรีบูรพามักจะเป็นการกล่าวถึงการที่ประชาชนในสังคมระดับล่างต้องประสบกับความแร้นแค้นค่าครองชีพไม่พอใช้จ่าย ในขณะที่พวกเขาเหล่านั้นต้องทำงานหนักแต่ได้เงินน้อย ราคาสินค้ากลับแพงขึ้น แต่ในทางกลับกันมีคนอีกกลุ่มหนึ่งในสังคมที่มีรายได้มากเกินไปโดยไม่ต้องทำงาน

เช่น ในเรื่อง “มหาบุรุษของจันทิมา” ได้แสดงภาพของคนที่ร่ำรวยก็จะมีความสุขสบายจนไม่ต้องคิดรนอะไร เพียงแต่การใช้จ่ายให้หมดไปเท่านั้น แต่กับคนยากจนก็ไม่มีการช่วยเหลือหรือยกระดับมาตรฐานชีวิตของพวกเขาให้ดีขึ้น

ในเรื่องสั้นอีกเรื่องหนึ่งของศรีบูรพา คือ “เขาเลือกถามบาเรเนในสยาม” ให้ภาพของนายทุนในเมืองหลวงที่ต่างจากคนยากจนในชนบท นอกจากจะพบปัญหาความยากจนแล้ว คุณภาพชีวิตก็ขาดการสาธารณสุขที่ดี ซึ่งสะท้อนภาพความไม่เท่าเทียมกันของเมืองหลวงกับชนบท

ประชาชนโดยเฉพาะชนชั้นล่างต้องผจญกับปัญหาการขาดแคลนปัจจัยสี่ ไม่ว่าจะเป็นอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรคซึ่งเป็นพื้นฐานการดำเนินชีวิตที่

สำคัญ โดยทั่วไปแล้วรัฐบาลควรจะเริ่มจากการทำให้ประชาชนได้รับความยุติกันดี โดยมีปัจจัยพื้นฐานรองรับและเป็นไปอย่างทั่วถึงซึ่งขัดกับภาวะความเป็นจริงในประเทศที่มีคนจนมากกว่าคนร่ำรวย

ในเรื่องสั้นชื่อ “เขาคิ่น” ของศรีบูรพา ให้ภาพที่ชัดเจนยิ่งขึ้นของชีวิตของผู้ยากไร้ที่ใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนแออัด ที่อยู่อาศัยของผู้คนเหล่านั้นมีสภาพไม่เหมือนกับที่อยู่ของมนุษย์ คนเหล่านั้นมีชีวิตอยู่ไปวันๆ โดยไม่มีจุดมุ่งหมายและอนาคต

การกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรมนี้เองทำให้มีคนรวยที่สุดและคนที่ยากที่สุด ในขณะที่คนร่ำรวยได้รับความสุขสบายก็มีคนจนอีกเป็นจำนวนมากที่ขาดแคลน กุติศ อินทุศักดิ์ แสดงถึงปัญหาเรื่องการกระจายรายได้ในเรื่องสั้น “มีมืดก็มีสว่าง” ว่า การที่คนร่ำรวยไม่ทำงานเนื่องจากมีเงินมากมายอยู่แล้วจึงไม่ต้องขวนขวายทำอะไรนั้นเป็น “กาฝากของสังคม” ส่วนคนยากจนนั้นเป็นผู้ที่ต้องการทำงาน เพราะงานจะทำให้เขามีเงินและมีชีวิตอยู่ได้

ข. การว่างงาน เป็นอีกปัญหาหนึ่งที่เนื่องมาจากความขัดแย้งทางโครงสร้างของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายหลังสงคราม เมื่อสงครามสิ้นสุดลงทำให้ปัญหาเศรษฐกิจรุนแรงมากยิ่งขึ้น เกิดภาวะที่มีคนงานมาก แต่มีงานไม่เพียงพอที่จะให้ทำหรืองานกับคนที่ทำงานไม่เหมาะสมกัน ในเรื่องสั้นชื่อ “วิบากบุญจากชาวดัน” ศรีบูรพาได้เสนอทัศนะเรื่องการแก้ปัญหาการว่างงานในรูปการตั้งสหกรณ์ว่าเป็นวิถีทางหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาได้

ในเรื่องเดียวกันนี้ ศรีบูรพายังได้เสนอแนวคิดเรื่องการแก้ปัญหาการว่างงานโดยการกระจายงานไปยังสังคมชนบท มีการใช้อุปกรณ์ที่ง่ายและเหมาะสม รวมทั้งการขายสินค้าในรูปสหกรณ์ เป็นการแก้ปัญหาที่ดีทางหนึ่ง ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นมีอาชีพและรายได้เสริม ศรีบูรพากล่าวถึงปัญหาการว่างงานและทางออกในการแก้ปัญหาซึ่งเท่ากับเป็นการแนะวิธีให้รัฐบาลในการนำมาใช้แก้ปัญหาในสังคมไทย โดยยกตัวอย่าง

สังคมจีน ในขณะที่เดียวกันนี้ กุลิส อินทุศศักดิ์ ก็ชี้ให้เห็นเช่นเดียวกันว่าสังคมไทยกำลังประสบกับปัญหาการว่างงานและมีคนจำนวนมากไม่มีทางออก และกำลังถูกบีบรัดจากระบบเศรษฐกิจที่ไม่เอื้อโอกาสให้ชนชั้นล่างในสังคม

การมองปัญหาของ กุลิส อินทุศศักดิ์ นั้นลึกซึ้งไปถึงโครงสร้างสังคมที่มีการเอารัดเอาเปรียบ ชูครีคผู้ใช้แรงงาน วิธีการแก้ปัญหานั้นกล่าวว่า “อะไรเป็นเหตุ แก่ที่สิ่งนั้น เมื่อสภาพของสังคมเป็นเหตุ ก็ต้องแก้ที่สภาพของสังคม” จึงเป็นการเสนอแนวทางในการปรับเปลี่ยนโครงสร้างของสังคมใหม่ให้มีการแบ่งงานกันอย่างทั่วถึง คนทำงานได้รับค่าแรงอย่างเหมาะสมและปราศจากการกดขี่แรงงาน ซึ่งเขาถือว่าต้องเป็นการร่วมมือร่วมใจกันมีความกล้าหาญและอดทน แล้วเมื่อนั้นการแก้ปัญหาก็จะเป็นผลสำเร็จ โดยที่ไม่สนับสนุนให้ใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา โดยมองว่าการมีชีวิตอยู่ และอยู่อย่างมีคุณภาพนั้น เป็นชีวิตที่มีคุณค่า การต่อสู้ในทางที่ถูกต้องเป็นสิ่งที่ควรยกย่อง

นอกจากนี้แล้ว ศรีบูรพา ต้องการที่จะแสดงให้เห็นถึงคุณค่าของแรงงาน ความเหน็ดเหนื่อย และแรงงานของมนุษย์ด้วยกันในสังคมเดียวกัน จึงควรที่จะได้รับค่าตอบแทนที่คุ้มค่า ไม่ใช่ถูกเอารัดเอาเปรียบ ในเรื่องสั้นชื่อ “ขอแรงหน่อยเถอะ” ศรีบูรพาให้ภาพของการถูกกดขี่แรงงานว่า คุณค่าของงานเทียบไม่ได้กับคุณค่าของเงิน โดยชี้ให้เห็นถึงแรงงานว่า แท้จริงแล้วแรงงานไม่สามารถที่จะตีค่าเป็นราคาได้ สิ่งที่มีค่ายิ่งกว่า คือคุณค่าทางจิตใจ การมีจิตใจที่โอบเอื้ออารี เพื่อแผ่ซึ่งกันและกันทำให้สังคมสงบสุข แต่แรงงานก็เป็นสิ่งที่ไม่ควรมองข้ามเพราะแท้จริงแล้วทุกสิ่งจะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยจากแรงงาน

ทัศนะเรื่องคุณค่าแห่งแรงงานคนนั้น ศรีบูรพาหวังว่าสังคมไทยน่าจะเป็นอย่างที่เขาได้รับรู้มา คือ ในประเทศออสเตรเลียถือว่าแรงงานเป็นสิ่งที่นาภาคภูมิใจ มีค่าและควรยกย่อง ทุกอาชีพมีความเท่าเทียมกันและสามารถเลื่อนฐานะได้ ฉะนั้น เราจึงไม่ควรดูถูกเหยียดหยาม แต่ควรจะให้เกียรติซึ่งกันและกัน ในเรื่อง “คนพวกนั้น” ศรีบูรพายังกล่าวถึงโอกาสทางการศึกษาของผู้ใช้แรงงานว่า สัมพันธ์เกี่ยวข้องกับอาชีพ

ในอนาคต และเน้นย้ำว่าอาชีพทุกอาชีพมีคุณค่าเท่าเทียมกัน โอกาสทางการศึกษาควร จะกระจายไปสู่ผู้ใช้แรงงานด้วย

ศรีบูรพากล่าวถึงการศึกษาซึ่งเป็นการสนับสนุนให้ประชาชนไฝ่หาความรู้ซึ่งไม่ จำเป็นจะต้องเข้าไปนั่งเรียน ความรู้มีอยู่ทั่วไปสามารถหาได้จากการอ่านหนังสือถึงแม้ ว่าเข้าไปเรียนตามโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัยแต่ไม่สนใจก็ไม่มีประโยชน์การศึกษาหา ความรู้นั้น ควรจะมีความตั้งใจจริงที่จะศึกษา และนำความรู้นั้นมาใช้ให้เป็นประโยชน์ กับตนเอง และเขายังมีความเชื่อว่าปัญหาต่าง ๆ ความขาดแคลนที่เกิดขึ้นจะสามารถ แก้ไขให้หมดไปได้

นอกจากนี้ศรีบูรพายังได้ให้ความหวังกับอนาคตของสังคมไทยว่าจะสามารถ เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี คือ ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง มีการอยู่ดีกินดี ดังเช่นประชาชนในประเทศอื่น ๆ ที่ศรีบูรพาได้ไปพบเห็นมา โดยที่คนไทยจะช่วย เหลือกันทำให้สังคมไทยดีขึ้น เพราะคนไทยก็มีความสามารถไม่แพ้ประชาชนใน ชาติอื่น

4.2.2 ความขัดแย้งทางสังคม

ความขัดแย้งทางสังคมแบ่งได้เป็นความเหลื่อมล้ำและการกดขี่ทางชนชั้นที่เนื่อง มาจากความขัดแย้งทางเศรษฐกิจ กล่าวคือ เมื่อมีความแตกต่างกันทางฐานะ สังคมได้ เริ่มแย่งแยกออกเป็นกลุ่มเรียกว่าชนชั้น มีการเหยียดหยาม เอารัดเอาเปรียบระหว่างชน ชั้น และส่งผลไปถึงระบบการให้ความยุติธรรมในสังคม ทำให้โครงสร้างของความ ยุติธรรมเอนเอียง

ก. ความเหลื่อมล้ำและการกดขี่ทางชนชั้น เป็นจุดกำเนิดของความขัดแย้งทั้ง ปัญหาด้านการศึกษา การสาธารณสุข ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างชนชั้นได้ อย่างชัดเจน นักเขียนทั้งสาม ได้ตีแผ่ปัญหาที่เกิดขึ้น ตามทัศนะของตน

จากเรื่อง “เขาเลือกถามบาเรเนนในสยาม” ศรีบูรพาได้ค่อย ๆ ชี้ให้เห็นว่าเป็นความเชื่อที่แทรกซึมอยู่ทั่วไปในชีวิตประจำวัน จนเห็นว่าความขัดแย้งระหว่างชนชั้นเหล่านี้เป็นสิ่งที่สามัญที่สามารถเกิดขึ้นได้ไม่มีความแปลกที่คนในสังคมได้รับความสะดวกสบายอย่างเท่าเทียมกัน และไม่เห็นเป็นความรุนแรงใด ๆ ต่อชนชั้นที่ถูกเหยียดหยาม

เช่นเดียวกับเรื่อง “คนพวกนั้น” ของศรีบูรพา ตัวละครคือโหมมใจโล ได้ชี้ให้เห็นถึงการกระจายความเจริญที่ไม่ทั่วถึง ขณะเดียวกันก็เห็นว่า ประชาชนชาวชนบทเป็นคนที่อยู่คนละชนชั้น และไม่จำเป็นที่จะต้องได้รับความเจริญ ถึงแม้ว่าการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง มีผลทำให้ชนชั้นเจ้านายต้องตกต่ำลง แต่คนเหล่านั้นก็ยังคงหยิ่งในศักดิ์ศรีความเป็นผู้ดีของตนและไม่ยอมที่จะรับความเป็นจริงว่า สังคมใหม่ควรจะมีคุณสมบัติที่สอดคล้องกัน

นอกจากความแตกต่างทางบรรดาศักดิ์ที่ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างชนชั้นแล้ว ยังมีความแตกต่างทางการศึกษา และการสาธารณสุขที่ได้รับทั้งที่เป็นสิ่งสำคัญในสังคมที่รัฐบาลมีหน้าที่ต้องจัดหาให้กับประชาชนก่อนสิ่งอื่นใด แต่ในสังคมไทยนั้นกลับมองข้ามความสำคัญเหล่านี้ไป การที่สังคมไทยมองข้ามการให้ความสำคัญของการศึกษา ศรีบูรพาได้ชี้ให้เห็นในเรื่อง “เขาคืน” ว่า การขาดการศึกษาก็จะยิ่งทำให้สังคมนั้นตกต่ำลงไม่เกิดการพัฒนาและยังจะเป็นการเพิ่มพูนปัญหาให้มากยิ่งขึ้น เพราะประชาชนที่ไม่มีความรู้ทำให้พวกเขาไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ บุคคลเหล่านี้จะต้องตกเป็นภาระของสังคมที่จะต้องให้การช่วยเหลือดูแล

จากเรื่อง “หมออะไร” การไม่ได้รับบริการสาธารณสุขที่คินับว่าเป็นความรุนแรงทางโครงสร้างของสังคมอย่างหนึ่งซึ่งทำให้เกิดการเจ็บป่วยและล้มตายโดยที่คนส่วนใหญ่ในสังคมอาจจะมองไม่เห็น ทั้งที่เราสามารถจะทำให้การเจ็บป่วยและล้มตายนั้นไม่เกิดขึ้นหรือหมดไปได้ โดยความสามารถของสังคมที่มีหน้าที่จะป้องกันและ

รักษาแต่ไม่มีผู้ลงมือทำให้สังคมนั้นสมบูรณ์ เช่น การเจ็บป่วยของ “เขา” และ “พ่อของจินดา” ที่ต้องตายในขณะที่สังคมช่วยพวกเขาได้

นอกจากปัญหาความแตกต่างในการได้การศึกษาและสาธารณสุขแล้วยังมีความแตกต่างทางฐานะ ที่ทำให้สังคมเกิดการแบ่งแยกทางชนชั้นได้อย่างชัดเจน จากเรื่อง “หลวงพ่อ” ได้พูดถึงความแตกต่างที่ไม่อาจจะรวมกันได้ เพราะคนรวยย่อมจะหาผลประโยชน์เอาโรคเอาเปรียบคนจน อิศราแสดงให้เห็นถึงการกดขี่อีกแบบหนึ่งที่เกิดเนื่องมาจากความโลภของมนุษย์และใช้ศาสนาเป็นเรื่องบังหน้า โดยไม่นึกถึงความผิดชอบชั่วดี

ในเรื่องสั้น “น้ำมีอนาง” นอกจากท่านผู้พิพากษาจะใช้แรงงานแล้วยังแสดงการกดขี่ทางเพศ ต่อคนใช้ในบ้าน และถึงแม้ลูกของตนเอง ก็ยังไม่ถือยศศักดิ์ว่าเป็นเพียงลูกข้าไม่ให้ความสำคัญเป็นธรรมต่อลูกแท้ๆ ของตนเอง ถือเป็นการกดขี่ในครอบครัว และการกดขี่นั้นก็กระจายออกไป จากครอบครัวตนเองก็เริ่มออกไปสู่ผู้คน รอบข้างในสังคมเดียวกัน เพื่อความมีอำนาจเหนือกว่าผู้อื่น

เนื่องมาจากโครงสร้างของสังคมที่ทำให้คนในสังคมรู้สึกว่าเป็นการเอาโรคเอาเปรียบคนที่ด้อยกว่าโดยไม่คำนึงถึงศีลธรรม เป็นเรื่องธรรมดาในเรื่อง “อาชญากรรมเหนือกฎหมาย” ได้กล่าวถึงลักษณะของการเอาโรคเอาเปรียบว่า

เขารำงานหนักมาทั้งปี กรรมกรเหล่านั้นก็เหน็ดเหนื่อยสายตัวแทบขาดมาเท่า ๆ กับเขาเหมือนกัน แต่กลัวเมื่อทางองค์การเล่นเอาเปรียบโดยไม่ยอมจ่ายเงินปันผลกำไรให้แก่กรรมกรคือ ๆ เป็นเหตุให้เกิดการสไตรก์ขึ้นนั้น เขากลับกำลังจะทรยศต่อชนพวกเดียวกันโดยลอบไปชูเอื้อมกับคณะกรรมการองค์การอย่างลับ ๆ (อิสรา อนันตกุล ; 2539 : 129-130)

เรื่อง “ศตวรรษแห่งภราดรภาพ” อิศราได้กล่าวถึงการเอาเปรียบของนายทุนที่มีต่อ กรรมกร ซึ่งชนชั้นนายทุนมักจะคิดว่ากรรมกรนั้นไม่มีอำนาจอะไรมาต่อรอง โดยเฉพาะการต่อรองต้องใช้ทุนทรัพย์ พวกเขาจึงคิดเอาเปรียบโดยไม่เห็นคุณค่าของแรงงาน อิศราได้เสนอแนะทางให้พวกกรรมกรโดยการร่วมมือกันใช้อำนาจต่อรอง เมื่อทั้ง 2 ฝ่ายมีอำนาจเท่าเทียมกัน การต่อรองก็จะเป็นผล ดังนั้นจึงเป็นการเสนอให้ลุกขึ้นต่อสู้เพื่อความชอบธรรมและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของชนชั้นกรรมกร ดังจะเห็นได้ว่า อิศรา มีความเชื่อว่า สังคมจะมีช่องทางแก้ไขปัญหา และมีทางออกสำหรับชนชั้นที่ถูกกดขี่

การแก้ปัญหาโดยใช้อำนาจเพื่อทานอำนาจนั้นก็ต้องควบคุมอำนาจที่จะเกิดขึ้นไม่ให้กลายเป็นการใช้ความรุนแรงเข้าต่อสู้ อิศราได้แสดงภาพของการต่อสู้โดยใช้ความรุนแรงว่าจะเกิดการสูญเสีย และแทนที่จะได้ชัยชนะในการเรียกร้องตามข้อต่อรองก็จะต้อง ประสบกับการพ่ายแพ้ และตกอยู่ใต้อำนาจของนายทุนต่อไปอีก

ดังนั้นในการจะทำลายกำแพงที่ขวางกั้นระหว่างชนชั้นลงได้ ก็ต้องอาศัย ความร่วมมือจากประชาชน ที่มีหน้าที่จะต้องร่วมมือร่วมใจกัน ต่อสู้เพื่อความเสมอภาค ความเท่าเทียมกันในสังคมและเห็นคุณค่าในตนเองเพื่อที่จะบำรุงรักษาสันติภาพให้เกิดขึ้นในสังคมอย่างถาวร

ข. กระบวนการยุติธรรมในสังคม จากปัญหาความเหลื่อมล้ำและการกดขี่ในสังคมยังส่งผลไปถึงวงการยุติธรรมในสังคมอีกด้วย ในสังคมที่เต็มไปด้วยการเอาเปรียบจากกลุ่มที่มีอำนาจมากกว่า ทำกับกลุ่มที่ด้อยอำนาจ ซึ่งในการทำหน้าที่ให้ความยุติธรรมในสังคม หากผู้ที่ทำหน้าที่นั้น เป็นผู้ละเลยที่จะทำหน้าที่อย่างบริสุทธิ์ ยุติธรรม และปราศจากอคติใด ๆ ก็จะส่งผลให้สังคมนั้นบิดเบี้ยว เนื่องจากประชาชนจะไม่ได้รับความเป็นธรรมที่แท้จริง ดังจะเห็นได้จากเรื่อง “ความรักอันเรงแรง” กุลิศ อินทุศักดิ์ ได้เสนอแนวคิดในกระบวนการยุติธรรมว่า ไม่ได้ให้ความช่วยเหลือคนยากจน แต่เป็นการเอื้อประโยชน์ให้กับชนชั้นที่สูงกว่าเท่านั้น

นอกจากความยุติธรรมในวงการยุติธรรมแล้ว กุติศ เสนอในเรื่อง “หมออะไร” พูดถึงความยุติธรรมในการใช้แรงงานและความยุติธรรมใน ส่วนแบ่งของรายได้ ในการที่ชนชั้นนายทุนมีอำนาจทางการเงินก็จะกดขี่ เอารัดเอาเปรียบคนที่ด้อยกว่า ในการเอารัดเอาเปรียบนั้นถูกต้องตามกฎหมาย เนื่องจากโครงสร้างของสังคมได้เอื้อประโยชน์ให้กับคนเพียงกลุ่มเดียวคือกลุ่มที่มีอำนาจ ฉะนั้น ผู้นำนักของความยุติธรรม จึงเอนเอียงไปในด้านเดียว ปล่อยให้คนอีกกลุ่มหนึ่ง ถูกเอารัดเอาเปรียบโดยที่ไม่มีทางออกและหนทางที่จะช่วยเหลือตนเองได้

กุติศได้ชี้ให้เห็นถึงความไม่เที่ยงธรรมในด้านกฎหมายที่ได้เอื้อประโยชน์ให้กับชนชั้นนายทุน โดยที่ไม่มี การแบ่งสรรอย่างเท่าเทียมกันต่อคนในสังคม เมื่อกฎหมายไม่เที่ยงตรงก็เป็นผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชน ทั้งที่เป็นหน้าที่โดยตรงของรัฐที่จะต้องจัดการ โครงสร้างในสังคมให้ประชาชนของคนอยู่ดีกินดีอย่างทั่วถึงกัน จึงเป็นความรุนแรงเชิงโครงสร้างที่การแก้ไขต้องเริ่มจากการแก้ไขโครงสร้าง เมื่อโครงสร้างดีความเป็นอยู่ของประชาชนก็จะดีตามไปด้วย ดูเหมือนความศรัทธาในกระบวนการยุติธรรมจะเลือนลอย กฎหมายเป็นสิ่งที่เขียนขึ้นจากคนในสังคม ดังนั้นเป็นมนุษย์ปุถุชนนี่เอง ที่ทำให้กฎหมายสามารถพลิกแพลงและเปลี่ยนแปลงได้ ไม่มีอะไรที่เที่ยงตรงที่สุด

จึงจะเห็นได้ว่าความขัดแย้งในสังคมส่วนใหญ่จะเป็นความขัดแย้งที่เกิดจากกลุ่มคน 2 กลุ่มที่มีความแตกต่างกันในด้านอำนาจ เมื่ออำนาจของทั้ง 2 กลุ่ม ไม่เท่าเทียมกัน จึงเกิดการเอารัดเอาเปรียบขึ้น และในการเรียกร้องให้มีการต่อสู้ เพื่อคานอำนาจของทั้งสองกลุ่มให้เท่าเทียมกันก็นับว่าเป็นความขัดแย้งที่เอื้อประโยชน์ให้กับสังคม โดยที่ความขัดแย้งจะช่วยให้สังคมมีการพัฒนาขึ้นไม่ว่าจะด้าน การอุปโภคบริโภค ด้านการศึกษา ด้านการสาธารณสุข เป็นต้น เมื่อสังคมได้รับการพัฒนา ความอยู่ดีกินดีก็ย่อมจะเกิดขึ้น เมื่อประชาชนอยู่ดีกินดี สันติสุขที่แท้จริง ก็จะเกิดขึ้นในสังคม นักเขียนทั้งสามไม่ได้หมายความว่าความของภาวะแห่งสันติว่าเป็นเพียงภาวะที่ปลอดจากสงครามเท่านั้น ยังได้มอง

ไปถึงปัญหาที่เกิดขึ้นภายหลังจากสงครามได้สงบลงแล้วว่า สงครามสงบ แต่คนในสังคมยังไม่ได้รับสันติสุขที่แท้จริง ผู้คนยังต้องพบกับปัญหานับประการตั้งแต่ความอดอยาก โรคภัยไข้เจ็บ การขาดความรู้ ดังนั้นความรุนแรงเชิงโครงสร้างจึงได้เกิดขึ้น และเป็นสิ่งที่ไม่ได้ปรากฏชัดเจนในขณะเวลานั้น เหมือนกับการปะทะกันโดยตรง ปัญหาสังคมเป็นปัญหาที่ยืดเยื้อ และมีความรุนแรงยิ่งกว่าการเกิดสงคราม หากไม่ได้รับการแก้ไข สังคมก็อาจจะล่มสลายได้

4.2.3 ความขัดแย้งทางการเมือง

ความขัดแย้งทางการเมืองเป็นความขัดแย้งระหว่างนโยบายการบริหารงานของรัฐบาลกับประชาชนที่ไม่เห็นด้วย เนื่องจากรัฐบาลใช้อำนาจทางการเมืองในการหาผลประโยชน์ และไม่ใช่งานเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง การทะเลาะหน้าที่ในการบริหารงานของรัฐบาลทำให้เกิดการคอร์รัปชันขึ้นในวงราชการ โครงสร้างของสังคมที่นิยมวัตถุ ตัดสินคุณค่าของค่าจากทรัพย์สินเงินทอง ทำให้การเสียสละเพื่อหน้าที่อย่างแท้จริงสูญหายไป การทำงานราชการจึงเป็นการแข่งขันเพื่อผลประโยชน์ต่อตนเอง นอกจากนี้ยังมีความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับประชาชนในเรื่องของทัศนคติเรื่องสงครามและสันติภาพ กล่าวคือรัฐบาลไทยมีนโยบายส่งทหารเข้าร่วมในสงครามเกาหลี ในขณะที่ประชาชนยังอดอยาก และประชาชนเห็นว่า สงครามเกาหลีเป็นเรื่องภายในของประเทศเกาหลี ไม่สมควรที่ไทยจะไปยุ่งเกี่ยว

ความขัดแย้งทางการเมืองที่ปรากฏในเรื่องสั้นของนักเขียนทั้งสาม สามารถวิเคราะห์ในรายละเอียดได้ดังนี้

ก. การบริหารงานของรัฐบาล ในช่วงเวลาระหว่าง พ.ศ. 2490-2495 มีความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เกิดเหตุการณ์รัฐประหารเพื่อเปลี่ยนผู้นำรวมทั้งนโยบายทางการเมือง โดยคณะนายทหาร นักเขียนทั้งสามคนมีน้ำเสียงไม่เห็นด้วยต่อการเข้ามาบริหารงานของรัฐบาลชุดนี้ อาจจะเนื่องมาจากทหารมิได้มีหน้าที่เข้ามาบริหารประเทศ

หน้าที่ของทหาร คือ การป้องกันประเทศ การเข้ามาบริหารก็อาจจะไม่ชำนาญทางการเมือง และถูกนักการเมืองครอบงำหาผลประโยชน์ใส่ตน ศรีบูรพาแสดงทัศนะที่มีต่อการเมืองและนักการเมืองจากเรื่องสั้น “เกาะที่พลัดฝูง” ว่า การทำงานการเมืองส่วนใหญ่เป็นการทำงานที่ไม่บริสุทธิ์ การเมืองเป็นการแย่งชิงอำนาจโดยใช้ความรุนแรงประหัตประหารกัน ทั้งที่ควรจะช่วยกันพัฒนาประเทศของตน แต่กลับใช้อำนาจในการรุกรานประเทศอื่น

การบริหารงานของนักการเมืองที่ดีจะต้องคำนึงถึงประชาชนเป็นสำคัญ มิใช่เข้ามาเพื่อจะกอบโกยผลประโยชน์เข้าตัวเอง ศรีบูรพามีความหวังว่านักการเมืองจะเข้ามาบริหารและให้การสงเคราะห์เพื่อนมนุษย์ให้มีความเป็นอยู่ที่ทัดเทียมกันไม่ว่าจะเป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในเมืองหรือประชาชนที่อาศัยอยู่ในชนบท เช่น จากเรื่อง “เขาเลือกถามบาเรเนโนในสยาม” ศรีบูรพาแสดงการวิพากษ์วิจารณ์คณะผู้บริหารประเทศไว้ว่า ไม่สนใจกับสวัสดิภาพและความเป็นอยู่ของประชาชนในชนบท

ศรีบูรพาศรัทธาในการบริหารงานตามหลักประชาธิปไตยซึ่งทำให้ทุกคนมีเสรีภาพ ในขณะเดียวกันผู้ที่อยู่ในหน้าที่การบริหารบ้านเมืองก็ต้องปราศจากความเห็นแก่ตัว แลปฏิบัติหน้าที่การงานอย่างซื่อสัตย์สุจริตให้ประชาชนได้รับการดูแลเอาใจใส่เสมอภาคกัน ดังจะแสดงให้เห็นจากเรื่อง “อ้ายหนูหลงทาง” ได้พูดถึงความเจริญทางด้านเทคโนโลยีคือไฟฟ้า ซึ่งเป็นความเจริญทางวัตถุ และความเจริญดังกล่าวไม่ได้เป็นไปโดยเท่าเทียมกัน

การบริหารงานบ้านเมืองจึงปล่อยเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐบาลเพียงอย่างเดียวไม่ได้ ในการปกครอง แบบประชาธิปไตย ประชาชนทุกคนจึงมีหน้าที่ที่จะต้องสนใจสอดส่องดูแลการบริหารบ้านเมืองของรัฐบาล เพราะผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการบริหารของรัฐโดยตรง คือ ประชาชนทุก ๆ คน และเพื่อให้การบริหารงานเป็นไปอย่างถูกต้องเพื่อประชาชนโดยแท้จริง ศรีบูรพาได้เสนอไว้ใน “นักบุญจากขานตัน” ว่า การเมืองไม่ใช่เป็นเรื่องของรัฐบาลเท่านั้น แต่การเมืองเป็นเรื่องของประชาชนด้วย

ในขณะที่เดียวกันอิสรา อมันตกุล ก็ได้แสดงให้เห็นว่าการเมืองในระบอบประชาธิปไตยนั้นเป็นสิ่งที่ดีและเหมาะสมกับสังคมไทยแต่ผู้ที่ทำให้การเมืองไทยต้องมัวหมองและสกปรกก็คือนักการเมืองที่เห็นแก่ตัว ดังนั้นเป็นหน้าที่ของประชาชนที่จะช่วยกันเป็นหูเป็นตา และช่วยกันตรวจสอบนักการเมืองเหล่านั้น รวมทั้งต้องเป็นการดำเนินงานให้ถูกต้องตามครรลองของประชาธิปไตย ในเรื่อง “ไม่มีน้ำตาในการปฏิวัติ” อิสราได้บรรยายให้เห็นว่าการเมืองในขณะนั้น รัฐบาลควบคุมอำนาจโดยคนกลุ่มหนึ่ง แทนที่จะกระจายอำนาจนั้นไป ดังนั้นการบริหารบ้านเมืองของรัฐบาลจึงไม่ใช่การปกครองตามหลักประชาธิปไตยอย่างแท้จริง สังคมกำลังตกอยู่ใต้อำนาจของเผด็จการ ในเรื่อง “ศตวรรษแห่งภราดรภาพ” อิสราได้แสดงความคิดเห็นด้วยน้ำเสียงประชดประชันว่า ผู้ที่ต้องการเปลี่ยนแปลงสังคมไทยให้ดีขึ้นไม่ว่าจะถูกเรียกว่าเป็นนักปฏิวัติหรือปฏิรูป จะต้องพบกับชะตากรรมที่ยากลำบาก เนื่องจากผู้บริหารประเทศไม่ต้องการให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของตน อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนก็ยังมีความหวังว่าสังคมไทยจะดีขึ้นต่อไปในอนาคต

วิถีทางหนึ่งที่อิสราใช้ในการแก้ปัญหาอำนาจอันไม่เป็นธรรม ในการบริหารงานของรัฐบาลก็คือ การเปลี่ยนแปลงคณะผู้บริหารประเทศโดยการร่วมมือกันของประชาชน อย่างไรก็ตามเขายังเห็นว่าการต่อสู้โดยไม่ใช้ความรุนแรงเป็นวิธีที่ดี การต่อสู้ของประชาชนเป็นไปอย่างบริสุทธิ์ใจและหวังจะให้เกิดความสงบสุขขึ้นในสังคม จากเรื่อง “10 นาทีก่อนถึงจุดอิสราภาพ” อิสราได้แสดงภาพการปฏิวัติของประชาชนเพื่อที่จะขับไล่ผู้บริหารที่ใช้อำนาจหน้าที่แสวงหาประโยชน์ต่อตนเองให้ออกไปจากตำแหน่ง ซึ่งเทียบได้กับความเป็นจริงในสังคมไทยที่กำลังถูกปกครองด้วยอำนาจเผด็จการ เรื่องสั้นจึงเป็น “ปากเสียง” แทนการแสดงความต้องการของประชาชนที่จะขับไล่กลุ่มเผด็จการออกไป

เขายังให้ความหวังกับประชาชนว่าหลังจากการต่อสู้ของประชาชนแล้ว ก็จะได้พบกับความเท่าเทียมกันในสังคม คุณภาพชีวิตของคนในสังคมดีขึ้น และสันติสุขที่แท้

จริงจะเกิดขึ้น คณะบริหารบ้านเมืองที่ดีจะทำให้ไม่เกิดปัญหาขึ้นในสังคมอีก ในเรื่อง “ไม่มีน้ำตาในการปฏิวัติ” อิศราได้เสนอภาพนักปฏิวัติคนหนึ่งที่ต้องจบชีวิตลงเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคมให้ดีขึ้น ถึงแม้ว่าจะต้องสูญเสียชีวิตลงในการให้ได้มาซึ่งสันติภาพ ถึงแม้ว่าจะต้องสูญเสียชีวิต แต่ตัวละครก็เห็นว่าคุ้มค่าที่จะแลกชีวิตกับประโยชน์ที่มีต่อสังคม

แนวคิดเรื่องความขัดแย้งทางการเมืองเกี่ยวกับการบริหารงานของรัฐในเรื่องสั้น อาจสรุปได้ว่า เรื่องสั้นของนักเขียนกลุ่มกบฏสันติภาพได้ให้ภาพของการบริหารประเทศในช่วงระยะเวลานั้นว่า การบริหารประเทศในช่วงระยะเวลาดังกล่าวซึ่งเป็นช่วงที่อำนาจการบริหารเป็นของคณะรัฐประหารนั้น เป็นการบริหารที่อำนาจส่วนใหญ่ตกอยู่ภายใต้บุคคลเพียงกลุ่มเดียว ก่อให้เกิดความยุติธรรมในสังคม ประชาชนได้รับความเดือดร้อน จากการบริหารประเทศของรัฐบาลกลุ่มนี้ โดยที่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาค่าง ๆ ที่เกิดขึ้นให้กับราษฎรซ้ำยังเป็นการเพิ่มพูนปัญหาให้กับประชาชนยิ่งขึ้นไปอีก

ก. การคอร์รัปชัน

การคอร์รัปชันเป็นปัญหาสำคัญของการบริหารงานของรัฐบาลชุดรัฐประหาร ถึงแม้ว่าการทำการรัฐประหารครั้งนี้ก็เพื่อที่จะล้มล้างและเปลี่ยนแปลงการบริหารงานของรัฐบาลชุดเดิม ที่เต็มไปด้วยปัญหาการคอร์รัปชัน แต่ในที่สุดรัฐบาลรัฐประหารก็คงจะหนีปัญหานี้ไปไม่พ้นและปัญหาก็ยิ่งลุกลามมากไปกว่าเดิม จนกลายเป็นเรื่องปกติที่จะมีการคอร์รัปชันขึ้นในวงราชการ นักเขียนทั้งสามมีความคิดเห็นที่ตรงกันในการต่อต้านการคอร์รัปชัน ศรีบูรพาได้แสดงทัศนะว่าการรับราชการในขณะนั้น คนที่ตั้งอกตั้งใจทำงาน ทำหน้าที่อย่างซื่อสัตย์สุจริต และกระตือรือร้นในการริเริ่มสร้างสรรค์ ได้กลายเป็นบุคคลประหลาด

ศรีบูรพาได้มองลึกไปถึงสาเหตุของการเกิดปัญหาการคอร์รัปชันว่าเนื่องมาจากโครงสร้างของสังคมที่มองคนแต่เพียงภายนอก หลงนิยมยกย่องผู้ที่มีอำนาจ นิยมคนที่มีเงินมากกว่าที่จะยกย่องความดีงาม และไม่ใส่ใจด้วยว่าเงินหรืออำนาจเหล่านั้นได้มาด้วยความสุจริตหรือไม่ ในขณะที่คนที่ซื่อสัตย์สุจริตต่อหน้าที่ที่กลับกลายเป็นคนที่ถูกสังคมทอดทิ้งและถ่มเลือน เช่นเดียวกับในเรื่องสั้น “เพชรฆาตไม่ยอมฆ่า” ของอิสรา อมันตกุล ตัวละครเพชรฆาตฆาต ทำหน้าที่ของตนเองอย่างซื่อสัตย์ แต่ถูกละเลยจากหน่วยงาน ข้าราชการอื่นๆ ที่คอร์รัปชัน และใช้อำนาจในทางทำลายฝ่ายตรงข้าม คนเหล่านี้จึงน่าจะถูกรับเรียกว่าเพชรฆาตมากกว่าตัวเขา

แนวคิดสำคัญของ “แกะที่พลัดฝูง” ของศรีบูรพา และ “เพชรฆาตไม่ยอมฆ่า” ของอิสรา อมันตกุล ต่างก็เป็นแนวคิดที่แสดงถึงปัญหาการคอร์รัปชันในวงราชการไทยที่เป็นปัญหาที่กำลังลุกลามใหญ่โตขึ้นในขณะนั้นไม่ว่าจะเป็นอรรถพจากแกะที่พลัดฝูงกับเพชรฆาตฆาตต่างก็ได้รับความยุติธรรมจากปัญหาการคอร์รัปชัน จนกระทั่งเขา รู้สึกว่ากำลังถูกกระแสน้ำของสังคมบังคับให้เขาต้องกระทำการคอร์รัปชันมิฉะนั้นเขาจะกลายเป็นคนแปลกแยกในสังคม ปัญหาการคอร์รัปชันทำให้อรรถพหมดกำลังใจที่จะต่อสู้เข้าต่อสู้กับคดียุติธรรมและทั้งสังคมนี้ไปด้วยความพ่ายแพ้ ในขณะที่ “เพชรฆาตฆาต” ได้ตัดสินใจที่จะต่อสู้กับกระแสน้ำของปัญหาการคอร์รัปชันที่กำลังเชี่ยวกรากนั้นด้วยการสไปดโรกั ถึงแม้จะเป็นเสียงของคนเพียงคนเดียวที่ไม่อาจจะทำให้การคานอำนาจเป็นผลสำเร็จแต่เขาก็ได้พบกับอิสรภาพที่แท้จริงที่จะไม่ต้องอยู่ใต้อำนาจของการคอร์รัปชันนั้น ในเรื่องเดียวกันนี้ อิศรายังให้ภาพของการประท้วงของ “เพชรฆาตฆาต” ที่ทำให้เขาต้องออกจากราชการ แต่เขาก็พร้อมที่จะทำเพื่ออุดมการณ์ที่จะไม่ร่วมอยู่ในการทำงานที่ทุจริต

อย่างไรก็ดี อิศรา ก็เชื่อว่าเราทุกคนสามารถที่จะมีส่วนในการช่วยกันประคับประคองความถูกต้องและความเที่ยงธรรมในสังคมได้และความถูกต้องนี่จะเป็นสิ่งที่ทำให้สังคมอยู่รอด เขายังชี้ให้เห็นอีกว่าการคอร์รัปชันเป็นสิ่งที่น่ารังเกียจและจะเป็นการบ่อนทำลายสังคม จากเรื่องสั้น “แม่ยอดยุพดี” ตัวละคร “ยุพดี” ได้ให้ทัศนะอย่าง

ชัดเจนว่า คนที่มีอาชีพนำรังเกียจในสังคมควรจะเป็นคนที่ทุจริตต่อหน้าที่มากกว่าคนมีอาชีพให้บริการตามสถานที่บันเทิง

ในปัญหาการคอร์รัปชัน นักเขียนทั้งสามกล่าวตรงกันว่า ข้าราชการในสมัยนั้นมีการคอร์รัปชันอยู่ทั่วไปในวงราชการ การคอร์รัปชันเป็นปัญหาที่ควรขจัดให้หมดไป การทำหน้าที่อย่างซื่อสัตย์เป็นสิ่งที่ควรยกย่องและเป็นการแก้ปัญหาสังคมในอีกระดับหนึ่งด้วย ซึ่งก็นับว่าเป็นความพยายามอย่างเดียวกัน ศรีบูรพาก็ต้องการจะชี้ให้เห็นว่า ปัญหาการคอร์รัปชันที่เกิดขึ้นอย่างมากมายนั้นเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้อง ความซื่อสัตย์สุจริตเป็นสิ่งที่น่าภาคภูมิใจและให้สังคมหันมามองกันที่ความดีงามในตัวบุคคลมากกว่าที่จะยกย่องเชิดชูเงินตรา นอกจากนี้ยังให้กำลังใจกับผู้ที่ทำดีให้ยึดมั่นในความดีความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ของตน วิถีชีวิตที่สะอาดปราศจากราคีเป็นชีวิตที่พบสันติสุข และนำไปสู่สังคมที่เต็มไปด้วยสันติสุขอีกด้วย

ข. สงคราม และสันติภาพ

ทัศนะเรื่องสงครามและสันติภาพ นักเขียนทั้งสามได้เสนอว่าเป็นทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้ง สงครามเกิดขึ้นจากการใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา ผลที่เกิดตามมาคือความสูญเสียไม่ว่าจะเป็นทั้งทางทรัพย์สินหรือร่างกาย ส่วนสันติภาพเป็นสิ่งที่มนุษย์ต้องการโดยใช้วิธีการต่างๆ ให้ได้มาซึ่งสันติภาพ โดยที่อาจจะใช้ความรุนแรงหรือไม่ใช้ก็ได้

เรื่องสั้นในช่วงระหว่าง พ.ศ. 2490-2495 ของนักเขียนทั้ง 3 ท่านนอกจากจะแสดงความขัดแย้งต่าง ๆ ที่เป็นต้นเหตุของปัญหาที่ก่อให้เกิดความไม่สงบสุขขึ้นในสังคมแล้วยังได้แสดงถึงทรรศนะของปัญหาเรื่องสงครามซึ่งเป็นความขัดแย้งระหว่างชาติ เชื้อชาติ ที่ไม่สามารถแก้ปัญหาด้วยสันติวิธี นอกจากนี้ในการทำสงครามแต่ละครั้งนั้นชีวิตผู้คน และความเป็นอยู่ต่าง ๆ ก็ต้องได้รับความเดือดร้อน

นักเขียนทั้งสามคัดค้านการเข้าร่วมสงครามเกาหลีซึ่งเห็นว่าเป็นความเห็นที่แตกต่างไปจากการดำเนินนโยบายของรัฐบาล เนื่องด้วยในขณะนั้นไทยได้ตกลงให้ความร่วมมือกับสหประชาชาติในการให้ความช่วยเหลือสำหรับอเมริกาเข้าไปร่วมรบในสงครามเกาหลี การเข้าร่วมสงครามในครั้งนี้ อิศรา อมันตกุล ได้พยายามชี้ให้เห็นในเรื่อง “โลกร้อน” ว่าสงครามเป็นสิ่งที่เลวร้าย และสงครามเกิดขึ้นจากมนุษย์ ดังนั้นจึงขึ้นอยู่กับมนุษย์เองที่จะคัดค้านหรือสนับสนุนสงคราม

อิสราพยายามชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่าสงครามเป็นการฆ่าคนบริสุทธิ์ที่ไม่มีผิด สงครามเป็นเพียงความขัดแย้งของผู้นำแต่ผู้ที่ต้องมารับเคราะห์กรรมกลับเป็นประชาชน ที่ตกอยู่ใต้อำนาจของผู้นำ อิศราเห็นว่าสงครามมหาเอเชียบูรพาที่ผ่านมา นั้นไม่มีชาติใดที่ผิดหรือมีชาติใดที่ถูก และสิ่งที่ควรถูกประณามที่สุดคือลัทธิการปกครองความครอบงำจากนโยบายผู้นำประเทศผู้กระหายสงคราม

นโยบายการเข้าร่วมกับสหประชาชาติ เพื่อช่วยเหลือในสงครามเกาหลีเป็นสิ่งที่นักเขียนทั้งสามไม่เห็นด้วย ในขณะที่ประเทศไทยกำลังประสบกับปัญหาการขาดแคลนความอดอยาก ไม่เพียงแต่ในชนบทเท่านั้นแม้แต่คนที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ เองยังมีคนที่ยากจน ปัญหาน้ำท่วมในภาคเหนือปัญหาภัยแล้งในภาคอีสาน รัฐบาลยังไม่สามารถที่จะช่วยเหลือให้ประชาชนของตนคลายจากความเดือดร้อนเหล่านี้ไปได้ กลับจะนำประเทศไปเข้าร่วมสงครามซึ่งไม่ใช่เพื่อป้องกันเอกราชของตน แต่เป็นการไปรุกรานและทำร้ายผู้อื่น ศรีบูรพาได้เขียนเรื่อง “ประกายใหม่ในดวงตาของเขา” เพื่อแสดงให้เห็นถึงการทำงานของกลุ่มสันติชนที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อสันติภาพ โดยการรวบรวมรายชื่อผู้ร่วมลงนามสันติภาพในการคัดค้านการส่งทหารเข้าร่วมรบในสงครามเกาหลี

การรวบรวมรายชื่อผู้สนับสนุนสันติภาพ เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นถึงความคิดเห็นของประชาชนที่ไม่หากินด้วยกับนโยบายของรัฐบาลจึงเป็นการต่อสู้โดยไม่ใช้ความรุนแรง การสนใจในปัญหาสันติภาพ นโยบายการปกครองบ้านเมือง และความคิดเห็นของประชาชนต่อบ้านเมืองนั้นเป็นสิ่งที่ทุกคนในสังคมไทยต้องสนใจศึกษาติดตามและ

แสดงความคิดเห็น เพราะการปกครองในระบอบประชาธิปไตยนั้นอำนาจการปกครองเป็นของประชาชน ส่วนนโยบายการส่งทหารไปรบในสงครามเกาหลีนั้น เป็นการไม่สมควรเพราะชนชาติเกาหลีย่อมมีอิสระที่จะเลือกระบบการปกครองของตนเองไม่สมควรที่คนภายนอกจะไปยุ่งเกี่ยวสงครามเกาหลีภายในประเทศ การที่สหประชาชาติมีมติให้ชาติต่าง ๆ ซึ่ง เป็นสมาชิกของสหประชาชาติส่งทหารไปรบในสงครามเกาหลีจึงนับได้ว่าเป็นการไม่ยุติธรรม และดูจะเป็นการป่าเถื่อนที่ชาติอื่น ๆ กว่า 50 ประเทศ จะส่งทหารเข้าไปรบร่วมกับเกาหลีเพียงชาติเดียว

ดังนั้นการช่วยเหลือของสหประชาชาติที่ให้ประเทศสมาชิกส่งทหารไปร่วมรบในสงครามเกาหลีนั้นเป็นการกระทำที่แอบแฝงไปด้วยผลประโยชน์ ไม่ใช่การให้ความช่วยเหลือด้วยความบริสุทธิ์ใจ แต่เป็นการค้าอาวุธสงคราม อย่างไรก็ดี อิศรา อมันตกุลก็มีความคิดเห็นสนับสนุนต่อสงครามอีกชนิดหนึ่งคือสงครามในการต่อสู้เพื่ออิสรภาพเพื่อเอกราชและเพื่อประชาธิปไตยของคน โดยจากเรื่องสั้น เพลงแห่งอิสรภาพเป็นภาพการต่อสู้ของชาวมลายูที่จะเป็นอิสระจากอังกฤษ และจากเรื่องรอยเลือดที่พระแม่มาเรียก็เป็นการต่อสู้เพื่ออิสรภาพของเวียดนาม

อิสรา กล่าวถึงประเทศ มหาอำนาจว่าการพุดถึงสันติภาพของประเทศเหล่านั้นเป็นคำพุดที่ใช้บังหน้า แต่ไม่มีความบริสุทธิ์ใจ การประชุมร่วมสหประชาชาติก็จัดขึ้นโดยมีอำนาจของประเทศใหญ่ ๆ หนุนหลังอยู่ดังนั้น ประเทศมหาอำนาจเหล่านั้น จึงมีอิทธิพลอย่างมากในการออกเสียงของเหล่าประเทศสมาชิก อิศราเห็นว่าเป็นการไม่ยุติธรรมและไม่มีความเสมอภาค จึงไม่ใช่สันติภาพที่แท้จริง

สันติภาพในความหมายของอิสรา อมันตกุล ไม่ได้หมายความว่าแค่เพียงเป็นการก่อความรุนแรงทางตรงเท่านั้น แต่ยังหมายถึงความรุนแรงทางอ้อมซึ่งก็คือเชิงโครงสร้างหรือเชิงวัฒนธรรมด้วย โดยเขาได้กล่าวถึงพวกนายทุนว่านอกจากจะไม่ใช้ผู้นิยมสันติภาพแล้วยังเป็นผู้ที่ทำให้เกิดความรุนแรงทั้งในทางตรงและทางอ้อม ในทางตรงคือการซื้ออาวุธให้กับพวกทหาร ดำรงไว้คอยฆ่าฟันประชาชนที่ล่องละเมิดอำนาจของพวกเขาเหล่านั้น นอกจากนี้ยังได้ก่อความรุนแรงเชิง โครงสร้างคือการเอารัคเอาเปรียบ

ประชาชนด้วยการขายสินค้าด้วยคุณภาพ คิดเพียงแต่ค้ากำไร โดยที่ผู้บริโภคต้องตกเป็นเหยื่อของนายทุนผู้เห็นแก่ตัว ในเรื่อง “อาชญากรรมเหนือกฎหมาย” อิศราได้เสนอแนวคิดเรื่องสันติภาพ เกี่ยวกับความรุนแรงในสังคมว่า เป็นการบั่นทอนสังคม เช่นเดียวกับที่กัลป์มองว่าเป็นความรุนแรงในเชิงโครงสร้าง

กล่าวโดยสรุป นักเขียนทั้งสามคนต่างมีจุดมุ่งหมายเพื่อสันติภาพทั้งสิ้น ศรีบูรพามองว่าในการจะสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นได้ต้องเริ่มจากปฏิบัติมาจากภายในตัวตนของตน และสร้างคุณธรรมจากภายในจิตใจออกมาสู่ภายนอก น้ำเสียงในการเรียกร้องสันติภาพของศรีบูรพา ในเรื่องสันไม่ว่าจะเป็น “ประกายใหม่ในดวงตาของเขา” “เขาคืน” ฯลฯ จึงเป็นน้ำเสียงที่แฝงไปด้วยการปลุกปลอบ ให้ทุกคนร่วมมือกัน จรรโลงสันติภาพให้เกิดขึ้นในสังคมของเรา

ในขณะที่กุลิส (อัสนี พลจันทร์) นั้นมองว่าสังคมไทยในขณะนั้นเป็นสังคมที่มีการเอารัดเอาเปรียบกดขี่ข่มเหง ต่อชนชั้นที่ด้อยกว่า มีการใช้อำนาจไปในทางมิชอบ ดังนั้น หากจะทำให้สังคมมีสันติภาพต้องมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างโดยประชาชนต้องร่วมมือกันต่อสู้ น้ำเสียงของนายผีจึงจะเป็นน้ำเสียงรุนแรงกว่า

ส่วนอิสรา อมันตกุล ก็ได้กล่าวถึงสันติภาพว่า ในสังคมที่มีสันติ ประชาชนต้องปลอดจากสงคราม มีหลายเรื่องที่เขาได้เน้นให้เห็นถึง ความโหดร้ายของการต่อสู้ในสังคมไม่ว่าจะเป็น “เกลือกว่าเราจะลืม” “โลกร้อน” “กฎแห่งความอารี” เป็นต้น แต่ก็มิข้อยกเว้นในกรณีการครอบงำของอำนาจที่ไม่เป็นทำการล่าอาณานิคมของมหาอำนาจ เขาเห็นควรที่จะมีการต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งสันติภาพเช่นจากเรื่อง “เพลงแห่งอิสราภาพ” “รอยเลือดที่พระแม่มาเรีย” เป็นต้น นอกจากนี้เขายังมองไปถึงโครงสร้างของสังคมอีกด้วย สังคมที่เต็มไปด้วยปัญหาที่ไม่ใช่สังคมที่มีสันติภาพอย่างแท้จริง น้ำเสียงของอิสราจึงเป็นน้ำเสียงที่คิดจะประชดประชัน อำนาจอันไม่ชอบธรรมในสังคม

การวิเคราะห์การแก้ไขความขัดแย้งด้วยการไม่ใช้ความรุนแรง ในเรื่องสั้นของนักเขียนกลุ่มกบฏสันติภาพจะใช้หลักการปฏิเสธความรุนแรงของยีน ชาร์ปในการวิเคราะห์ ซึ่งหลักการปฏิเสธความรุนแรงประกอบด้วยการปฏิบัติไร้ความรุนแรง การไร้ความรุนแรงเป็นบางเรื่อง การต่อต้านทางศีลธรรม การตกลงประนีประนอมอย่างจริงจัง การไม่ต่อต้านและวิธีการสัทยาเคราะห์ ดังจะนำไปใช้วิเคราะห์เรื่องสั้นได้ดังนี้

ในการศึกษาแนวคิดเรื่องสันติภาพในเรื่องสั้น ผู้วิจัยได้วิเคราะห์โครงเรื่องที่นำเสนอความขัดแย้งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของเรื่องสั้น เพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ถึงวิธีการแก้ไขความขัดแย้งโดยใช้หลักการปฏิเสธความรุนแรงของยีน ชาร์ป ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของทฤษฎีสันติภาพ ในการวิเคราะห์เรื่องสั้นทั้ง 38 เรื่อง

4.3 การแก้ไขความขัดแย้งด้วยการไม่ใช้ความรุนแรง

ในเรื่องสั้นของนักเขียนกลุ่มกบฏสันติภาพ

4.3.1 เรื่องสั้นที่นำเสนอการแก้ไขความขัดแย้งโดยการปฏิบัติไร้ความรุนแรง (Nonviolent Revolution)

จะเป็นกลุ่มเรื่องสั้นที่นำเสนอ การแก้ปัญหาคความขัดแย้งในสังคมด้วยการเปลี่ยนแปลงพื้นฐานในระดับสังคมและระดับปัจเจกชน ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในเรื่องสั้นพบว่าเป็นความขัดแย้งใน 2 กลุ่มใหญ่ คือ ความขัดแย้งระหว่างชนชั้น และความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชน

เรื่องสั้นที่นำเสนอความขัดแย้งระหว่างชนชั้นมีทั้งหมด 22 เรื่อง ส่วนใหญ่จะเป็นความขัดแย้งระหว่างชนชั้นนายทุนกับผู้ใช้แรงงาน คือ เกษตรกรผู้ยากจน และกรรมกร ตัวละครที่อยู่ในชนชั้นที่ต่ำกว่ามักจะถูกกดขี่รังแกจากชนชั้นที่สูงกว่า เช่นเรื่อง “หลวงพ่อ” ผู้ที่ต้องเช่าที่นาจากนายทุน ค่าเช่าคือส่วนแบ่งผลผลิตที่ไม่เป็นธรรม ถูกเอารัดเอาเปรียบจากกระบวนการขายผลผลิต คนในกลุ่มเดียวกันคือทิดสุก ทิดป่วน จาก

เรื่อง “หลวงพ่อก” หรือ ลุงทอง ไช้แจ็ก ไช้เผือก จากเรื่อง “หมออะไร” ล้วนแต่ตกอยู่ในฐานะเดียวกัน โดยไม่สามารถที่จะเปลี่ยนแปลงฐานะของตนเองได้ เพราะสังคมไม่เปิดโอกาส ทั้งสองเรื่องผู้เขียนเสนอวิธีการแก้ปัญหาความขัดแย้งที่แตกต่างกัน “หลวงพ่อก” ผู้เขียนกำหนดให้ตัวละครได้ตระหนักถึงความเป็นอยู่ของตน และต้องการดิ้นรนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมด้วยการร่วมมือกันต่อสู้เพื่อชนชั้นของตน ดังคำพูดของทิดสุกที่ว่า

“พวกเราประชาชนมันก็ต้องถูกคนมั่งมีเขาหลอกอยู่วันยังค่ำ ถ้า
รู้ตัวได้คิด ไม่ยอมให้ถูกหลอกอีก ก็ดีเต็มที่แล้ว” (อัสนี พลจันทร์, 2533 :
62)

ส่วนในเรื่อง “หมออะไร” ผู้เขียนเสนอการแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยการกำหนดให้ตัวละครคือหมอจินดา เป็นตัวแทนของคนที่อยู่ในชนชั้นที่คิดว่าได้ตระหนักถึงความทุกข์ยากของเพื่อนมนุษย์ และยอมสละความสุขสบายในชีวิต เข้ามาให้ความช่วยเหลือชนชั้นล่างที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ดังคำพูดของหมอจินดาที่ว่า

“เราเห็นจะต้องเป็นหมอตลอดไป” สามีนางเธอตอบแล้วเบา แต่
น้ำเสียงนั้นดูหนักแน่นอยู่ “เพียงแต่ไม่ใช่หมอรักษาอย่างเปล่าประโยชน์
แต่คงจะเป็นหมอรักษา...เป็นหมอรักษาสังคมที่โรคอันร้ายแรงนี้เกาะ
กินอยู่ให้ฟื้นขึ้นมาเสียก่อน...ทำลายโรคร้ายให้หมดสิ้นไป...” (อัสนี
พลจันทร์, 2533 : 138)

เรื่องสั้นที่เสนอการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยการกำหนดให้มีผู้ที่อยู่ในฐานะดีกว่า เกิดการตระหนักถึงความทุกข์ยากของชนชั้นต่ำกว่าตนและยอมเสียสละเข้ามาให้ความช่วยเหลือโดยใช้วิชาชีพและความรู้ต่างๆ ที่ได้ร่ำเรียนมาในการแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างชนชั้นให้หมดไป ในเรื่องสั้น “นักบุญจากขานตัน” ศรีบูรพากำหนดให้ตัวละครที่เข้าไปช่วยเหลือคนยากจน คือ “อะถันนอตัน” เป็นคนหนุ่มที่มีการศึกษา ซึ่งสามารถจะใช้เป็นทางนำไปสู่ชีวิตที่สุขสบายได้ แต่เขาก็เลือกที่จะเสียสละความสะดวก

สบายไปพัฒนาชนบท ตัวละครอะถันนอดัน เป็นตัวละครที่ผู้เขียนใช้สื่อแทนชนชั้นกลางที่มีสำนึกทางด้านมนุษยธรรมบุคคลเหล่านั้นจะมีโอกาสทางสังคมสูงกว่า มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี ได้รับการศึกษา เป็นต้น จึงเป็นจุดมุ่งหมายที่ผู้เขียนต้องการให้เป็นตัวละครแบบอย่างที่ชักจูงให้ผู้อ่านเกิดสำนึกในการพัฒนาสังคม ศรีบูรพาได้เสนอทัศนะเรื่องการแก้ปัญหาการว่างงานในรูปการตั้งสหกรณ์ว่า

“คีนันอะถัน แสดงกาเรื่องสหกรณ์อุตสาหกรรมในเมืองจีน และเรื่องโรงเรียนเบลีที่ซานตันในท่ามกลางผู้ฟังประมาณ 150 คน เขาบรรยายถึงการตั้ง สมาคมสหกรณ์อุตสาหกรรมจีน ซึ่งใจภาษาจีนเรียกว่า (ก้งโฮ) แปลว่าร่วมกันทำ ปฐมกำเนิดของความคิดเรื่องนี้อุบัติขึ้นในนครเซียงไฮ้ในฤดูสปริง ค.ศ. 1938 ขณะนั้นจีนตกเป็นเบี้ยล่างในการศึกษากับญี่ปุ่น ย่านอุตสาหกรรมในเขตปกครองของจีนในเซียงไฮ้ถูกญี่ปุ่นยึดทำลายสิ้นเชิง คนงานจำนวน 6 แสน ต้องว่างงาน และเผชิญกับความมออยากถึงเกือบ 4 แสน ในซิงเตาอีก 1 แสน และในนครอื่น ๆ ที่ตกอยู่ในเงื้อมมือข้าศึกก็ได้กลายสภาพเป็นนครว่างงานไปหมด” (ศรีบูรพา; 2530 : 67)

การที่ “นักบุญจากซานตัน” ใช้ฉากในต่างประเทศ ตัวละครส่วนใหญ่ไม่ใช่คนไทย น่าจะเนื่องมาจากประสบการณ์ที่ผู้เขียนไปพบเห็นมาจากการศึกษาที่ประเทศออสเตรเลีย ทำให้เกิดแรงบันดาลใจที่จะนำเสนอปัญหาความขัดแย้งระหว่างชนชั้น ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับประเทศไทยให้ผู้อ่านได้รับทราบ จนเกิดแนวคิดในการเปรียบเทียบสังคมชนบท และปัญหาความยากจนเหล่านั้นกับสังคมไทย พร้อมทั้งสอดแทรกการแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์สถานการณ์การเมืองของโลกว่า ความขัดแย้งของประชาชนระหว่างค่ายตะวันตก และค่ายตะวันออกนั้นมีสาเหตุมาจากการชี้นำของผู้นำทางการเมือง ดังนั้นในการจะเชื่อฟัง หรือคล้อยตามนโยบายทางการเมืองของผู้นำประเทศ ประชาชนในประเทศควรจะให้ความสนใจและศึกษาเรื่องราวการเมือง เพราะการเมืองเป็นเรื่องของประชาชนทุกคน และเพื่อที่ประชาชนจะได้นำไปใช้ในการแสดง

ความคิดเห็นสนับสนุนหรือคัดค้านนโยบายของรัฐบาลเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนอย่างแท้จริง ตัวละคร “ฉันทน์” ได้กล่าวถึงการเมืองว่า

“บัดนี้ฉันรู้สึกว่าการเมืองนั้น เป็นเรื่องที่ชีวิตของฉันเกาะอยู่ โดยไม่อาจแยกออกจากกันได้ และถ้าฉันเพียงแต่คอยติดตามเหตุการณ์ความเคลื่อนไหวอยู่เสมอแล้ว การเมืองก็เป็นเรื่องที่คนธรรมดาสามัญสามารถจะเข้าใจและวินิจฉัยว่าอะไรผิดอะไรถูก ถึงแม้จะวินิจฉัยไม่ได้ทั้งหมด ก็จะวินิจฉัยได้ผลข้างดีเป็นส่วนมาก”
(ศรีบูรพา, 2531 : 62)

การที่ผู้เขียนใช้สรรพนามตัวละครในตอนต้นเรื่องว่า “ฉันทน์” จึงน่าจะเป็นคำที่ใช้แทนผู้อ่านหรือคนทุกคนที่เป็นประชาชน และมีหน้าที่ที่จะต้องให้ความสำคัญกับการเมืองด้วย ประชาชนมิใช่การกอบโกยผลประโยชน์ของนักการเมือง

การที่ผู้เขียนใช้คำว่า “นักบุญ” อาจจะเนื่องมาจากอิทธิพลของศาสนาคริสต์ซึ่งผู้เขียนใช้แทนสัญลักษณ์ของคนที่มีอุทิศตัวเพื่อช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ที่ตกทุกข์ได้ยาก เพราะ “นักบุญ” เป็นตัวแทนศาสนาที่ให้ความช่วยเหลือคนยากจนอย่างเต็มคำสั่งตามหน้าที่ของตน และเป็นการช่วยเหลือโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน “นักบุญ” จึงเป็นสัญลักษณ์ของจิตสำนึกฝ่ายคุณธรรม และมนุษยธรรมที่จะอุทิศตนเพื่อเพื่อนมนุษย์

บุคคลที่เป็น “ผู้ช่วยเหลือ” นอกจากจะปรากฏในเรื่อง “นักบุญจากขานตัน” แล้วยังปรากฏในเรื่อง “เขาเลือกถามบาเรเนในสยาม” ด้วย สำหรับในเรื่อง “เขาเลือกถามบาเรเนในสยาม” ตัวละครที่อุทิศตนเพื่อสังคมจะมีอาชีพเป็น แพทย์ ตัวละครเอกในเรื่อง “ปิ่น ท่ายาง” มีอุดมการณ์แรงกล้าที่จะนำวิชาชีพของตนมาพัฒนาชนบท ให้ความช่วยเหลือกับชนชั้นล่างในสังคมที่ต้องประสบกับปัญหาความยากจน การด้อยการศึกษาและไม่สามารถที่จะช่วยเหลือตนเองได้ ตัวละครศรัทธาในอุดมการณ์ของหมอชิวเซอร์ ที่อุทิศตนเพื่อเพื่อนมนุษย์ “ปิ่น ท่ายาง” จึงตั้งใจที่จะทำงานเพื่อมวลชน ผู้เขียนได้บรรยายความตั้งใจของตัวละครว่า

“เขาได้ปลงใจไว้ว่าจะเสนอบริการของเขาซ่อมแซมชีวิตของเพื่อนมนุษย์ผู้อัมพาต และเขาคิดว่าเพื่อนมนุษย์ตามชนบทของเราต้องการมือที่จะยื่นออกไปให้ความช่วยเหลือไม่น้อยกว่าที่พวกนิโกรในแอฟริกาต้องการจากบุคคลเช่นหมอชไวต์เซอร์ ถึงแม้ว่าเขาจะออกไปอยู่ต่างประเทศเป็นเวลาตั้งสิบปีก็ดี แต่ตัวเขาเป็นพืชพันธุ์เมล็ดหนึ่งที่เติบโตขึ้นมาจากท้องนา เขายังจดจำภาพชีวิตอันแสนทุเรศของชาวนาไทยได้ดี เขายังจดจำการล้มป่วยด้วยโรคมลาเรียและบิด อันเป็นกันชุกชุมในหมู่บ้านของเขา และเขาเหล่านั้นก็ได้ตายไป ไม่เหมือนกับผู้คนในอารยประเทศ แต่เหมือนใบไม้สีเหลืองแก่ตามต้นไม้ในทุ่งนา เมื่อเพียงแค่ต้องลมแรงวูบหนึ่งก็ร่วงหล่นสลายไป ฝ่ายผู้อยู่ภายหลังก็ได้แต่คร่ำครวญหวนให้ถึงผู้ที่จากไป และตัวเองก็รอวันที่ลมจะกระโชกพัดมาโดยไม่รู้ว่า จะปลิดใบเหลืองแก่ใบใดให้ร่วงหล่นตามกันไปเมื่อใด ดูราวกับว่า โรคภัยไข้เจ็บพ่นๆ เหล่านั้น เป็นสิ่งเกินปัญญาที่มนุษย์หรือเทวดาจะป้องกันได้ ด้วยเหตุดังนั้น เขาจึงกำหนดว่า จะเลือกถามบาเรเนสักแห่ง ในจังหวัดบ้านเกิดของเขา แล้วก็จะเปิดสถานพยาบาลขึ้นตามแบบอย่างของหมอชไวต์เซอร์” (ศรีบูรพา, 2531 : 107-108)

สังเกตได้ว่า ตัวละคร “ปิ่น ท่ายาง” มีชื่อและนามสกุลที่มีความสามัญ อาจจะเป็นตัวแทนของชนชั้นกลาง และชั้นชั้นที่ต่ำกว่า มีฐานะที่ใกล้เคียงกับประชาชนในชนบท แต่มีโอกาสดีที่ได้ศึกษาเล่าเรียนวิชาการแพทย์ และมีอุดมการณ์แน่วแน่ที่จะพัฒนาให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น นอกจากนี้ในเรื่อง “ต่อตระกูลหมอ” และเรื่อง “หมออะไร” ก็จะมีตัวละครเอกที่จะเข้าไปให้ความช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยากมีอาชีพเป็น “แพทย์” เช่นเดียวกับ “นักบุญจากซานตัน” จากเรื่องสั้น “ต่อตระกูลหมอ” ปู่ของแจ่มเป็นหมอ แต่เป็นหมอที่รักษาโดยใช้ยาสมุนไพร ตามตำราแผนโบราณ ส่วนหมอปริญญาในเมืองหลวงคือหมอที่แจ่มนับถือและศรัทธา เขาหวังว่าจะได้ศึกษาวิชาการแพทย์แผนปัจจุบัน เพื่อนำไปใช้ในการให้ความช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ในสังคมเดียวกับเขาคือชาวชนบท แต่เมื่อมาพบกับความจริงที่หมอของคนเมืองหลวงไม่ได้อุทิศตนเพื่อ

ช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยากอย่างแท้จริง แต่เป็นการใช้วิชาชีพเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ แจ่มจึงหมดศรัทธาในหมอแผนปัจจุบัน และสังคมเมืองที่นับถือผลประโยชน์ ตัวละคร แก๊วความขัดแย้งระหว่างความเห็นแก่ตัวของคนเมืองที่มุ่งแต่จะแสวงหาผลประโยชน์ กับชาวบ้านยากจนในชนบทเช่นเขาด้วยการกลับมายังถิ่นชนบทและสร้างสรรค์สังคมใหม่ขึ้นด้วยการพัฒนาจิตใจของคนในสังคมก่อนสิ่งอื่นๆ ดังที่ตัวละคร “ผม” ได้กล่าวในตอนท้ายเรื่องว่า

“ตามผมมา...ตามผม ไปบ้านผมดีกว่า... ไปยังชนบทกันเถอะ บ้านผมอยู่ที่นั่น ไปสร้างสิ่งที่ยังไม่มีให้มีขึ้น จากเล็กๆ ให้มันใหญ่ขึ้น คุณคะ ความหวังของคนยากจนอย่างเราอยู่ในชนบท (อัสนี พลจันทร์, 2533 : 48)

สรรพนาม “ผม” ที่ผู้เขียนใช้แทนตัวละครในเรื่อง “ต่อตระกูลหมอ” เหมือนกับ จะเป็นการพูดแทนตัวผู้เขียนว่าผู้เขียนมีความศรัทธาในสังคมชนบทมากกว่าสังคมเมือง เขาเชื่อว่าสังคมชนบทยังมีความบริสุทธิ์กว่าสังคมเมือง ผู้คนยังมีน้ำใจไมตรีและปราศจากความเห็นแก่ตัว หมอจากเรื่อง “ต่อตระกูลหมอ” แตกต่างจากหมอในเรื่อง “หมออะไร” มาก ในขณะที่จากเรื่อง “ต่อตระกูลหมอ” ผู้เขียนต้องการจะชี้ให้เห็นคนในอาชีพหมอใช้วิชาชีพของตนเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ให้กับตนเอง หมอจินดาในเรื่อง “หมออะไร” กำลังปฏิบัติหน้าที่แพทย์อย่างเต็มความสามารถ และปฏิบัติตามจรรยาบรรณของแพทย์อย่างเคร่งครัดในการที่จะให้การรักษาชนทุกชั้น คนทุกคนที่ป่วย ความแตกต่างนี้จึงน่าจะชี้ให้เห็นว่า คนที่อยู่ในอาชีพแพทย์มีหลายลักษณะบ้างก็ทำเพื่อผลประโยชน์ของตน บ้างก็รับผิดชอบต่อสังคมอย่างเต็มที่ กุลิศ อินทุศักดิ์ แสดงความคิดเห็นไว้ใน “ต่อตระกูลหมอ” ว่า

“มันไม่ใช่เป็นเพราะหมอคนนี้หรือคนไหน เพราะผมได้ยินว่าแต่ก่อนนี้หมอคนนี้แกใจดีเป็นน้ำ มีจรรยาแพทย์เปียบ เดียวนี้ต่างหากเป็นคนละคนไปได้ ต้นเหตุมันอยู่ที่บ้านเมือง ถ้าบ้านเมืองหรือโลกนี้ไม่มีวิธี

การชนิดคนกินคนแล้ว หมอเช่นนี้ก็หมดไปเองมีพักต้องใช้เครื่องตัดคอ
ของคุณนั้น” (อัศนี พลจันทร, 2533 : 48)

การที่กุลิส อินทุสัคดี และศรีบูรพา ใช้ตัวละครที่มีอาชีพแพทย์เป็นผู้เข้าไปให้
การช่วยเหลือคนยากไร้อาจจะเนื่องมาจากอาชีพแพทย์เป็นอาชีพที่ใกล้ชิดกับคนทุกคน
ชั้น และโดยอาชีพแล้วเป็นอาชีพที่ต้องให้บริหารโดยไม่เลือกคนไข้ ประชาชนที่ยากจน
ส่วนใหญ่จะขาดการศึกษา หากมีแพทย์ที่มีจริยบรรณและอุทิศตัวเพื่อคนยากไร้อย่าง
จริงจังก็จะช่วยให้คนยากไร้ได้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

นอกจากอาชีพแพทย์แล้ว ศรีบูรพา ยังเขียนถึงคนที่อาสาเข้ามาช่วยเหลือสังคม
คือกลุ่มนิสิตนักศึกษา ผู้เขียนได้ให้ทัศนะคติต่อผู้ที่เข้ามาศึกษาในมหาวิทยาลัย ใน
เรื่องสั้น “คำขานรับ” ว่าผู้ที่เข้ามาเป็นนิสิต นักศึกษาควรจะมีสำนึกต่อสังคม การศึกษา
ในมหาวิทยาลัยไม่ใช่การศึกษาเพื่อหนทางของตนในภายภาคหน้าที่จะนำตนเองไป
เสนอต่อนายทุน แต่การศึกษาควรจะเป็นการศึกษาเพื่อนำวิชาความรู้ที่ได้รับจากรั้ว
มหาวิทยาลัยไปพัฒนาสังคมโดยเฉพาะการให้ความช่วยเหลือกลุ่มคนที่ยากไร้ และไม่
สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ดังคำพูดของตัวละครว่า

“ผมไม่ต้องการจะถือปริญญาเดินไปกับกลุ่มคนน้อยนิดที่ได้
รับประกันความปลอดภัยในชีวิตที่ได้รับประกันความอิมหิมิพิมัน และ
ความสมบูรณ์พูนสุข แต่ในขณะที่เดียวกันเพื่อนมนุษย์ของเราอีกมากมาย
ก่ายกองต้องใช้ชีวิตอดอยากต้องต่อสู้กับชีวิตด้วยมือเปล่าปราศจากเครื่อง
มือใดๆ แม้กระทั่งการศึกษา เมื่อเขาเหล่านั้นถูกกดขี่บีบบังคับจากผู้ที่ฉลาด
กว่า จากผู้ที่มีเครื่องมือยังชีพดีกว่าและมีอำนาจ เขาก็ไม่มีปัญญาจะ
ป้องกันตัวจากความอยุติธรรม ต้องยอมรับทุกสิ่งทุกอย่างเพียงเพื่อจะได้
ยังชีวิตรอดไปวันหนึ่งๆ” (ศรีบูรพา, 2531 : 136)

ตัวละคร “ผม” ในคำขานรับจึงเป็นการบอกกล่าวถึงบุคคลหนึ่งบุคคลใดก็ได้ใน
สังคมที่มีลักษณะเดียวกันหรือแตกต่างจากตัวละคร แต่มีอุดมการณ์อันมุ่งมั่นที่จะ

เปลี่ยนแปลงสังคมให้เกิดความยุติธรรม และมีสิทธิเสรีภาพในตนเองที่จะดำรงชีวิตโดยไม่ต้องตกอยู่ภายใต้การบังคับ

ความขัดแย้งระหว่างชนชั้น ยังมีการนำเสนอความขัดแย้งระหว่างบรรดาศักดิ์กับชนชั้นกลางที่กำลังขึ้นมา มีบทบาทในสังคมหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งตามข้อเท็จจริงในประวัติศาสตร์ หลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ทำให้อำนาจของผู้ที่มีบรรดาศักดิ์และอยู่ในฐานะเจ้านายต้องลดบทบาทลง สังคมเปลี่ยนเป็นระบบทุนนิยมชนชั้นกลางที่มีอาชีพเดิมค้าขาย จึงก้าวเข้ามา มีอิทธิพลมากขึ้นในสังคม ด้วยอำนาจทางการเงินจะเห็นได้ชัดในเรื่อง “จากสาวถึงสาว” และ ละครกรรมของ กุลิศ อินทศักดิ์ ซึ่งจะแสดงให้เห็นความเป็นอยู่ของคนในชนชั้นบรรดาศักดิ์ พวกเขาเหล่านั้นมีความเป็นอยู่ที่ฝืดเคืองขึ้นเพราะสังคมเปลี่ยนไป การแลกเปลี่ยนทุกชนิดต้องใช้เงินเป็นอัตราแลกเปลี่ยน แต่บุคคลเหล่านั้นยังคงหยิ่งทะนงในฐานะและสายเลือดของตนเอง และรู้สึกว่าคุณค่าแตกต่างจากชนชั้นอื่น เกิดการดูถูกเหยียดหยามผู้อื่นอยู่ในใจเสมอว่ามีฐานะต่ำกว่าตน ตัวละครจากเรื่อง “จากสาวถึงสาว” และ “ชะรอยกรรม” จึงเป็นตัวละครที่หยิ่งทะนงในศักดิ์ศรี แต่เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นจึงต้องลดตัวลงมาแต่งงานกับชนชั้นกลางที่ร่ำรวยเงินทอง ถึงแม้ว่าการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง มีผลทำให้ชนชั้นเจ้านายต้องตกต่ำลง แต่คนเหล่านั้นก็ยังคงหยิ่งในศักดิ์ศรีความเป็นผู้ดีของตน และไม่ยอมที่จะรับความเป็นจริงว่า สังคมใหม่ควรจะมีเสมอภาคกัน กุลิศได้ยกตัวอย่างทัศนคติของราศรี จากเรื่อง “ชะรอยกรรม” ว่า

“ในส่วนราศรี หล่อนก็เหมือนสตรีที่ตกอยู่ในสภาพ เช่นเดียวกับหล่อนทั้งหลาย มีเชื้อสายผู้ดีขุนนางเก่า เคยอบรมมาอย่างสูงส่ง แม้บัดนี้จะยากจนลงกว่าเดิม แต่ก็ไม่หายถือตัว ทะระนงในศักดิ์ในตระกูล ทะระนงในความรู้ และในการศึกษาที่ได้รับมา หล่อนก็เหมือนกับสตรีที่เป็นเชื้อสายขุนนางเก่าทั้งปวง ไม่สามารถทนทานต่อความทุกข์ลำบากได้ แต่ถ้าจะให้ทนกันจริง ๆ ก็ดูเหมือนจะดีกว่าที่ต้องทนระทมขมขื่นในความอัป

แสงแห่งเกียรติชื่อเสียงอันเคยรุ่งโรจน์ในอดีต” (อัสนี พลจันทร์; 2533 : 107)

น่าสังเกตว่าตัวละครที่ตกอยู่ในฐานะเดียวกันในทั้ง 2 เรื่องเป็นสตรี อาจจะเพราะในทัศนะของผู้เขียน สตรีเป็นตัวละครที่แสดงออกชัดเจนกว่าในเรื่องความหยิ่งทะนงของชาติตระกูล และการแต่งงานระหว่างชาติตระกูลกับทรัพย์สินเงินทองก็เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในสังคม ลักษณะตัวละครเช่นเดียวกันที่ยังปรากฏในเรื่อง “คนพวกนั้น” ของศรีบูรพาอีกด้วย ตัวละคร เจ้าคุณและคุณหญิงศรีสวัสดิ์ เป็นตัวแทนของคนในชนชั้นบรรดาศักดิ์ที่ถูกเหยียดหยามชนชั้นอื่นที่ต่ำกว่าคน พวกเขาเห็นว่าคนเหล่านั้นเป็นกลุ่มที่คนที่ควรจะได้อยู่ในที่เคยเป็นมาและเป็นเช่นเดิมต่อไป ดังคำพูดของตัวละครว่า

เจ้าคุณศรีสวัสดิ์จึงปลอบว่า “ลูกไม่ควรจะไปยุ่งเกี่ยวสนใจกับคนพวกนั้น (หมายถึง พวกที่อยู่นอกพระนคร พวกที่ยากจนหรือพวกที่ไม่ได้อยู่ในชั้นเดียวกับเจ้าคุณทั้งหมด) เขาเคยอยู่ของเขาอย่างนั้นนับตั้งนานมาแล้ว เขาเคยชินกันมาและไม่ต้องการอะไรยิ่งไปกว่านั้น” (ศรีบูรพา, 2530 : 117)

ความรุนแรงที่แอบแฝงในเรื่องความเหลื่อมล้ำของสังคม เป็นความรุนแรงที่เกิดขึ้นแบบไม่เห็นภาพที่ชัดเจนว่ามีใครหรืออะไรเป็นผู้กระทำ และความรุนแรงนั้นดำเนินต่อเนื่องกันระยะเวลาที่ยาวนานจนกระทั่งคนในสังคมเกิดความเคยชิน และไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนแปลง แต่ผู้เขียนก็สร้างให้ตัวละคร หม่อมหลวงโหม่งใจโล เป็นตัวแทนของคนในกลุ่มชนชั้นบรรดาศักดิ์ที่มีจิตสำนึกในการให้ความช่วยเหลือคนยากจน และเห็นความเท่าเทียมกันในสิทธิมนุษยชนของคนที่อยู่ในชนชั้นที่ต่ำกว่า “คนพวกนั้น” จึงเป็นการเรียกแทนกลุ่มที่แทบจะไม่มี ความหมาย ไม่จำเพาะเจาะจงเป็นผู้ใดหรือกลุ่มใด ผู้เขียนพยายามแสดงให้เห็นว่าเป็นกลุ่มคนที่ไม่มีความสำคัญและถูกสังคมมองข้าม ตัวละครแสดงความคิดเห็นต่อการเปลี่ยนแปลงสังคมว่า

“ผมต้องการสร้างไม่ว่าอะไรที่ผมสามารถจะสร้างได้ แต่นั่นแหละครับ ก่อนจะสร้างนั้นเราอาจจำเป็นต้องรู้อะไรบางอย่างหรือหลายอย่างลงมาเสียก่อน มิฉะนั้นการสร้างอะไรอาจเป็นไปได้” (ศรีบูรพา, 2531 : 126)

ความแตกต่างของชนชั้นจากเรื่อง “คนพวกนั้น” เป็นมุมมองจากคนที่อยู่ในฐานะทางสังคมที่มองคนในสถานะที่ต่ำกว่าจึงเป็นการมองอย่างเหยียดหยาม ส่วนในเรื่อง “จากคนดูไปสู่สามัญชน” เป็นการมองจากคนที่ใช้ชีวิตสามัญมองขึ้นไปยังกลุ่มคนที่มีชาติตระกูล ดังนั้นการแก้ไขความขัดแย้งจึงต่างกัน ตัวละครที่อยู่ในฐานะที่ต่ำกว่ามองว่าการที่คนมีชาติตระกูลทำให้ความรู้สึกเปลี่ยนไป มีผลประโยชน์เข้ามาแทนที่ เพราะผลประโยชน์ของคนใดมองกลุ่มนั้นสวนทางกัน ดังคำพูดของตัวละครว่า

“แต่อย่าลืมนะ คนกูปาตีมะหั่ว Class ของคนเป็นใหญ่ และเป็นอุปสรรคสำคัญในขณะที่บูโชะรู้สึกว่าคุณคือบูโชะ ก็ย่อมจะเป็นคนที่มีทัศนคติถูกต้องและเสียสละ มีมนุษยธรรมอย่างแท้จริง ไม่มีประโยชน์อื่นใดมาแทรกจากประโยชน์ของปวงชน แต่ถ้าเมื่อใดบูโชะรู้สึกว่าคุณคือคนกูปาตี เมื่อนั้นก็ย่อมจะเข้าใจว่าคนเหนือกว่าใครๆ แม้แต่เขา และประโยชน์ของคนชั้นคนกูปาตีย่อมไม่ใช่ และขัดแย้งกับประโยชน์ของปวงชน” (อัศนี พลจันทร, 2533 : 23–24)

แต่อย่างไรก็ดี ผู้เขียนก็ได้ลงในตอนท้ายไว้ว่า ชนชั้นบรรดาศักดิ์ก็มีคนที่มีความตระหนักถึงความเสมอภาค และสิทธิที่มนุษย์ทุกคนพึงจะได้รับ ดังนั้น คนเหล่านี้จะมีส่วนช่วยให้สังคมมีความเสมอภาคมากขึ้น

ในเรื่อง “ขอแรงหน่อยเถอะ” เป็นความขัดแย้งระหว่างชนชั้นนายทุนกับชนชั้นกรรมกร ศรีบูรพาเสนอความขัดแย้งอย่างชัดเจนในรูปของการใช้แรงงานแลกเงิน แต่เป็นการแลกอย่างไม่ยุติธรรม นายทุนเงินกลุ่มคนที่ถือว่ามีอำนาจทางการเงิน จึงเอารัดเอาเปรียบผู้ใช้คุณค่าของแรงงาน การที่นายทุนได้รับความเดือดร้อน แต่ไม่ได้รับความ

ช่วยเหลือจากกลุ่มกรรมกร เพราะความเห็นแก่ตัวของตนเอง ทำให้นายทุนได้สำนึกถึงสิ่งที่ตนเองได้ทำลงไป ในตอนท้ายของเรื่อง ตัวละครที่อยู่ในกลุ่มนายทุนได้เห็นถึงหลักธรรมของพุทธศาสนาที่สอนให้คนไม่เห็นแก่ตัว การที่อยู่ในสังคมที่นิยมแต่วัตถุทำให้มองข้ามความมีเมตตา และเอื้ออารีต่อเพื่อนมนุษย์ ซึ่งแตกต่างจากชนชั้นล่างที่ถึงแม้จะยากจน แต่พวกเขาก็ไม่เคยแล้งน้ำใจ ดังคำพูดของตัวละครว่า

“พวกเราได้แต่พร่ำพูดถึงพระพุทธเจ้า แต่ไม่เคยอยู่ใกล้ซิค
พระองค์เหมือนกับท่านที่ยากจนเหล่านี้เลย” (ศรีบูรพา, 2531 : 224)

ส่วนในเรื่อง “อาชญากรรมเหนือกฎหมาย” และ “ศตวรรษแห่งภราดรภาพ” เป็นการแก้ไขความขัดแย้งระหว่างชนชั้นนายทุนกับชนชั้นกรรมกรที่แตกต่างออกไป ทั้งสามเรื่องมีการแสดงให้เห็นอย่างเดียวกัน คือการเอาใจเปรียบแรงงานและจ่ายค่าแรงอย่างไม่เหมาะสม “ขอแรงหน่อยเถอะ” เป็นการประท้วงในกลุ่มเล็กๆ และประท้วงในขณะที่นายทุนไม่มีข้อต่อรอง เพราะตนเองตกอยู่ในสภาพที่ต้องการความช่วยเหลือ แต่ “อาชญากรรมเหนือกฎหมาย” เป็นการเอาใจเปรียบแรงงาน อิศราแสดงให้เห็นถึงการกดขี่อีกแบบหนึ่งที่เกิดมาจากความโลภของมนุษย์ และใช้ศาสนาเรื่องบังหน้าโดยไม่นึกถึงความผิดชอบชั่วดี เนื่องมาจากโครงสร้างของสังคมที่ทำให้คนในสังคมรู้สึกว่าเป็นการ “มือใครยาวสาวได้สาวเอา” โดยไม่คำนึงถึงศีลธรรม ในเรื่อง “อาชญากรรมเหนือกฎหมาย”

ไม่ใช่เป็นของง่าย ๆ เลยที่เขาจะเข้าใจตัวของเขาเองในขณะนี้ เขา คือกรรมกรคนหนึ่งเขาเกิดมาในชั้นของชนกรรมาสีพ ตั้งแต่จำความได้ ครอบครัวยากจนจนกระทั่งถึงหนุ่ม เขามีกล้ำเนื้อไว้สำหรับให้พวกนายทุนรีดออกมาเป็นเงินตุงเงินถึง เขามีเหงื่อ..และบางทีก็น้ำตา...ไว้สำหรับให้พวกผู้ดีเอาไปกลั่นกรองเป็นทองหยอง เป็นรถยนต์และเป็นเหล้าดี ๆ ค่อยยังชั่วหน่อย ตรงที่ว่าในโรงงานสหกรสยาม (จัดตั้งโดยรัฐบาลและถือหุ้นโดยพวกรัฐมนตรี 50 เปอร์เซ็นต์) นี้เขา อยู่ในฐานะหัวหน้าใหญ่ของคณงานสามพันสี่ร้อยกว่าคนไม่ใช่ของง่าย ๆ เลย ให้ตายคินซี ที่เขาจะก้าวออกไป

เจรจากับกรรมกรที่กำลังก่อการสไตรก์เรียกร้องเงินโบนัสอยู่เหล่านั้น โดยมีถ้อยคำวาจาของพวกนายทุนอมไว้แล้วในปาก เขาร่างงานหนักมาทั้งปี กรรมกรเหล่านั้นก็เหน็ดเหนื่อยสายตัวแทบขาดมาเท่า ๆ กับเขาเหมือนกัน แต่กลัวเมื่อทางองค์การเล่นเอาเปรียบโดยไม่ยอมจ่ายเงินปันผลกำไรให้แก่กรรมกรคือๆ เป็นเหตุให้เกิดการสไตรก์ขึ้นนั้น เขากลับกำลังจะทรยศต่อชนพวกเดียวกัน โดยลอบไปซุ้เกี่ยวกับคณะกรรมการองค์การอย่างลับๆ (อิสรา อนันตกุล ; 2539 : 129-130)

พวกคนงานได้ตระหนักถึงความขัดแย้งนั้น โดยใช้การรวมตัวกันประท้วงเพื่อต่อรอง มีการคานอำนาจของเสียงคนจำนวนมากกับกลุ่มนายทุน เมื่อการรวมตัวประท้วงมากขึ้น และปฏิเสธข้อต่อรองของนายจ้างอย่างแข็งกร้าว นายทุนจึงใช้ตำรวจเป็นเครื่องมือในการปราบปรามการประท้วงอย่างรุนแรง ตัวละครกรรมกรทั้งจาก “อาชญากรรมเหนือกฎหมาย” และ “ศตวรรษแห่งภราดรภาพ” ต่างก็ถูกนายทุนลอบทำร้าย กำลังใจที่จะต่อต้านก็ไม่สามารถจะต่อสู้กับการปราบปรามอย่างรุนแรงของตำรวจได้ การประท้วงในทั้ง 2 เรื่อง จึงไม่ประสบผลสำเร็จ กลุ่มกรรมกรจึงต้องสูญเสียเพื่อนสูญเสียงาน เสมอภาคพวกเขาต้องต่อสู้ต่อไป “ศตวรรษแห่งภราดรภาพ” ผู้เขียนมีความหวังอยู่เสมอว่าสักวันหนึ่ง พวกชนชั้นกรรมกรจะได้รับความยุติธรรม อิสราได้บรรยายให้เห็นว่าการเมืองในขณะนั้น รัฐบาลควบคุมอำนาจโดยคนกลุ่มหนึ่งแทนที่จะกระจายอำนาจนั้นไป ดังนั้นการบริหารบ้านเมืองของรัฐบาลจึงไม่ใช่การปกครองตามหลักประชาธิปไตยอย่างแท้จริง สังคมกำลังตกอยู่ใต้อำนาจของเผด็จการ ในเรื่อง “ศตวรรษแห่งภราดรภาพ” อิสราได้แสดงความคิดเห็นด้วยน้ำเสียงประชดประชันว่า ผู้ที่ต้องการเปลี่ยนแปลงสังคมไทยให้ดีขึ้นไม่ว่าจะถูกเรียกว่าเป็นนักปฏิวัติหรือปฏิรูป จะต้องพบกับชะตากรรมที่ยากลำบาก เนื่องจากผู้บริหารประเทศไม่ต้องการให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของตน อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนก็ยังคงมีความหวังว่าสังคมไทยจะดีขึ้นต่อไปในอนาคต

“เมืองไทยไม่ต้องการนักปฏิวัติ ไม่ต้องการนักปฏิรูป” เขาตอบ “ถ้าใครขึ้นไปทำเข้าเขาก็ลากคอเข้าคุกฐานกบฏบ้าง ฐานจลาจลบ้าง เมืองไทยเวลานี้ต้องการคนไม่มีปาก ไม่มีตัก ไม่มีหู มีได้แต่จิตใจ แต่ก็ต้องระงับเงียบไว้เหมือนบ้ำใบ้ เปล่าดอก เพื่อนเฮ้ย นี่ไม่ใช่อวสาน อันน่าอนาถของคนในเจนเนเรชั่นเรานี้เท่านั้น เราคุณนี้จะล่มลงกลางพายุเหมือนตลาดสุโขทัยโลกที่จมอยู่ในห่าฝนนั้น แต่เมืองไทยจักต้องไม่อวสาน-เมืองไทยจะต้องมีคนยุคหน้าและยุคต่อ ๆ ไปจงรโรงใจให้ออกไปสู่แสงสว่างอันแจ่มจรัสได้ เราเรียกคุณนี้ว่า “ศตวรรษแห่งภราดรภาพ!” (อิสรา อมันตกุล ; 2539 : 169)

ทั้ง 2 เรื่องเสนอภาพการประท้วงที่ฝ่ายกรรมกร เป็นฝ่ายที่พ่ายแพ้ เพราะกลุ่มนายทุนอาศัยกฎหมายเป็นเครื่องมือในการปราบปรามผู้ประท้วง ซึ่งคุณจะเป็นการบอกอย่างนัยๆ ว่า กฎหมายที่มีบังคับใช้อยู่ในขณะนั้น เป็นกฎหมายที่อำนวยประโยชน์ให้กับชนชั้นนายทุนมากกว่า จะเป็นกฎหมายที่ทำประโยชน์ให้กับชนทุกชั้น ข้อกฎหมายจึงมีส่วนในการทำให้สังคมเกิดความอยุติธรรม

การแก้ไขข้อขัดแย้งระหว่างชนชั้นที่เสนอให้ตัวละครเป็นตัวแทนของกลุ่มชนชั้นล่างร่วมมือร่วมใจกันต่อสู้เพื่อชนชั้นของตนเอง ยังพบในเรื่องสั้น “เพชรฆาตไม่ยอมฆ่า” “น้ำมีอนาง” “หมาไม่ตาย-คนตาย” และ “จากกองเถาถ่าน” การต่อสู้ของตัวละคร “เพชรฆาตแซน” ใน “เพชรฆาตไม่ยอมฆ่า” เป็นการต่อสู้โดยการประท้วงในระดับของปัจเจกบุคคล เพชรฆาตแซน ปฏิเสธที่จะทำหน้าที่ของตนที่เคยปฏิบัติมาตลอดตั้งแต่เข้ารับราชการ เนื่องจากเขาทำงานอย่างเต็มที่ แต่ไม่เคยได้รับความยุติธรรมจากผู้บังคับบัญชา การทำหน้าที่อย่างซื่อสัตย์สุจริตไม่ได้ช่วยให้เขากลายเป็นบุคคลที่ควรยกย่องเมื่อเทียบกับพวกที่ทำงานแบบประจบสอพลอ และแสวงหาผลประโยชน์โดยใช้อำนาจหน้าที่เป็นเครื่องมือ อิสราได้บรรยายความรู้สึกของตัวละครว่า

สิ่งสำคัญที่สะกิดหัวใจเพชรฆาตแซนให้คุระอุขึ้นมาโดยตรงนั้น อยู่ที่เขาดันเกิดความรู้สึกขึ้นว่า ในแผ่นดินอารยโทยนี้มีคนหลายคนได้

สังหารปฏิบัติทางการเมืองและทางส่วนตัวของเขาให้ตายไปแล้ว คนกลับกลายเป็นวีรบุรุษผู้กล้าหาญ ได้รับบำเหน็จรางวัลตอบแทนทั้งทรัพย์สินเงินทองและที่ดินเอิกเกริกมหาศาล มีชีวิตอิมมิตีมีมันอยู่บนความสำราญผาสุก คนเหล่านี้ใช้อื่นไกล แท้ที่จริงก็เป็นเพชรฆาตเยี่ยงเขาเหมือนกัน แม้จะจัดว่าเป็นเพชรฆาตกิตติมศักดิ์ ก็เขาเล่าเพชรฆาตอาชีพ ผู้ปฏิบัติหน้าที่ราชการมาด้วยความสัตย์สุจริต มิได้เคยคอร์รัปชันสักครั้ง ท่านผู้บัญชาการคุณก็ไม่เคยได้ยินให้ชื่นใจ ใครต่อใครได้เงินเดือนขึ้นแข่งกับความแพงขึ้นทุกๆ วัน ของค่าครองชีพทั้งนั้น เขาเล่าได้ดิบได้ดีอะไร ในการสังหารชีวิตเพื่อนมนุษย์? (อิสรา ยมันตกุล ; 2539 : 120)

การประท้วงของเพชรฆาตแซน เป็นจุดหนึ่งที่ทำให้เกิดการตระหนักถึงการไม่ยอมรับและการปฏิเสธการเข้าร่วมในกระแสน็อง โกง การไม่ซื้อสัตย์ต่อหน้าที่ที่กำลังแผ่ขยายอย่างกว้างขวางในวงราชการ เป็นการชี้ให้เห็นว่า การฉ้อราษฎร์บังหลวงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในสังคมไทย ถ้าหากคนในสังคมละเอียดที่จะแก้ไข ก็จะเป็นจุดที่บ่อนทำลายสังคม พฤติกรรมของตัวละครในเรื่อง “เพชรฆาตไม่ยอมฆ่า” จึงเป็นการประท้วงโดยการไม่ให้ความร่วมมือที่เห็นได้อย่างชัดเจน การแก้ไขตัวละครไม่ได้ใช้ความรุนแรง แต่เป็นการมุ่งมั่นเพื่ออุดมการณ์ รักษาความถูกต้องให้อยู่ในสังคม

“น้ำมือนาง” เป็นเรื่องสั้นที่นำเสนอความขัดแย้งของชนชั้น ศักดินา กับชนชั้นไพร่ ซึ่งถือว่าเป็นโครงสร้างของสังคมในระบบเก่า ในขณะที่สังคมได้เปลี่ยนแปลงไป ระบบเก่าๆ เริ่มจะเสื่อมสลาย แต่ในความเป็นจริงการถือยศศักดิ์ ชาติตระกูล เหยียดหยามดูหมิ่นคนในชนชั้นล่าง ที่เป็นข้าทาสบริวารรับใช้ ยังคงอยู่ในสังคมไทย เมื่อฝ่ายศักดินา หรือชนชั้นสูงมีอำนาจมากกว่า ก็เอารัดเอาเปรียบผู้อยู่ใต้การบังคับ ตัวละคร “ลัดดา” จึงต้องทนต่อสู้กับการกดขี่เอารัดเอาเปรียบ การแก้ไขปัญหาเหล่านี้ก็ด้วยการต่อสู้เพื่อชนชั้น ไม่ยินยอมตกอยู่ใต้อำนาจบังคับ ตัวละคร “ยาย” ซึ่งเป็นตัวแทนคนรุ่นเก่า ได้ให้กำลังใจในการต่อสู้ของคนรุ่นใหม่ว่า

“คุณหนูอย่าวิตกไปเลย ดีแล้วที่ไม่ใช้นามสกุลผู้ดีนั้น มันช่วยอะไรเราไม่ได้ นอกจากจะทำให้เราหลงระเมอ สกอลผู้ดีทั้งหลายนับว่าแต่จะเสื่อมทำลายไป คุณอย่าไปเสียดมเสียดายมันเลย เราสร้างสกอลของเราใหม่ดีกว่า สกอลของคนยากจน ของคนที่ถูกเหยียดหยามและกดขี่ เราสร้างสกอลอันใหญ่โตนี้ให้เข้มแข็งขึ้น ให้เป็นสกอลที่ปกครองโลก!” (อัสนี พลจันทร์, 2531 : 97)

กุลิศ อินทุศักดิ์ ได้สมมติตัวละครขึ้นเพื่อเป็นตัวแทน กลุ่มคนที่ตกอยู่ใต้การบังคับของชนชั้นศักดินา ถูกเอาเปรียบและไม่มีทางออกให้กับตนเอง ดังเช่นแม่ของลัดดา เรื่องสั้น “น้ำมีอนาง” จึงเท่ากับเป็นการนำเสนอทางออกให้ผู้ตกอยู่ในสถานะการณ์เดียวกับตัวละคร ได้มีกำลังใจที่จะต่อสู้เพื่อตนเอง

ส่วนในเรื่อง “หมาไม่ตาย-คนตาย” กับเรื่อง “จากกองเก้าถ่าน” เป็นการนำเสนอภาพของคนในชนชั้นล่างคือคนยากจนไม่มีการศึกษา และไม่มีทางออกในการแก้ปัญหาความยากจนของตนเอง ตัวละครจากทั้งสองเรื่องต้องประสบกับโศกนาฏกรรมจากการกระทำของโครงสร้างที่ไม่ยุติธรรมในสังคม การเฉลี่ยรายได้ที่ไม่เป็นธรรมไปสู่มหาชนมีประชาชนจำนวนมากที่ต้องประสบกับความแร้นแค้น ในเรื่อง “หมาไม่ตาย-คนตาย” ครอบครัวของ “แห้ว” ต้องต่อสู้เพื่อให้รอดพ้นจากความอดอยาก พวกเขายินดีที่จะผจญกับความยากลำบาก แต่ครอบครัวของเขาก็ต้องจบชีวิตลงด้วยโรคภัย กุลิศ อินทุศักดิ์ ได้เสนอภาพของครอบครัวนี้ไว้ว่า

“ภาพชีวิตอันแสนระทมวิงสับสนเข้ามาในดวงตาของหล่อน มันมีแต่ภาพแห่งความทุกข์ทรมาน ความอดอยากยากแค้นแสนสาหัสของชีวิตที่ยากจน ความสูญเสียอย่างใหญ่หลวง พ่อ - แม่ - และพี่ ยังแต่ตัวเราและลูกน้อย” (อัสนี พลจันทร์, 2533 : 123)

เรื่องสั้น “จากกองเก้าถ่าน” เป็นการตีแผ่ความเป็นจริงของชนชั้นล่าง ประชาชนที่ยากจนต้องถูกกดขี่ เอาเปรียบจากคนที่ร่ำรวยกว่า ครอบครัวหนึ่งต้องไร้ที่อยู่

อาศัย ไม่มีอาหารเพราะความเห็นแก่ตัวของเจ้าหน้าที่ที่ต้องการที่ดินคืน จึงเผาไล่ที่คนยากจนที่อาศัยอยู่ ในความแตกต่างของชนชั้นทำให้คนเห็นแก่ตัว ในขณะที่คนยากจนในชนชั้นเดียวกันต่างก็มีความเห็นอกเห็นใจกัน สิ่งที่ตัวละครจะต้องต่อสู้คือการอดทนและร่วมมือกันต่อต้านการเอารัดเอาเปรียบ การต่อสู้ระหว่างชนชั้นเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ นั่นคือผู้เขียนยอมรับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคมและความขัดแย้งเป็นการก่อให้เกิดการพัฒนาสังคมไปสู่สิ่งที่ดีกว่า ดังที่ตัวละครได้กล่าวว่า

“ในกลางกองเถาถ่านนี้ ฉันพบความจริงแล้วว่า การต่อสู้ระหว่างคนต่างชั้นกันนั้นหลีกเลี่ยงไม่ได้ และเราก็ต้องไม่ยอมแพ้ เราต้องไม่ให้ใครมาเผาบ้านของเรา มาฆ่าเรายังอีกต่อไป” (อัสนี พลจันทร์, 2533 : 198-199)

ดังนั้นการแก้ปัญหาความขัดแย้งที่มีสันติภาพจึงต้องเป็นการแก้ปัญหาด้วยการไม่ใช้ความรุนแรง เรื่องสั้นทั้งสองเรื่องเป็นการเสนอภาพของชนชั้นล่างที่อย่างไร้ถูกคอดี เอารัดเอาเปรียบจากคนในชนชั้นที่สูงกว่า การแก้ไขหลุดพ้นจากสภาพการเอารัดเอาเปรียบต้องเริ่มจาก การช่วยเหลือตนเอง ต่อสู้เพื่อชนชั้นของตน

ตัวละครในเรื่อง “มีมีดก็มีสว่าง” เป็นตัวละครที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาความขาดแคลน สิ่งที่เป็นสาเหตุทำให้ครอบครัวในเรื่องสั้นต้องประสบกับภาวะที่รายได้น้อยกว่ารายจ่าย เพราะความขัดแย้งของโครงสร้างสังคมที่ราคาสินค้าเพิ่มสูงขึ้น สวนทางกับรายได้น้อยลงของประชาชนที่เท่าเดิม ประกอบกับภาวะที่ครอบครัวในเรื่องสั้นต้องรับจากสมาชิกที่ตกงาน เพราะคนในสังคมระดับสูงเอาเปรียบแรงงาน ทำให้เกิดภาวะการว่างงาน เพื่อจะได้จ้างด้วยค่าแรงที่ถูกลง ตัวละครวิภาวี หาทางออกจากปัญหาด้วยการพยายามจะฆ่าตัวตาย แต่ผู้เขียนก็ไม่ปล่อยให้ตัวละครกระทำการรุนแรงในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในเรื่องมีมีดก็มีสว่าง มีลักษณะที่เป็นเซฟตี้ วาล์ว คือช่วยผ่อนคลายนความรุนแรงที่จะเกิดขึ้นให้เบาบางลง ตัวละครวิภาวี และสามี เกิดความขัดแย้งและได้โต้เถียงกันทำให้ทั้งสองฝ่ายได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น จนเกิดการตกลงประนีประนอมกันได้ การแก้ปัญหาความขัดแย้งจึงเป็นการนำไปสู่สันติภาพ ในส่วนท้ายของเรื่อง ผู้เขียนให้

ตัวละครตระหนักได้ถึงความยุติธรรมที่ตนได้รับและคิดหาทางแก้ไขปัญหาที่ต้นเหตุ ต้นเหตุของปัญหาคือสภาพของสังคม การแก้ปัญหาจึงต้องแก้ที่สภาพสังคม สภาพสังคมที่ไม่มีสันติภาพ ประชาชนจึงต้องร่วมมือกันสร้างสรรค์ให้ประชาชนได้ตระหนักถึงแนวคิดสำคัญของสันติภาพ ซึ่งก็คือการยุติธรรม ความเสมอภาค เสรีภาพ และสิทธิมนุษยชน ตัวละครได้ให้ทัศนะในการแก้ไขความขัดแย้งว่า

“อะไรเป็นเหตุ แก่ที่สิ่งนั้น เมื่อสภาพของสังคมเป็นเหตุ ก็ต้องแก้ที่สภาพของสังคม” ...การหาทางออกให้ถูกต้องเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด วิถีหาทางออกด้วยความตายเป็นการเข้าใจผิดที่สุด การฆ่าตัวตายเป็นการยอมแพ้และขี้ขลาด เราต้องสู้ ไม่ใช่ยอมแพ้ เราต้องกล้าและอดทน ไม่ใช่ขี้ขลาด คนไหนไม่ยอมแพ้นั้นยอมชนะ” (อัสนี พลจันทร์, 2533 : 34)

ความขัดแย้งทางชนชั้นที่น่าเสนาอ้างค์จะเป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างชนชั้นปกครองกับชนชั้นที่อยู่ใต้ปกครอง ไม่ว่าจะเป็น เจ้ากับข้า นายจ้างกับลูกจ้าง เจ้าของนากับผู้เช่านา เป็นต้น และตัวละครในเรื่องสั้นก็มีพฤติกรรมการแสดงออกต่อปัญหาที่แตกต่างกัน เช่น การประท้วง การยินยอม แต่ทั้งหมดก็มีจุดประสงค์เพื่อผลักดันให้สังคมเกิดการพัฒนา มีการเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ดีกว่า ทำให้ประชาชนที่อยู่ในระดับล่างได้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น นั่นคือวิธีการที่ตัวละครนำมาใช้ในการปฏิบัติแบบไม่ใช้ความรุนแรงคือ การต่อสู้เพื่อหลักการของสันติภาพ การนำเสนอเรื่องสั้นก็เป็นวิธีการหนึ่งที่ผู้เขียนใช้ในการเสนอหลักการของสันติภาพ เพื่อเรียกร้องให้สังคมเกิดความยุติธรรม ความเสมอภาคและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เนื่องจากสภาพสังคมในช่วง พ.ศ. 2490-2500 เป็นภาวะที่การเมืองมีการเปลี่ยนแปลง เป็นยุคเริ่มต้นของอำนาจเผด็จการในการปกครอง ประชาชนได้รับความเดือดร้อนจากผู้ปกครองที่ใช้อำนาจอย่างไม่เป็นธรรม หาผลประโยชน์เพื่อตนเอง เช่น การฉ้อราษฎร์หลวงในวงราชการอย่างแพร่หลาย การไม่ให้ความช่วยเหลือ บรรเทาความทุกข์ยากของประชาชน การวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลส่วนใหญ่มาจากสื่อมวลชน ซึ่งมีนักคิดนักเขียนร่วมมือกันแสดงความคิดเห็นต่อนโยบายการปกครอง นักเขียนทั้งสามจึงใช้เรื่องสั้นเป็นสื่อในการวิพากษ์วิจารณ์สังคม เรียกได้ว่าเข้ากับหลักการปฏิบัติโดยไม่ใช้ความรุนแรง

4.3.2 เรื่องสั้นที่เสนอวิธีการแก้ไขความขัดแย้งด้วยการใช้ความรุนแรงเป็นบางเรื่อง (Selective Nonviolence)

เรื่องสั้นที่นำมาวิเคราะห์พบว่า นอกจากจะมีลักษณะที่ใช้การปฏิบัติแบบใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหาแล้วยัง พบว่ามีเรื่องสั้นที่ใช้วิธีการใช้ความรุนแรงเป็นบางเรื่อง คือ กลุ่มที่ยอมรับได้กับความรุนแรงในบางส่วนหนึ่ง ซึ่งมีข้อแม้ว่าจะต้องเป็นการก่อความรุนแรงเพื่อนำไปสู่หนทางเพื่อสันติภาพ ในเรื่องสั้น “เพลงแห่งอิสรภาพ” และ “รอยเลือดที่พระแม่มาเรีย” ตัวละครยอมรับการต่อสู้ด้วยการใช้สงครามเป็นสิ่งตอบโต้ เพราะฝ่ายตรงข้ามก่อสงครามอันไม่ชอบธรรม สงครามที่มีจุดประสงค์เพื่อแสวงหาเมืองขึ้น แสวงหาประโยชน์เพื่อตนเอง เป็นสงครามที่ผู้เขียนไม่สนับสนุน วิธีการยุติสงครามอันไม่ชอบธรรม การต่อสู้ที่นำไปสู่สันติภาพ เรื่องสั้น “เพลงแห่งอิสรภาพ” เป็นการต่อสู้ของประชาชนชาวมลายู ที่ตกอยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษ สิทธิและเสรีภาพของพวกเขาต้องถูกจำกัด ดังนั้นพวกเขาจึงดิ้นรนเพื่อจะให้ได้มาซึ่งสิทธิและเสรีภาพพวกเขา ต้องถูกชักจูงฝ่ายตรงข้ามให้หลงเชื่อ คือจุดอ่อนในความเป็นมนุษย์ ไม่ว่าจะทหารหรือชาวมลายู ต่างก็มีชีวิตมีครอบครัว ต่างคนต่างก็รักชีวิตของตน ตัวละครได้แสดงความมุ่งมั่นในการต่อสู้ว่า

“พวกของฉันหลายพันคนได้ตายไปแล้วเพราะกระสุนของอังกฤษ” หล่อนตอบ “เขาเหล่านั้นถูกล่าในป่าเหมือนกับสัตว์ แต่คนที่อยู่ข้างหลังจะต้องเสี่ยงกับความตายต่อไปชีวิตแล้วชีวิตเล่าเพื่อเอากระดูกมทางไปสู่เอกราช”

“เวลานี้เราก็เหมือนสัตว์สองตัวที่กระสุนนายพรานใจร้ายคอยจ้องจะเอาเป็นเป้า เธอมีรู้สึกใจคอตันเลยหรือมีเรียม?” เขาถามย้ำอีก

“ความกลัวเป็นสัญชาตญาณประจำตัวมนุษย์ทุกคน” หล่อนตอบเสียงหนักแน่น “แต่ความต้องการดิ้นรนเพื่ออิสรภาพเป็นสัญชาตญาณที่มี

อำนาจกว่า ในป่านี้เราอาจถูกอังกฤษตามล่าเหมือนแก๊งเหมือนกวาง แต่ ถ้าตายเราจะตายอย่างสิงห์” (อิสรา อมันตกุล, 2538 : 102–103)

ดังนั้นการกระทำเพื่อชีวิตที่มีอิสระ จึงเป็นสิ่งที่ถูกต้องตามความคิดของผู้เขียน เช่นเดียวกับในเรื่อง “รอยเลือดที่พระแม่มาเรีย” ก็เป็นการใช้การต่อสู้เพื่ออิสรภาพเป็น ทางแก้ปัญหา ชาวเวียตนามต้องต่อสู้เพื่อความเป็นเอกราชและความเป็นไทให้กับตนเอง จากการครอบงำของฝรั่งเศส การเข้ามาปกครองโดยฝรั่งเศสทำให้ประชาชนต้อง ประสบกับความอดอยากและการสูญเสียอิสระเสรีจึงเป็นสิ่งที่ประชาชนต้องการ อิสรา ได้บรรยายภาพความรุนแรงไว้ว่า

“ข้าคือผู้ปกครองพวกเอ็ง” นายทหารคำราม

“ผู้ปกครองที่ใช้ปืนเป็นอำนาจนะซี แผ่นดินนี้เป็นของปู่ย่าตายาย ของข้า มันต้องเป็นกรรมสิทธิ์ของพวกข้า มันต้องปกครองโดยพวกข้า แกมันพวกเผด็จการวรรคิตด้วยอาวุธ—พวกล่าเมืองขึ้นด้วยปืน!”

นายทหารในเครื่องแบบมหาอำนาจคืบหน้าเขาเต็มแรงด้วยฤทธิ์ โทสะ จุกโศกเข้าชกตออบสุดกำลัง มันเซถลาหกละเมนลงกับพื้นทันที

และแล้วปืนกลในมือสมุนชาติมออคโคของมันก็แผดเสียงขึ้น เหล็กกร้อนๆ วิ่งกราวเข้าสู่ร่างคนเหล่านั้น เลือดสาครกระจายเป็นดวงๆ ไป คึดอยู่กับกำแพง โบสถ์ที่ฉาบไว้ด้วยน้ำปูนสีขาว” (อิสรา อมันตกุล, 2538 : 162)

จากเรื่องสั้นทั้ง 2 เรื่องจะเห็นมุมมองของผู้เขียนว่า สงครามเป็นสิ่งที่ไม่ควรจะ เกิดขึ้น ผู้เขียนไม่ได้ต้องการให้สังคมเกิดสงคราม แต่เมื่อไม่สามารถหลีกเลี่ยงสงคราม ได้ การต่อสู้เพื่อสันติภาพจึงเป็นสิ่งจำเป็น ตัวละคร “เขา” ในเรื่อง “เพลงแห่งอิสรภาพ” เป็นตัวละครที่ผู้เขียนตั้งใจที่จะใช้สรรพนามแทนชื่อเฉพาะว่าเป็นบุคคลใดบุคคลหนึ่งก็

ได้ที่มีลักษณะเป็นบุคคลธรรมดา และมีความสามารถที่จะเข้ามาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และต่อสู้เพื่อสังคมได้

เรื่องสั้น “เพลงแห่งอิสราภาพ” และ “รอยเลือดที่พระแม่มาเรีย” เป็นการยอมรับการต่อสู้เพื่อเอกราชและอิสราภาพ ซึ่งถือว่าเป็นเงื่อนไขในการต่อสู้โดยใช้ความรุนแรงที่ผู้เขียนยอมรับได้ ส่วนในเรื่อง “10 นาทีก่อนถึงจุดอิสราภาพ” และ “ไม่มีน้ำตาในการปฏิวัติ” เป็นการต่อสู้อีกรูปแบบหนึ่งที่แท้จริงแล้วตัวละครไม่ได้ต้องการที่จะให้เกิดความรุนแรง แต่เมื่อถูกคุกคามจากการใช้ความรุนแรงด้วยนโยบายของรัฐในการปราบปรามผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับนโยบายรัฐ ทำให้ประชาชนซึ่งก็คือตัวละครในเรื่องสั้นทั้งสองเรื่อง ต้องต่อสู้เพื่อความถูกต้องและขับไล่อำนาจเผด็จการให้ออกไปจากการปกครองที่ไม่เป็นธรรม ในเรื่องสั้น “10 นาทีก่อนถึงจุดอิสราภาพ” ผู้เขียนให้ภาพของสิบตำรวจเอก เปรม ประชากร เป็นตัวแทนข้าราชการผู้ต้องทำตามคำสั่งของผู้บริหารประเทศถึงแม้ว่าเขาจะไม่เต็มใจที่จะทำหน้าที่ของตนเองก็ตาม ด้วยสำนึกที่เขาต้องตระหนักว่ากลุ่มคนที่อยู่ฝ่ายตรงข้ามกับเขานั้น ล้วนแล้วแต่เป็นญาติพี่น้อง เป็นคนในชนชั้นเดียวกัน เป็นประชาชนเช่นเดียวกับที่เขาเป็น แต่ด้วยความขัดแย้งทางความคิดเห็นในการบริหารประเทศประเทศเท่านั้น ทำให้เขาต้องฆ่าประชาชนที่ไม่มีความผิด อิสรา อมันตกุล ได้แสดงการปฏิวัติอย่างสงบของประชาชนว่า

“ท่านตำรวจที่เคารพทั้งหลาย พวกเราประชาชนก่อการปฏิวัติขึ้นครั้งนี้เพื่อขับไล่ผู้เป็นใหญ่บางคนที่อยู่ฉิธรรมและสวบเลื่อตราษฎรออกไป ท่านตำรวจที่รักทั้งหลาย จงอย่าขัดขวางเรา เราต้องการผ่านไปโดยไม่ต้องการให้เกิดการต่อสู้กับท่าน เราประชาชนมีแต่มือเปล่า ไม่มีอาวุธ เราทำเพื่อชาติบ้านเมือง และเพื่อพวกท่าน จงหลีกเลี่ยงให้แก่เรา...”
(อิสรา อมันตกุล, 2538 : 178)

ส่วนตัวละครในเรื่องสั้น “ไม่มีน้ำตาในการปฏิวัติ” เป็นการเสนอมุมมองจากตัวละครที่เป็นประชาชนธรรมดา มีจิตสำนึกและมีความคิดเห็นต่อการบริหารบ้านเมือง เมื่อเห็นเจ้าหน้าที่ปกครองบริหารบ้านเมืองอย่างไม่เป็นธรรมก็คัดค้าน วิพากษ์วิจารณ์

และยินดีต่อสู้เพื่อความถูกต้อง และอำนาจชอบธรรมในสังคม ถึงแม้ว่าจะต้องสละชีวิต
 ของตนเพื่อดำรงความถูกต้องให้คงอยู่ในสังคมก็ตาม

เรื่องสั้นทั้งสองเรื่องมองจากมุมที่แตกต่างกัน แต่ก็เป็นการแสดงความคิดเห็นที่
 ตรงกันว่า การต่อสู้เพื่ออำนาจปกครองที่ชอบธรรมเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ผู้เขียนยอมรับข้อขัด
 แย้งที่เกิดขึ้น เรื่องสั้นทั้งสองเรื่องจึงน่าจะได้รับอิทธิพลจากเหตุการณ์ทางการเมืองใน
 ช่วง พ.ศ. 2490-2495 ที่ประเทศตกอยู่ใต้การปกครองของอำนาจเผด็จการ มีการพยายาม
 หลายครั้งที่จะปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองโดยประชาชน แต่การปฏิวัติเหล่านั้นมัก
 จะต้องจบลงที่การสูญเสีย เลือดเนื้อ และชีวิตของประชาชน เพื่อแลกกับอำนาจอันชอบ
 ธรรม การปราบปรามอย่างรุนแรงมักจะมาจากฝ่ายรัฐบาล โดยไม่เห็นความสำคัญของ
 ชีวิตประชาชน พวกเขาชั้นปกครองมักจะต้องการให้นโยบายการบริหารประเทศของ
 ตนเป็นที่ยอมรับ สามารถปกครองประชาชนให้อยู่อย่างสงบเรียบร้อย ไม่ให้ประชาชน
 แสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์หรือคัดค้านนโยบายของรัฐได้ เช่นเดียวกับช่วงเวลา
 ที่นักเขียนไปประสบอยู่ กลุ่มที่เป็นปฏิปักษ์กับรัฐบาลจะต้องถูกกำจัด อิศราบรรยาย
 สภาพเหตุการณ์การปฏิวัติว่า

“การปฏิวัติได้ระเบิดขึ้นแล้ว แต่มันมิได้จบลงอย่างง่ายดายเหมือน
 ที่เคยเป็นมาในประวัติศาสตร์อันน่าขบขัน, การต่อสู้ระหว่างประชาชนที่
 ลุกฮือขึ้นกับฝ่ายครองเมืองยังเป็นไปอย่างเลือดสาดฉกฉกรรจ์หลายวัน
 ติดต่อกันมา, ชีวิตพบกับชีวิต, ปืนกลพบกับมือเปล่า, รถถังพบกับมีดโต้
 ไม้พลอง, ฝ่ายครองเมืองเพียบพร้อมไปด้วยอาวุธยุทธภัณฑ์ทันสมัยและ
 กองทัพทหารตำรวจที่กำแหง แต่ฝ่ายประชาชนซึ่งมีแต่ความเจ็บช้ำอยู่ใน
 กำมือเปล่าๆ ของเขานั้นห่มกำลังเข้าทะลวงเหมือนมดปลวก มันเป็นการ
 ปะทะกลางเมืองระหว่างอำนาจต่ออำนาจ ผิดกันแต่ว่า อำนาจหนึ่งนั้นคือ
 สීමตัว, อีกอำนาจหนึ่งนั้นคือความรักที่จะเป็นตัวของเขาเอง (อิสรา
 อมันตกุล, 2538 : 183)

ดังนั้นเรื่องสั้นที่นำเสนอการต่อสู้แบบใช้ความรุนแรงเพื่อให้ได้มาซึ่งสันติภาพ เป็นเรื่องสั้นจำนวนน้อยที่มีการยอมรับการใช้ความรุนแรงโดยมีเงื่อนไขว่า การก่อความรุนแรงนั้นจะต้องเป็นการต่อสู้เพื่อปลดแอก และการต่อสู้เพื่อปกป้องความชอบธรรมซึ่งถือได้ว่าเป็นการต่อสู้เพื่อนำไปสู่สันติภาพ การต่อสู้ชนิดนี้ผู้เขียนยอมรับว่าเป็นการแก้ไขความขัดแย้งได้ในระดับเดียวกัน แต่ไม่ใช่จะใช้ความรุนแรงในการต่อสู้ตลอดไป การต่อสู้โดยใช้ความรุนแรงที่สร้างขึ้นเพื่อการหาผลประโยชน์หรือเพื่อกำจัดศัตรูก่อน เป็นสิ่งที่ผิดจากวัตถุประสงค์ของสันติภาพ

4.3.3 เรื่องสั้นที่ใช้การแก้ไขความขัดแย้งด้วยการต่อต้านทางศีลธรรม (Moral Resistance)

จะเป็นเรื่องสั้นที่ใช้วิธีการแก้ไขความขัดแย้งจากสำนึกของตัวละครในความรู้สึกผิดชอบชั่วดี และเป็นสันติเท่านั้น เรื่องสั้นที่สามารถจัดอยู่ในกลุ่มนี้ได้แก่ “เกลือกกว่าเราจะลี้ม” เพชฌฆาตที่เส้นขนาน 38” “อ้ายหนุ...หลงทาง” และ “ชะรอยกรรม” เรื่องสั้น “เกลือกกว่าเราจะลี้ม” และ “เพชฌฆาตที่เส้นขนาน 38” ของ อิศรา อนันตกุล เป็นเรื่องสั้นที่เสนอภาพความโหดร้ายของสงคราม การใช้สงครามเป็นข้ออ้างในการก่อความรุนแรงให้กับผู้อื่น ผิดข้อศีลธรรมในการเบียดเบียนชีวิต ทุกชีวิตมีคุณค่าเท่าเทียมกัน มีสิทธิและเสรีภาพในการมีชีวิตอยู่ที่ไม่แตกต่างกัน การอยู่ร่วมกันจึงจำเป็นต้องมีความเมตตาต่อกันในกลุ่มเพื่อนมนุษย์ การมีอาชีพทหาร เป็นอาชีพที่ใช้เป็นข้ออ้างในการก่อความรุนแรงให้กับเพื่อนมนุษย์ การที่อิสรา อนันตกุล เป็นนักเขียนที่นับถือศาสนาอิสลามจึงมองว่าการมีอาชีพทหารเป็นการละเมิดศีลธรรม สามารถวิเคราะห์ได้ว่าความรุนแรงที่ก่อขึ้น โดยทหารเป็นความรุนแรงในเชิงวัฒนธรรม ตามทฤษฎีสันติภาพของกัลตุง โดยที่รัฐให้อำนาจกับคนในอาชีพหนึ่ง และให้ความเชื่อว่าอาชีพที่นี้เป็นอาชีพที่มีเกียรติยศศักดิ์ศรี มีความมั่นคง แต่แท้ที่จริงแล้วเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่แอบแฝงการก่อความรุนแรงต่อเพื่อนมนุษย์เอาไว้ การปฏิเสธอาชีพทหารจึงเป็นการกระทำที่รู้ผิดชอบชั่วดี ตัวละครใน “เกลือกกว่าเราจะลี้ม” และ “เพชฌฆาตที่เส้นขนาน 38” ได้ยอมรับในที่สุดว่า การมีอาชีพเป็นทหาร และการก่อความรุนแรงนั้นเป็น

ปฏิสัมพันธ์กับการสร้างสรรค์สันติภาพ การร่วมมือกันของทุกคนจึงเป็นเป้าหมายสำคัญที่จะสร้างสันติภาพขึ้นในสังคม อิศราเห็นว่าการรบเป็นหน้าที่ของทหาร และต้องทำตามคำสั่ง ทหารไม่ได้มีจิตใจที่เหี้ยมโหด เขาก็เป็นมนุษย์เช่นเดียวกับคนอื่น ๆ แต่เขาต้องทำหน้าที่ซึ่งที่การกระทำนั้นอาจจะเป็นการขัดแย้งกับตัวเอง อิศราเห็นว่าทหารทำการต่อสู้กับฝ่ายตรงข้ามทั้งที่อาจจะไม่เคยทราบถึงจุดประสงค์ที่แท้จริงของสงครามนั้นเลย ศรีบูรพามีความเห็นว่าการที่รัฐบาลจะใช้จ่ายงบประมาณไปในการสะสมอาวุธ น่าจะหันมามองถึงความทุกข์ยากของประชาชนในประเทศของตนมากกว่า ยิ่งถ้าเกิดสงครามขึ้น ความทุกข์ยากเหล่านั้นก็ยิ่งทวีปัญหายิ่งขึ้นไปอีก โดยที่จะเป็นการทำลายความผืนอันดีงามของมนุษยชาติยิ่งขึ้นไปอีกดังนั้น การสู้รบและสงครามทั้งหลายควรจะยุติลงได้แล้ว เราควรหันมาใส่ใจในสันติภาพ และเพื่อการดำรงอยู่ของสันติภาพที่ถาวรในสังคม ส่วนศรีบูรพา ในเรื่อง “เขาคืน” คัดค้านการที่รัฐบาลเข้าร่วมสงครามเกาหลีว่าเป็นการนำความทุกข์ยากมาสู่ประชาชน

“เขาพูดให้ข้าฟังว่า เพียงแต่รัฐบาลใช้จ่ายเงินของประชาชนในทางเตรียมสงครามความทุกข์ยากของประชาชน ก็มีถึงขนาดที่เห็น ๆ อยู่ที่นี่แล้ว ถ้าประเทศของเราถูกลากเข้าสู่สงครามจริง ๆ คนยากจนก็จะเท่ากับคนรกรกทั้งเป็น ในยามปรกติปัญหาที่เกี่ยวกับความเดือดร้อนของประชาชน ทั้งหลายปัญหา ท่านยังแก้กันไม่ตก ในยามสงครามชีวิตของประชาชนก็จะต้องถูกลอยแพแน่ ๆ ข้าก็จะถูกเกณฑ์ให้ไปรบ โดยไม่รู้ว่าไปรบเพื่อรักษาความลำบากยากแค้นเก่า ๆ ไว้หรืออย่างไร ส่วนแกและลูกๆ ก็จะต้องอดยากอยู่ข้างหลังหรือถูกปล้นถูกจี หรือถูกฝังทั้งเป็นอยู่ในระเบิด”

อ่าสะบัดศีรษะ แล้วพูดต่อไปด้วยเสียงอันดังว่า “อย่าไปสนุกสนานกับอ้ายอาวุธทำเหวเหล่านั้นเลยว่ะ อย่าไปยินดีกับอ้ายเรื่องเตรียมรบรามาพินกับเขาเลยว่ะ แกกับข้ามาร่วมกับพวกสันติชนช่วยเขาอกบฏสันติภาพ เพื่อความอยู่ร่มเย็นเป็นสุขของประชาชนเถอะ” (ศรีบูรพา; 2533 : 207)

หากคนทุกคนใส่ในใจสันติภาพ ใส่ใจในเพื่อนมนุษย์ด้วยกันเอง และก็จะพบว่า ในความมีชีวิตนั้นทุกคนมีส่วนร่วมในสังคมโลกเดียวกัน สิ่ง que ทุกชีวิตจะต้องประสบ ก็คือความสุข ความทุกข์เช่นเดียวกัน การใช้ชีวิตอยู่บนโลกต้องต่อสู้กับธรรมชาติมาก พออยู่แล้วแล้วเหตุใดมนุษย์ ต้องเบียดเบียนมนุษย์ด้วยกันเอง เป็นการเพิ่มเติมปัญหาให้ มากยิ่งขึ้นไปอีก

เรื่อง “ชะรอยกรรม” และ “อ้ายหนู...หลงทาง” เป็นเรื่องที่แตกต่างกันทางชนชั้น มากกว่าการแสดงความคิดเห็นต่อนโยบายการปกครองของรัฐ ตัวละคร “อ้ายหนู...หลงทาง” ถูกบีบคั้นจากสภาพเศรษฐกิจ และสังคมที่นิยมฟุ้งเฟ้อ ทำให้คนในสังคมมองข้าม ความรับผิดชอบในทางศีลธรรม เขาชนในสังคมเข้าใจผิดว่า การทำผิดข้อกฎหมาย และ ศีลธรรมนั้น ไม่ใช่สิ่งร้ายแรง ดังคำพูดของตัวละครว่า

เขาได้ยืมเรื่องราวที่ท่านคนนั้นท่านคนโน้น ได้เงินทองมาด้วยการ กระทำที่ทุจริต หรือโดยทางอันมิชอบต่างๆ นานา และท่านเหล่านั้นก็มี แต่ความรุ่งเรืองใหญ่โตขึ้นทุกวัน มีความมั่นคงและมีคนนับหน้าถือตา ยิ่งขึ้นทุกวัน เขาได้อ่านพบอยู่เสมอตามหน้าหนังสือพิมพ์ถึงเรื่องการค้าฝิ่นเถื่อนของท่านที่มี “อิทธิพล” และการกระทำอื่นๆ อีกที่เขาเคยเข้าใจว่า เป็นการกระทำอันชั่วร้าย ไม่สมควรที่คนมีการศึกษาหรือมีเกียรติยศจะ ประพฤติ และเขาเคยคิดว่าสังคมจะอัปเปหิ บุคคลเหล่านั้น แต่เขากลับได้ เห็นว่า บุคคลเหล่านั้น ได้รับความยกย่องเชิดชูของสังคม และต่างก็มี ความเป็นอยู่อันสุขสำราญอย่างยอดเยี่ยมทั้งนั้น เขาจึงเริ่มสงสัยว่า ความ เข้าใจอันเดิมของเขา เห็นจะไม่ถูกต้องเสียแล้วกระมัง นอกจากนั้นเมื่อเขา ได้สมาคมคบหากับพวกเพื่อนนักเรียนรุ่นเดียวกัน ซึ่งเป็นบุตรของพวก ผู้ดีมีทรัพย์ และเด็กเหล่านั้นมีเงินทองใช้สอยอย่างฟุ่มเฟือย โดยที่บิดา ของเด็กเหล่านั้นก็ไม่ได้ทำงานหนักยิ่งไปกว่าบิดาของเขาเลย และก็อาจ ไม่เป็นคนดีไปกว่าด้วย เขาก็เกิดความน้อยเนื้อต่ำใจและมีความละอายที่ ตนเป็นบุตรของครอบครัวที่ยากจน เขาจึงมีความทะเยอทะยานที่จะได้

เงินทองใช้สอยอย่างเด็ดๆ เหล่านั้นและทำตัวให้เท่าเทียมกับเด็กเหล่านั้น
(ศรีบูรพา, 2531 : 160-161)

ศรีบูรพาเขียนเรื่อง “อ้ายหนู...หลงทาง” เหมือนกับจะเตือนสังคมทางอ้อมว่า ขณะที่คนในสังคมกำลังนิยมความฟุ้งเฟ้อ ความร่ำรวย มุ่งแต่จะแสวงหาผลประโยชน์ มองข้ามจริยธรรมการอบรมตามหลักธรรมในพุทธศาสนา จะเป็นการนำพาสังคมไปสู่ ภาวะที่ไร้ระเบียบ การต่อสู้แย่งชิงจะมากขึ้น ความเมตตาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่จะหมดไปจาก สังคม จนทำให้เยาวชนหลงผิด และปฏิบัตินอกกรอบนอกทาง สาเหตุที่ทำให้เยาวชนเข้าใจ ผิดและดำเนินชีวิตผิด ก็คือผู้ใหญ่ที่เป็นต้นแบบในสังคมนั้นเอง และผู้ที่จะต้องเสียใจก็คือผู้ใหญ่ที่ชี้แนะทางให้กับเยาวชนเหล่านั้นด้วยการมองข้ามความสำคัญของศีลธรรม “อ้ายหนู” จึงเป็นตัวละครที่ไม่มีชื่อ เนื่องจากผู้เขียนต้องการจะเสนอว่า “อ้ายหนู” สามารถที่จะเป็นเด็กคนใดคนหนึ่งที่อยู่ในครอบครัวที่ฟุ้งเฟ้อที่ต้องการอยากจะทำร่วม ในสังคมคนมีเงิน และไม่พอใจในสิ่งที่ตนเองมีอยู่ “อ้ายหนู” ต้องเสียชีวิตลงเพราะพ่อ แม่ของเขาเอง ซึ่งอาจจะเป็เด็กคนหนึ่งซึ่งใกล้ชิดกับท่าน ลูกท่าน หลานท่าน เป็นต้น การแก้ไขความขัดแย้ง ผู้เขียนจึงให้ตัวละคร “อ้ายหนู” ได้สำนึกในตอนท้ายเรื่องว่าสิ่งที่เขาได้ทำลงไปเป็นความผิดทั้งทางกฎหมายและศีลธรรม เขาขอที่จะละทิ้งความเห็นแก่ตัวที่เป็นกิเลสของคนทุกคนก่อนที่เขาจะตาย ความรู้สึกรับผิดชอบทางศีลธรรมนี้จึงเป็นจุดมุ่งหมายที่ผู้เขียนได้เสนอในการแก้ไขความขัดแย้งด้วยการไม่ใช่ความรุนแรง เรื่องสั้น “ชะรอยกรรม” ก็เป็นการที่กุลิส อินทุศักดิ์ ได้เสนอความรับผิดชอบทางศีลธรรม คือความดี - ความชั่ว ที่ตัวละครสามารถที่จะตระหนักได้ก่อนตาย การที่เขาฆ่าตัวตายก็เพราะไม่สามารถที่จะยอมรับความชั่วที่ตนได้กระทำไว้ตลอดมาได้ การเป็นคู่กับหญิงอื่นในขณะที่ตนมีภรรยาแล้ว เคยทำให้เขาารู้สึกว่าเป็นสิ่งที่คนอื่น ๆ ในสังคมก็ทำกัน เป็นสิ่งธรรมดา ผู้เขียนได้บรรยายสิ่งที่ผลักดันให้ตัวละครมีพฤติกรรมผิดศีลธรรมว่า

“สภาพอันเหลวไหลฟุ้งเฟ้อของสังคม ทำให้สมคิดและสำเนียง
ติดต่อกันจนเกินเลยฐานะทางค้าขายอันเป็นอาชีพ มันเกินเลยไปจนสมคิด
ต้องระบายความเอือมระอาในครอบครัวให้สำเนียงฟัง เขาเรียกภรรยาว่า

“จักรเย็บผ้า” เพราะมันเดินฝึ้เชื่อมอยู่กับที่ ไม่มีวันที่จะเปลี่ยนแปลงไปอย่างอื่นได้ เขากล้าจนกระทั่งสารภาพกับสำเนียงว่า เวลานี้เขาเบื่อจักรเต็มทีแล้ว” (อัศนี พลจันทร, 2533 : 111)

ตัวละครพบกับผลกระทบที่ตามสนอง เมื่อหญิงผู้นั้นไม่ซื้อ และยินยอมอยู่กับเขา เพราะอำนาจของเงินเท่านั้น ทำให้เขาไม่อาจยอมรับความเป็นจริงที่เป็นความผิดที่เขาได้กระทำลงไปได้ การตระหนักถึงผิดชอบชั่วดีจึงเกิดขึ้นกับตัวละคร และได้ตัดสินใจที่จะหลีกเลี่ยงปัญหา การใช้คำว่า “ชะรอยกรรม” ในการตั้งชื่อเรื่องเป็นการใช้มุมมองจากพุทธศาสนาในการตัดสินใจพฤติกรรมของตัวละคร “กรรม” ในที่นี้จึงหมายถึงกรรมชั่วที่ตัวละครได้กระทำชั่วและได้รับผลชั่วนั้นตอบแทนด้วยการถูกทรยศหักหลังจากหญิงผู้

ความสำนึกทางศีลธรรมจากเรื่องสั้นทั้ง 4 เรื่อง เป็นการสมมติเหตุการณ์ที่ทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกผิดชอบชั่วดี มีความเห็นอกเห็นใจ และเกิดความเมตตาต่อชีวิตเพื่อนมนุษย์ นำไปสู่การแก้ไขความขัดแย้งด้วยการไม่ใช้ความรุนแรง เช่น การไว้ชีวิตเพื่อทหารชาวเกาหลีที่ถือว่าเป็นศัตรูทางการเมือง ในเรื่อง “เพชรฆาตที่เส้นขนานที่ 38” ของอิสรา อนันตกุล เป็นการเสนอความคิดวิพากษ์วิจารณ์นโยบายของรัฐบาล ในการตกลงเข้าร่วมในสงครามเกาหลี ผู้เขียนเห็นว่าเป็นการร่วมมือกันฆ่าคนโดยใช้ข้ออ้างทางการเมือง ผู้เขียนจะพยายามชี้แจงให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกว่าทหารของทุกประเทศเป็นมนุษย์ที่มีฐานะเป็นประชาชนเช่นเดียวกับคนอื่นๆ และไม่มี ความผิดที่จะต้องแลกด้วยชีวิต การฆ่าคนด้วยข้ออ้างทางสงครามจึงเป็นการกระทำที่ผิดศีลธรรม เมื่ออ่านเรื่องจบผู้อ่านจะรู้สึกคล้อยตามกับตัวละครที่ตัดสินใจถูกต้องที่ไปฆ่าทหารฝ่ายตรงข้าม

ในเรื่องทั้งจาก “เพชรฆาตที่เส้นขนาน 38” และเรื่องสั้น “เกลือกว่าเราจะลืม” เป็นการแสดงความคิดเห็นของผู้เขียนที่ต้องการคัดค้านนโยบายการเข้าร่วมสงครามเกาหลีของรัฐบาล ซึ่งเป็นความจริงที่เกิดขึ้นในวงการเมือง หลังจากเกิดเหตุการณ์รัฐประหารใน พ.ศ. 2490 รัฐบาลไทยจำเป็นต้องแสดงตนในการร่วมมือกับสหประชาชาติที่มีมหาอำนาจ อังกฤษและอเมริกาหนุนหลังอยู่ เมื่ออเมริกาให้การสนับสนุนเกาหลีได้ในการทำสงครามกับเกาหลีเหนือ เกาหลีใต้จึงได้รับความช่วยเหลือจากนานาชาติที่

เป็นสมาชิกของสหประชาชาติรวมทั้งประเทศไทย อิศรา อมันตกุล วิพากษ์วิจารณ์นโยบายของรัฐบาลว่าไม่มีความเป็นกลาง เข้าร่วมกับสหประชาชาติด้วยความต้องการผลประโยชน์ในการคล้อยตามสหรัฐอเมริกา เป็นการทำลายมนุษยธรรมและเป็นการไม่ชอบธรรมที่ประเทศสมาชิกสหประชาชาติกว่า 50 ประเทศ จะเข้าร่วมไปทำสงครามกับประเทศเกาหลีเหนือเพียงประเทศเดียว และความขัดแย้งระหว่างเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้เป็นความขัดแย้งระหว่างชนในชาติเกาหลี ไม่สมควรที่คนภายนอกจะไปยุ่งเกี่ยว ในเรื่อง “เพชรฆาตที่เส้นขนาน 38” อิศราได้แทรกความคิดว่า การที่อเมริกาให้การสนับสนุนสงครามเกาหลี ก็เพื่อจะเปิดตลาดการค้าอาวุธสงคราม หาผลประโยชน์จากความทุกข์ยากของประชาชน การที่ไทยเข้าร่วมในสงครามเกาหลีจึงตกเป็นเครื่องมือในการค้ากำไรของมหาอำนาจ

ในเรื่องสั้น “อ้ายหนู...หลงทาง” ของศรีบูรพา และ “ชะรอยกรรม” ของ กุติศ อินทุศักดิ์ จึงเป็นความสำนึกทางศีลธรรมของตัวละครในความชั่วที่ตนได้กระทำลงไป และเกิดความละอายในสิ่งที่ตนได้กระทำ การเสียชีวิตของตัวละครทั้งสองเป็นผลกระทบทที่ตอบแทนการกระทำชั่ว ความรู้สึกที่ยอมรับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นและนำไปสู่การแก้ไข

4.3.4 เรื่องสั้นที่ใช้หลักการแก้ไขความขัดแย้งด้วยการตกลงประนีประนอมอย่างจริงจัง (*Active Reconciliation*)

เป็นเรื่องที่เชื่อถือหลักการปฏิเสธความรุนแรงด้วยการตกลงประนีประนอมกันอย่างจริงจังเพื่อเปลี่ยนแปลงทัศนคติหรือนโยบายของกลุ่มที่เป็นปัญหาด้วยการพยายามแสดงเหตุผลให้ฝ่ายตรงข้ามยอมรับ เรื่องสั้นที่เสนอการแก้ไขความขัดแย้งด้วยการใช้วิธีการประนีประนอมคือเรื่อง “แม่ยอดยุพดี” ของ ศรีบูรพา “มิเรียมและมนุษยชาติ” ของ อิศรา อมันตกุล “ประกายใหม่...ในดวงตาของเขา” ของ อิศรา อมันตกุล และ “เขาคื่น” ของ อิศรา อมันตกุล ในเรื่องสั้นแต่ละเรื่องมีข้อขัดแย้งที่แตกต่างกันดังนี้

เรื่องสั้น “แม่ยอดยุพดี” จะเป็นการนำเสนอความขัดแย้งระหว่างความซื่อสัตย์สุจริตต่อหน้าที่กับความโลภในผลประโยชน์ “ยุพดี” จึงเป็นตัวละครที่ผู้เขียนใช้แทนความซื่อสัตย์และความภาคภูมิใจในอาชีพของตน “ยุพดี” ใช้วิธีการเขียนจดหมายเพื่อโน้มน้าวให้ตัวละคร “อรรถ” เปลี่ยนทัศนคติในการหาผลประโยชน์จากการทุจริตต่อหน้าที่ ถึงแม้ว่าการทุจริตจะแผ่ขยายไปทั่วทั้งวงราชการ ก็ไม่จำเป็นที่ “อรรถ” จะต้องเห็นชอบด้วยความผิดและเข้าร่วมกระทำผิดนั้น เพราะหวังในเงินทองที่จะได้รับ “ยุพดี” พยายามชี้ว่าเงินที่ได้มาโดยการทุจริตก็ไม่ต่างไปจากโจรที่จี้ปล้นชาวบ้านบุคคลที่ได้กระทำการฉ้อโกงเป็นบุคคลที่ควรจะได้รับการประณามจากคนในสังคมและมีฐานะที่ต่ำต้อยยิ่งกว่านางที่มีอาชีพเดินร่ำเช่นยุพดีเสียอีก ซึ่งตัวละครได้กล่าวไว้ในตอนท้ายของเรื่องว่า การโน้มน้าวจากยุพดีเป็นการพยายามใช้เหตุผลในการหว่านล้อม โดยมีความเชื่อมั่นว่ามนุษย์ทุกคนสามารถเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ดีกว่าได้ การโน้มน้าวของยุพดีเป็นการส่งผ่านความคิดเห็นไปยังผู้อ่านให้เกิดความรู้สึก แยกแยะสิ่งถูกและสิ่งผิดออกจากกัน และเลือกที่จะปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องได้ นอกจากนี้ยังมีเรื่องสั้น “มิเรียมและมนุษย์ชาติ” ที่มีลักษณะการแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยการใช้วิธีการประนีประนอม ความขัดแย้งที่นำเสนอในเรื่องคือความคิดเห็นของคนสองกลุ่มที่มีต่อสงคราม “มิเรียม” เป็นตัวละครที่ผู้เขียนใช้แทนประชาชนที่เคยประสบกับภัยสงคราม ได้เห็นความโหดร้ายที่มนุษย์กระทำต่อมนุษย์ด้วยกัน ผู้เขียนได้บรรยายภาพของสงครามไว้ว่า

....เมื่อคราวญี่ปุ่นบุกมลายู ฉันเคยเห็นเด็กทารกคนหนึ่งถูกลูกปืนพรุนเลือดท่วมตัวนอนตายอยู่ข้างถนนในเดคาห์ อา-เด็กทารกไม่ประสีประสาคนนั้นเป็นเครื่องทดลองฝีมือและกำลังใจของนักรบ ฉันเคยได้ยินเสียงกัมปนาทของลูกระเบิดและเสียงครวญครางของพวกผู้หญิงที่ล้มลงซัดคั้นซังก่อ ทั้งๆ อุ้มลูกน้อยไว้ในเนบอก ในกัวลาลัมเปอร์ ที่ปะลิสเมื่อฉันอพยพหนีภัย พ่อและแม่ของฉันถูกฟันคอขาดทั้งคู่ นอนเป็นศพไม่มีหัวอยู่กลางฝนที่ตกหนัก... คนเหล่านั้นไปทำผิดทำอะไรอะไรไว้ที่ไหน

หรือ จึงต้องถูกสงครามลงโทษอย่างโหดร้ายเช่นนั้น? (อิสรา อมันตกุล,
2538 : 61)

ภาพความโหดร้ายข้างต้นทำให้รู้สึกได้ถึงผลของสงครามที่ได้กระทำต่อประชาชนที่บริสุทธิ์ ไม่มีมนุษย์คนใดที่จะต้องการให้ความโหดร้าย ความรุนแรงดังเช่นภาพที่อิสราบรรยายไว้เกิดขึ้นกับตนเอง กลุ่มคนกลุ่มที่คัดค้านสงครามจึงมุ่งที่จะชักจูงให้เห็นถึงผลร้ายและปฏิเสธการก่อสงคราม แต่ยังมีกลุ่มคนอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งมีความคิดเห็นขัดแย้งกับคนในกลุ่มแรก กลุ่มคนกลุ่มนี้นิยมสงครามและมีความเชื่อว่าผู้ที่เข้าร่วมในสงครามเป็นผู้ที่เก่งกล้าดังที่ตัวละครกล่าวไว้ “สงครามเป็นสิ่งที่พิสูจน์ความเก่งกาจของชาติหนึ่งเหนืออีกชาติหนึ่งออกมาให้เห็น สงครามเป็นเครื่องทดลองฝีมือและกำลังใจของนักรบ...” (อิสรา อมันตกุล, 2538 : 61)

จากตัวอย่างข้างต้นก็จะเห็นได้อย่างชัดเจนในความขัดแย้งของทั้ง 2 กลุ่ม ซึ่งมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน “มิเรียม” ใช้วิธีการพูดชักจูงโน้มน้าวให้ตัวละคร “เขา” เกิดการเปลี่ยนแปลงความคิดจนเกิดการตั้งคำถามขึ้นในใจว่า หน้าที่ที่เขากำลังทำอยู่คือการเป็นทหารเป็นหน้าที่ที่เขาใช้ก่อความรุนแรงให้กับเพื่อนมนุษย์ การรบที่เขาต้องทำเป็นการทำเพื่อใครหรือเพื่ออะไร ศัตรูซึ่งเขามีหน้าที่ต้องฆ่ามันก็ไม่เคยโกรธเคืองกับเขา หน้าตาเป็นอย่างไรก็ไม่เคยรู้จัก ดังนั้นจึงไม่มีเหตุผลที่เขาจะต้องเดินทางด้วยควมยากลำบากไปเพื่อฆ่าบุคคลเหล่านั้น เขาจึงคิดว่าเขาจะไม่ก่อความรุนแรงให้กับฝ่ายตรงข้าม และถ้าเขารอดพ้นจากความโหดร้ายของสงครามครั้งนี้เขาจะกลับมาร่วมมือกับมิเรียมในการสร้างสรรค์สันติภาพให้เกิดขึ้นในสังคม

“เขา” เป็นตัวละครไม่มีชื่อ ผู้เขียนจงใจที่จะใช้สรรพนาม “เขา” เป็นสิ่งแทนคนใดคนหนึ่งซึ่งดูจะค่อนข้างห่างไกล เป็นคนที่ไม่สามารถจำแนกได้ว่าเป็นใคร มีที่มาอย่างไร “เขา” เป็นคนที่อยู่ห่างจากผู้เขียนและผู้อ่าน แต่มีความใกล้ชิดทางความคิดที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่มีต่อสงคราม

ฉากที่ใช้ในการดำเนินเรื่อง “มิเรียมและมนุษยชาติ” เป็นฉากการเดินทางของทหารไทยที่กำลังจะเดินทางไปรบในสงครามเกาหลี พวกเขาปฏิบัติหน้าที่ตามคำสั่งของรัฐโดยที่ไม่มีจุดมุ่งหมายในตนเอง นอกจากนี้ “มิเรียม” ยังใช้ภาพความโหดร้ายของสงครามมลายูที่ประชาชนต้องการสันติภาพต่างพากันต่อต้าน และเห็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วง พ.ศ. 2490–2500 มาใช้เป็นฉากในเรื่องสั้นอีกด้วย การนำภาพความจริงในสังคมมาใช้ในเรื่องสั้นก็เพื่อเป็นการต่อต้านการเข้าร่วมในสงครามเกาหลีนั่นเอง

ส่วนในเรื่อง “ประกายใหม่... ในดวงตาของเขา” และเรื่อง “เขาคืน” ของศรีบูรพา มีการนำเสนอความขัดแย้งที่ใกล้เคียงกันคือ ความขัดแย้งระหว่างนโยบายของรัฐกับความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลของประชาชน ในเรื่องสั้น “ประกายใหม่... ในดวงตาของเขา” มีความขัดแย้งใน 2 ลักษณะคือ ความขัดแย้งระหว่างชนชั้น มีการสะท้อนภาพของการเหยียดหยามระหว่างคนจนกับคนรวย คนที่มั่งมีมักจะมองแต่ความสุขสบายส่วนตัวแต่ไม่คิดที่จะเผื่อแผ่ความสุขสบายไปสู่เพื่อนมนุษย์คนอื่นๆ ในขณะที่คนจนก็มีความต้องการมีชีวิตที่ดีกว่าเดิม แต่ไม่มีโอกาสที่จะก้าวขึ้นไป นอกจากความขัดแย้งระหว่างชนชั้นซึ่งเป็นความขัดแย้งย่อยในเรื่อง ยังมีความขัดแย้งที่ชัดเจนในเรื่องสั้นคือ ความขัดแย้งของประชาชนก่อนนโยบายการบริหารงานของรัฐ ในช่วงเวลาหลังจากเกิดเหตุการณ์รัฐประหาร พ.ศ. 2490 รัฐบาลได้มีข้อตกลงร่วมมือกับสหประชาชาติในการเข้าร่วมในสงครามเกาหลี ส่วนประชาชนในประเทศไม่เห็นด้วยกับนโยบายดังกล่าว เพราะเป็นการขัดต่อสันติภาพ และในขณะที่ประชาชนยังประสบกับความอดอยากขาดแคลน รัฐบาลกลับไม่นำเงินภาษีมาใช้ในการให้ความช่วยเหลือประชาชน แต่รัฐบาลนำไปใช้จ่ายในการสงคราม ความคิดเห็นต่อต้านจึงปรากฏออกมาในเรื่องสั้น และมีการนำเสนอแนวคิดสันติภาพแก่ประชาชน ตัวละครใช้วิธีการขอความร่วมมือในการลงนามสันติภาพด้วยการชี้แจงทำความเข้าใจกับจุดประสงค์ของการเรียกร้องสันติภาพว่า

“...ฉันได้ขอให้เขาลงนามและฉันก็ได้ขอด้วยว่า เขาอย่าลงนามจนกว่าเขาจะเข้าใจอย่างถ่องแท้ว่า การลงนามของเขาเป็นสิ่งที่มีความ

หมายเป็นการกระทำด้วยความสำนึกมิใช่เป็นการลงนามอย่างเลื่อน
ลอย...” (ศรีบูรพา, 2531 : 178)

วิธีการรวบรวมรายชื่อผู้ร่วมลงนามสันติภาพที่ตัวละครใช้ และวิธีการพูดโน้มน้าวโดยการชี้แจงความหมายและจุดประสงค์ของสันติภาพ จึงเป็นการใช้วิธีการประนีประนอมอย่างมีความเชื่อมั่นว่า คนทุกคนสามารถที่จะเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ดีขึ้นได้ เช่นตัวละครที่เป็นชายแก่ไม่สนใจสังคม มีชีวิตอยู่ด้วยการดื่มเหล้าก็สามารถกลับมาเข้าใจและร่วมมือในการเรียกร้องสันติภาพ

ส่วนในเรื่องสั้น “เขาคืน” ก็เป็นการนำเสนอความขัดแย้งในเรื่องเดียวกับในเรื่องสั้น “ประกายใหม่... ในดวงตาของเขา” ในเรื่องของความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อนโยบายของรัฐบาล แต่วิธีการที่ตัวละครใช้ในการแก้ไขความขัดแย้งเป็นการทำความเข้าใจในความหมายของสันติภาพจากเหตุการณ์ การให้ความช่วยเหลือประชาชนชาวอีสานที่ต้องประสบกับภัยแล้ง แต่ขาดการเหลียวแลจากรัฐบาลที่ให้ความสนใจแต่เฉพาะจุดประสงค์ที่จะเข้าร่วมกับสงครามเกาหลีเท่านั้น ตัวละครจึงมีความเห็นต่อการก่อสงครามของรัฐบาลว่า

“...เพียงแต่รัฐบาลใช้จ่ายเงินของประชาชนในทางเตรียมสงคราม ความทุกข์ยากของประชาชนก็มีถึงขนาดที่เห็นๆ อยู่แล้ว ถ้าประเทศของเราถูกลากเข้าสู่สงครามจริงๆ คนยากจนก็จะเท่ากับคนรกรกทั้งเป็น ในยามปกติปัญหาที่เกี่ยวกับความเดือดร้อนของประชาชนตั้งหลายปัญหา ท่านยังแก้กันไม่ตก ในยามสงครามชีวิตของประชาชนก็จะต้องถูกลอยแพแน่ๆ ช้ำก็จะถูกเกณฑ์ให้ไปรบ โดยไม่รู้ว่าจะไปรบเพื่อรักษาความลำบากยากแค้นเก่าๆ ไว้หรืออย่างไร ส่วนแก่และลูกๆ ก็จะต้องอดอยากอยู่ข้างหลังหรือถูกปล้นถูกจี้ หรือถูกฝังทั้งเป็นในกองระเบิด” (ศรีบูรพา, 2531 : 207)

นอกจากนี้ยังมีการพูดชักชวนในตอนท้ายของเรื่องว่า

“...อย่าไปสนุกสนานกับอ้ายอาวุธห้าแหงเหล่านั้แหละ อย่าไป
ยินดีกับอ้ายเรื่องเตรียมรบรามาพินกับเขาเลยวะ แกกับข้ามาร่วมกับพวก
สันติชนช่วยเขาอกบฏ์สันติภาพ เพื่อความอยู่ร่่มเย็นเป็นสุขของ
ประชาชนเถอะ...” (อิศรา อมันตกุล, 2538 : 207)

ในเรื่องสั้นทั้งสี่เรื่องข้างต้นจะเห็นได้ว่า ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในเรื่องนั้นมี
ลักษณะที่แตกต่างกัน มีทั้งความขัดแย้งระหว่างชนชั้น ความขัดแย้งระหว่างประชาชน
กับรัฐ และความขัดแย้งระหว่างความซื่อสัตย์สุจริตกับการฉ้อโกง เป็นต้น แต่ใน
ลักษณะที่แตกต่างกันของความขัดแย้งก็มีวิธีการที่นำมาใช้แก้ไขในแบบเดียวกันได้
การประนีประนอมในการแก้ไขความขัดแย้งที่นำมาใช้ในเรื่องสั้นข้างต้นทำให้ในแต่ละ
เรื่องจบลงด้วยการตกลงกันได้ “แม่ยอดยุพดี” และ “มิเรียมและมนุษยชาติ” จะเห็น
ความเปลี่ยนแปลงของตัวละครเมื่อได้รับการเจรจาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทำให้ความ
ขัดแย้งลดลง บ้างก็สูญหายไป เกิดความเข้าใจในความต้องการซึ่งกันและกัน อีกทั้งยัง
เป็นการแสดงเหตุผลในหลักการที่ตัวละครเชื่อ การประนีประนอมโดยการเชื่อมั่นใน
คุณค่าของคน จะเห็นได้อย่างชัดเจนในเรื่อง “ประกายใหม่...ในดวงตาของเขา” ที่ตัว
ละครนักศึกษาหญิง-ชายมีความเชื่อมั่นในชายชราขึ้นมาว่า เมื่อเขาได้รับรู้และเข้าใจใน
หลักการแห่งสันติภาพแล้วจะทำให้เกิดความคิดขึ้นในตัวชายชรา จนนำไปสู่การร่วมมือ
ในสันติภาพอย่างจริงจัง คำว่า “สันติภาพ” ในเรื่อง “ประกายใหม่...ในดวงตาของเขา”
และ “เขาคืน” ผู้เขียนหมายถึงการจัดตั้งองค์การคณะกรรมการสันติภาพที่เกิดขึ้นใน
ประเทศไทย เป็นการรวมกลุ่มกันของประชาชนในสาขาอาชีพต่างๆ ในการแสดงความ
คิดเห็นต่อรัฐบาล “สันติภาพ” ในเรื่องสั้นทั้งสองเรื่องจึงไม่ใช่การพูดถึงสันติภาพเพียง
อย่างเดียว แต่เป็นการปลุกจิตสำนึกประชาชนให้หันมาสนใจและร่วมมือกันก่อสร้าง
สันติภาพ อีกทั้งยังมีการสอดแทรกจุดประสงค์ของคณะกรรมการสันติภาพแห่ง
ประเทศไทยที่ต้องการให้รัฐบาลไทยยุติการร่วมมือกับนานาชาติทำร้ายประชาชนชาว
เกาหลี เรียกร้องให้นานาประเทศร่วมลงนามสันติภาพและต้องการจะให้รัฐเข้าไปให้
ความช่วยเหลือชาวชนบทของไทยที่ประสบกับปัญหาความยากจน ความแร้นแค้น ซึ่ง
ปัญหาเหล่านี้กำลังเกิดขึ้นกับประชาชนชาวไทยทั่วไป หลักการประนีประนอมด้วย

การเจรจาโน้มน้าวในเรื่องสั้นทั้งสองเรื่องคือ “ประกายใหม่...ในดวงตาของเขา” และ “เขาคืน” จึงเป็นการนำไปสู่การยอมรับในหลักการอันใหม่และยินยอมเข้าร่วมในการนำแนวคิดใหม่ไปใช้ ทั้งสองเรื่องตัวละครจึงไม่ต้องผจญกับความรุนแรงและการต่อสู้ด้วยการใช้กำลัง

4.3.5 เรื่องสั้นที่ใช้หลักการแก้ไขความขัดแย้งด้วยการไม่ต่อต้าน

(Nonresistance)

หลักการในข้อนี้จะหมายถึงการปฏิเสธความรุนแรงทางกายภาพ ตามทฤษฎีของ ยีน ชาร์ป จะหมายถึงการปฏิบัติตามหลักการศาสนาอย่างเคร่งครัดและไม่ยอมมีส่วนร่วมในการสงครามหรือรับราชการ แต่สำหรับในเรื่องสั้น ผู้วิจัยพบว่าลักษณะการแก้ไขความขัดแย้งด้วยการต่อต้าน แบ่งเป็นลักษณะการปฏิเสธความรุนแรงทางกายภาพและการปฏิเสธความรุนแรงตามหลักศาสนา ในเรื่องสั้น “เกาะที่พลัดฝูง” จะมีตัวละครที่ปฏิเสธความรุนแรง กล่าวคือ ตัวละครได้เกิดความขัดแย้งระหว่างความซื่อสัตย์ สุจริตและการตั้งใจทำงานในหน้าที่ของตนกับกระแสการทุจริตในวงการทำงานของไทย กระแสการฉ้อโกงและไม่เอาใจใส่ต่อหน้าที่ที่จะเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นทั่วไปในสังคม จนกระทั่งคนในสังคมส่วนใหญ่เคยชินและไม่รู้สึกรู้ว่าการกระทำทุจริตนั้นเป็นสิ่งที่ผิด ตัวละคร “อรรถพ” และตัวละคร “หทัย” เป็นตัวแทนของการต่อสู้กับกระแสทุจริตเหล่านั้น แต่การต่อสู้เพียงลำคับคนเดียวกับความคิดที่สวนทางของคนกลุ่มใหญ่ ทำให้ตัวละครทั้งสองตัวไม่สามารถที่จะต่อสู้ได้สำเร็จ ในเมื่อการต่อสู้ไม่เกิดประโยชน์ อีกทั้งพวกเขายังต้องได้รับผลตอบแทนที่เป็นการทำร้ายจิตใจ พวกเขาจึงเกิดการแก้ไขความขัดแย้งด้วยการไม่ต่อต้านกับกระแสความชั่วร้ายอีกต่อไป การไม่ต่อต้านของตัวละคร 2 ตัวจึงเกิดจากการท้อแท้และสิ้นหวังในสังคมมากกว่าที่จะเป็นการแสดงความเชื่อทางศีลธรรม ตัวละครได้กล่าวถึงความรู้สึกของตนต่อความพ่ายแพ้ว่า

“...ผมจะบอกความจริงอันประเสริฐแก่คุณข้อหนึ่ง ถ้าว้าเจ้า
แกะดำอยู่ไม่เป็นสุขในหมู่แกะขาวฉันใด เจ้าแกะขาวก็ย่อมจะอยู่ไปเป็น
สุขในหมู่แกะดำฉันนั้น คุณต้องดูฝูงแกะที่คุณเข้ามาอยู่ แล้วก็ข้อมสิจน
ของคุณให้เข้าฝูงไปกับเขา” (ศรีบุรพา, 2531 : 43)

ความอึดอัดคับข้องใจที่ตัวละครมีต่อการกีดกันของกระแสส่วนใหญ่ของสังคม
ทำให้ตัวละครหาทางออกด้วยการไม่ต่อต้าน แต่การไม่ต่อต้านนี้ก็ทำให้ตัวละครไม่
สามารถที่จะอยู่ร่วมในสังคมอันหลากหลายได้ ตัวละคร “หทัย” ต้องเดินทางออกไป
จากสังคมและอุดมคติของเขาที่เคยหวังเมื่อจบการศึกษาใหม่ๆ โครงการต่างๆ ใน
ความฝันของเขาที่จะนำมาพัฒนาชาติบ้านเมืองต้องถูกทำลายลงอย่างสิ้นเชิง ส่วนใน
ตัวละคร “อรรณพ” นั้นได้แก้ไขความขัดแย้งด้วยการเข้าร่วมเป็นกลุ่มเดียวกับฝ่ายตรง
ข้ามเพื่อไม่ให้ตนเองรู้สึกถึงความแปลกแยก

เป็นที่น่าสังเกตว่าตัวละครที่ศรีบุรพาใช้นำเสนอทั้งสองตัวคือ “หทัย” และ
“อรรณพ” เป็นตัวละครที่อยู่ในสถานภาพของคนรุ่นใหม่ เป็นนักศึกษาที่จบการศึกษา
จากประเทศออสเตรเลีย มีความมุ่งมั่นที่จะนำวิชาความรู้ที่ตนได้ร่ำเรียนมาใช้ในการ
พัฒนาประเทศ ด้วยความหวังจะให้ประเทศไทยมีสังคมที่ดีขึ้น เหมือนที่เขาทั้งสองคน
ได้พบเห็นมาในสังคมออสเตรเลีย ตัวละคร “อรรณพ” ได้กล่าวถึงแนวคิดข้อนี้ว่า
...เขาไม่สบายใจเลยที่ได้เห็นการเป็นอยู่ของผู้คนในประเทศนั้น ซึ่งเมื่อนำมาเปรียบ
เทียบกับการเป็นอยู่ของผู้คนในยามแล้ว ก็แตกต่างกันไกล ความแตกต่างนั้นส่วนมาก
แสดงไปในทางที่ว่าชาวเรายังด้อยกว่าเขาแทบทุกทาง อรรณพได้ยืนยันแก่กับต้นว่า
เมื่อกลับเข้าไปประกอบกิจการในสยามแล้ว เขาจะต้องจัดการแก้ไขความลำหลังต่างๆ
ในประเทศของเขาอย่างเต็มกำลัง

ในความเห็นของตัวละครนั้น อรรณพได้แสดงความคิดว่าคนผิวขาวและคนไทย
มีความสามารถที่เท่าเทียมกันและมีศักยภาพที่จะพัฒนาประเทศของตนเองให้เจริญ
ทัดเทียมชาติผิวขาวได้ หากมีความปรารถนาและอุตสาหะที่จะศึกษาถึงวิธีการพัฒนา
แทนที่จะมัวว่ท้อแท้ในความด้อยของตน ในความคิดของศรีบุรพาจึงน่าจะต้องการ

ให้การพัฒนาประเทศเป็นเรื่องของคนรุ่นใหม่ เพ็งจบการศึกษาและต้องการที่จะนำความรู้ของตนที่ได้ร่ำเรียนมาพัฒนาประเทศของตน แต่ถ้าหากทราบใดที่คนส่วนใหญ่ในสังคมยังยอมรับความช้าว่าเป็นแนวทางที่ถูกต้องในสังคม การพัฒนาก็ด้วยบุคคลเพียงคนหรือสองคนก็ไม่มีกำลังพอที่จะผลักดันให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลง

ในเรื่องสั้น “ความรักอันเรงแรง” ก็เป็นการแสดงออกถึงการแก้ไขความขัดแย้งด้วยการใช้วิธีการไม่ต่อต้านเช่นกัน ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องของความขัดแย้งทางความคิดของประชาชนชาวไทยต่อการเข้ายึดครองของญี่ปุ่น เมื่อทหารญี่ปุ่นบุกยึดประเทศในสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้เกิดขึ้น ประชาชนชาวไทยได้มีความคิดแยกออกเป็น 2 ฝ่ายคือ ฝ่ายที่ยินยอมต่อการยึดดินแดนของญี่ปุ่น ในขณะที่อีกฝ่ายหนึ่งทำการต่อต้านเพื่อดำรงรักษาเอกราชและประชาธิปไตยของประชาชนไทย แนวความคิดในการไม่ต่อต้านของคนกลุ่มแรกของตัวละครในเรื่องสั้นได้สะท้อนออกมาอย่างชัดเจนว่ามักจะเป็นกลุ่มคนที่อยู่ในระดับสูงของวงการราชการ ซึ่งคนกลุ่มนี้ผู้เขียนแทนตัวละครชื่อ “กุลิส” ว่า มีลักษณะของการทำราชการเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าที่จะทำงานเพื่อราชการอย่างจริงจัง ใช้ชีวิตอย่างสำราญโดยไม่คิดถึงเพื่อนมนุษย์รอบข้างที่ตกทุกข์ได้ยาก ผู้เขียนได้สะท้อนออกมาจากคำพูดของตัวละครว่า

“....กุลิสเห็นอิสรภาพของบุคคลเป็นเรื่องที่จะรวบรัดได้ เห็นอิสรภาพของจำเลยและสวัสดิภาพของสังคมไม่สำคัญเท่านั้น...” (กุลิส อินทุศักดิ์, 2533 : 67)

การทำงานอย่าง “ขอไปที” ของตัวละครจึงเท่ากับเป็นการย้ำถึงความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในวงการราชการไทย เนื่องจากจะสังเกตได้ว่าตัวละคร “กุลิส” จะมีอาชีพในทางกฎหมายและแสดงบทบาทในการทำหน้าที่ในวงราชการอย่างกลมกลืนนั้น น่าจะมีการได้รับจากประสบการณ์โดยตรงของผู้เขียนซึ่งผู้วิจัยพบว่า ชีวิตประวัติของอัสนี พลจันทร์ เคยเข้ารับราชการในกระทรวงยุติธรรม มีอาชีพในทางการกฎหมายได้พบเห็นการตัดสินใจคดีของประชาชนอยู่หลายปี รวมทั้งการภายในของวงการข้าราชการ

ไทยที่เต็มไปด้วยเจ้าหน้าที่ที่ไม่มีประสิทธิภาพ ทำให้เขาสามารถที่จะถ่ายทอดบุคลิก ลักษณะและแนวความคิดออกมาสู่ตัวละคร ได้อย่างสมจริง

การที่ตัวละครยินยอมต่อญี่ปุ่นอาจจะเนื่องจากสาเหตุของความกลัวตาย ส่วนใน อีกเหตุผลหนึ่งก็คือ ต้องปฏิบัติตามคำสั่งของรัฐบาลที่ไม่ให้ประชาชนขัดขวางการเข้ามา ของกองทัพญี่ปุ่น รัฐบาลเห็นด้วยกับการร่วมมือกับญี่ปุ่น โดยรัฐหวังผลประโยชน์ที่จะ ได้รับจากการยินยอมต่อการเข้ามาในประเทศของทหารญี่ปุ่น

แนวความคิดในการ ไม่ต่อต้านการแก้ไขความขัดแย้งด้วยการปฏิบัติตาม ศีลธรรมอย่างเคร่งครัด จึงน่าจะเป็นการเสนอทัศนคติต่อทหารในเรื่องสั้น “เกลือกว่า เราจะลืม” “กฎแห่งความอารี” “เพชรฆาตที่เส้นขนาน 38” มากกว่า เพราะในเรื่อง สั้นทั้ง 3 เรื่อง เป็นเรื่องสั้นที่เขียนโดยอิสรา อมันตกุล เขานับถือศาสนาอิสลามซึ่งไม่ เห็นด้วยต่อการเข้ามามีอาชีวะเป็นทหาร เพราะเป็นการสร้างความรุนแรงให้กับผู้อื่น ผู้ เขียนจึงมุ่งที่จะชี้ให้เห็นภาพความเป็นจริงของทหารว่า เป็นการสร้างภาพโดยโครงสร้าง อำนาจรัฐ ที่ทำให้ทหารดูเป็นผู้กล้าหาญ เป็นวีรบุรุษ ครอบงำ แต่แท้จริงแล้วผู้เขียน ได้บอกอย่างเป็นนัยว่า ทหารเป็นกลุ่มคนที่ตกอยู่ภายใต้การบงการของผู้นำที่กระหาย สงคราม ความสัมพันธ์ของสังคมกับเรื่องสั้นจึงปรากฏอย่างชัดเจนว่าผู้เขียนมีการหยิบ ยกสภาพสังคมร่วมสมัยและความคิดเห็นที่มีต่อสภาพสังคมมาใช้วิพากษ์วิจารณ์ลงใน เรื่องสั้น ถึงแม้ว่าจะเป็นการสร้างเรื่องขึ้น แต่ก็มีส่วนของความเป็นจริงที่ปรากฏแฝง อยู่ สภาพสังคมในเรื่องสั้นจึงสามารถกล่าวได้ว่าเป็นความจริง ปัญหาที่เกิดขึ้นจาก ความขัดแย้งก็เป็นปัญหาสังคมที่ควรได้รับการแก้ไขด้วยการร่วมมือกันจากประชาชน ในสังคม

ในเรื่องสั้น “10 นาทีก่อนถึงจุดอสิรภาพ” ตัวละคร สิบตำรวจเอกเปรม ประชากร เป็นตำรวจที่รับหน้าที่ปราบปรามการปฏิวัติ แต่เขาไม่เห็นด้วยกับคำสั่งที่เขา ได้รับจากผู้บังคับบัญชา ความขัดแย้งจึงเกิดขึ้นในใจของเขาระหว่างการปฏิบัติตาม หน้าที่กับการทำร้ายประชาชนผู้บริสุทธิ์ แต่เขาก็เลือกที่จะปฏิบัติในสิ่งที่เขาคิดว่าถูกต้อง นั่นคือเข้าร่วมกับประชาชนในการปฏิวัติ เขาแก้ปัญหาคความขัดแย้งด้วยการไม่ต่อ

ด้านประชาชนที่กำลังต่อต้านรัฐบาล ด้วยสำนึกทางศีลธรรม เขาคิดว่าประชาชนถึงแม้ว่าจะเป็นฝ่ายตรงข้ามกับรัฐบาล แต่ประชาชนเหล่านั้นเป็นเพื่อนมนุษย์ เป็นทั้งญาติพี่น้อง เพราะความเป็นคนในชาติเดียวกัน ภาพการต่อต้านรัฐบาลด้วยการปฏิวัติของประชาชนเป็นการวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลอย่างชัดเจนว่า การแสดงกำลังอำนาจของรัฐบาลไม่ใช่เป็นการปกป้องคุ้มครองให้ความปลอดภัยกับประชาชน แต่เป็นการอาศัยกำลังอำนาจในการปราบปรามฝ่ายตรงข้ามที่มีความคิดเห็นขัดแย้งกับรัฐบาล บทบรรยายความคิดของตัวละครได้แสดงทัศนคติต่ออาชีพรอว์ว่า

“...แม้กระทั่งฟอร์มสีกาก็ที่เขาสวมอยู่ก็เถอะ มันไม่มีความหมายจนนึกเดียว ทุกๆ วันมันทำให้เขาดูกลายเป็นคนน่าเกลียดยิ่งขึ้น ทุกๆ วันไม่ว่าเขาจะไปไหนมาไหนตามท้องถนน ก็มีแต่คนจงเกลียดจงชัง และพยายามถดถอยหนี ผ่าซี... ไม่มีใครเลยหรือที่จะคิดว่าเขามีหน้าที่พิทักษ์สันติราษฎร์? ไม่มีเลยทีเดียวนะหรือ? (อิสรา อมันตกุล, 2533 : 178)

ความคิดเห็นของผู้เขียนวิพากษ์วิจารณ์วงการตำรวจ ดูเหมือนว่าอาชีพรอว์จะได้กลายเป็นอาชีพที่ประชาชนรังเกียจ การวิพากษ์วิจารณ์เช่นนี้จึงน่าจะเกิดขึ้นในช่วงที่วงการตำรวจเรื่องอำนาจ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ กล่าวไว้ในประวัติการเมืองไทยว่า จุดเด่นของยุคระหว่างปี พ.ศ. 2495–2500 ก็คือบทบาทของตำรวจในการเมืองไทยอันเป็นลักษณะของ “รัฐตำรวจ” (Police State) และการแสวงหาผลประโยชน์ของบรรดาข้าราชการ (ทหาร–พลเรือน) ที่เข้าเป็นข้าราชการการเมือง ในความหมายของรัฐตำรวจคือ กรมตำรวจมีสมรรถภาพทางอาวุธมากมาย เช่น รถถัง ปืน เรือบิน เรือลาดตระเวน กำลังตำรวจมากมายถึง 1 คนต่อประชากร 407 คน เกือบจะเท่าเทียมกับกองทัพบก เพราะได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกา การที่กรมตำรวจมีแสนยานุภาพมากมาย แต่ข้าราชการตำรวจไม่ได้ใช้อำนาจในทางที่ถูกต้องกลับเป็นการกำจัดศัตรูทางการเมือง ข้าราชการตำรวจชั้นผู้น้อยก็ใช้อำนาจในการเอารัดเอาเปรียบประชาชน

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า เรื่องสั้นต่างๆ ที่นำเสนอมีการนำหลักการแก้ไขความขัดแย้งของยีน ชาร์ป มาใช้ในการคลี่คลายโครงเรื่อง และเรื่องสั้นในบางเรื่องใช้วิธีการมากกว่าหนึ่งวิธีการในเรื่องเดียวกัน เช่น ในเรื่อง “ประกายใหม่...ในดวงตาของเขา” ใช้ทั้งวิธีการประนีประนอมและการปฏิบัติแบบไร้ความรุนแรงเพื่อปรับเปลี่ยนโครงสร้างสังคม ในเรื่อง “10 นาทีก่อนถึงจุดอสิรภาพ” เป็นการใช่วิธีการไม่ต่อต้านและวิธีการปฏิบัติแบบไร้ความรุนแรงด้วยการแสวงหาแนวคิดหลักของสันติภาพคืออสิรภาพและความยุติธรรม ในเรื่อง “เพชรฆาตไม่ยอมฆ่า” เป็นการแสดงการไม่ต่อต้านต่ออำนาจความทุจริต และเป็นการแสวงหาความเสมอภาคและความถูกต้องในสังคม ดังนั้น เราจึงจะเห็นได้ว่าในเรื่องสั้นทุกเรื่อง มีจุดประสงค์ร่วมกันคือ นำเสียของผู้เขียนที่เรียกร้องให้เกิดการปฏิบัติแบบไร้ความรุนแรง การเขียนเรื่องสั้นทั้ง 38 เรื่อง นักเขียนมีจุดมุ่งหมายที่จะสอดแทรกแนวคิดการปรับเปลี่ยนโครงสร้างสังคมให้เกิดความเสมอภาค ความยุติธรรม อสิรภาพ เสรีภาพ และประชาธิปไตย ซึ่งแนวคิดต่างๆ เหล่านี้ที่สอดแทรกในเรื่องสั้นเป็นแนวคิดสำคัญของสันติภาพ

ทฤษฎีสันติภาพที่มองจากการกระจายอำนาจได้มีลักษณะที่ปรากฏในเรื่องสั้นเรื่อง “อาชญากรรมเหนือกฎหมาย” และเรื่อง “ศตวรรษแห่งภราดรภาพ” โดยสามารถนำมาใช้อธิบายถึงการก่อการประท้วงว่าเป็นการไม่สมดุลระหว่างอำนาจของผู้จ้างงานกับคนงาน ผู้จ้างงานมีอำนาจทางการเงินในขณะที่คนงานมีอำนาจในทางแรงงาน แต่ผู้จ้างงานเอารัดเอาเปรียบแรงงานด้วยการไม่จ่ายค่าแรงอย่างยุติธรรม จึงเป็นสาเหตุให้เกิดความขัดแย้งขึ้น ผู้เขียนได้อธิบายการแก้ปัญหาคือความขัดแย้งด้วยการก่อการประท้วงของคนงานซึ่งเป็นทางออกทางหนึ่งในการรวมอำนาจแรงงานให้มีอำนาจต่อรองกับผู้จ้างงาน ซึ่งก็นับว่าเป็นทางออกทางหนึ่งตามทฤษฎีสันติภาพ ที่เสนอให้แก้ปัญหาคือการประท้วงโดยไม่ใช้ความรุนแรงในการเรียกร้องความเป็นธรรม ตามการมองความขัดแย้งในทฤษฎีของราล์ฟ ดาห์เรนดอร์ฟ และหลุยส์ โคเซอร์ จึงเป็นปรากฏการณ์ความขัดแย้งที่เริ่มขึ้นในระดับจุลภาค คือเป็นความขัดแย้งภายในหน่วยงานระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง ซึ่งนายจ้างจะใช้วิธีการในการแก้ไขความขัดแย้งด้วยการให้หัวหน้าคนงานให้ข้อมูลแก่ลูกจ้างซึ่งเป็นข้อมูลที่ไม่ตรงกับความเป็นจริง และมีการเอารัดเอา

เปรียบลูกจ้าง แต่การแก้ไขในระดับแรกนี้ไม่ได้รับการร่วมมือจากหัวหน้าคนงาน ดังนั้นวิธีการต่อไปที่นายจ้างนำมาใช้คือการใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหาโดยอาศัยกฎหมายเป็นเครื่องมือ แต่เมื่อศึกษาถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดความรุนแรงในระดับจุลภาคนั้น สามารถวิเคราะห์ได้ว่าเป็นความขัดแย้งในระดับมหภาค คือสังคมไทยมีการจัดสรรอำนาจอย่างไม่เป็นธรรม ทำให้การกระจายรายได้มีความเหลื่อมล้ำ สังคมแยกเป็นลำดับชั้น เมื่อเกิดความแตกต่างก็就会有การแสดงความคิดเห็นแก่ตัวตามมาเพื่อแสวงหาประโยชน์ในชนชั้นของตน

4.4 เรื่องสั้นที่เสนอความรุนแรงในเชิงโครงสร้าง

ตามทฤษฎีสันติภาพของโยฮัน กัลตุง

โยฮัน กัลตุง นักทฤษฎีสันติภาพแนวใหม่ ได้มองสันติภาพว่าไม่เพียงแต่เป็นภาวะที่ปลอดสงครามเท่านั้น แต่สันติภาพยังหมายถึงคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนในสังคมอีกด้วย หากประชาชนได้รับความทุกข์ยากจากการอดอยากแร้นแค้น โรคภัยไข้เจ็บ ฯลฯ กัลตุงเรียกว่าเป็นความรุนแรงที่เกิดขึ้นในเชิงโครงสร้างของสังคม ความรุนแรงเชิงโครงสร้างมีความหมายครอบคลุมทั้งปัญหาเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ดังนั้นในการศึกษาความรุนแรงในเชิงโครงสร้างในเรื่องสั้นตามทฤษฎีของกัลตุง จึงมุ่งไปที่ความขัดแย้งต่อความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ 4 ประการ คือ การดำรงชีวิตอยู่ (Survival) การมีความเป็นอยู่ที่ดี (Welfare) การมีเสรีภาพ (Freedom) และการมีความรู้สึกมีความหมายในชีวิต (Identity) ซึ่งสามารถนำมาใช้วิเคราะห์เรื่องสั้นนี้ได้ดังนี้

เรื่องสั้นที่แสดงให้เห็นถึงความต้องการที่จะดำรงชีวิตให้อยู่รอดในสังคม (Survival) ได้แก่เรื่องสั้น “คำตอบนั้นอยู่ที่ไหน” “หมาไม่ตาย-คนตาย” ของ กุติศ อินทุศักดิ์ ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงการดิ้นรนต่อสู้เพื่อการดิ้นรนให้มีชีวิตรอดในการที่ถูกสังคมทำร้าย ตัวละครในทั้งสองเรื่องต้องต่อสู้กับความอดอยากและโรคภัยไข้เจ็บ วิธีที่จะแก้ปัญหาเหล่านี้ก็คือการทำงานเพื่อให้ได้เงินมาใช้จ่าย แต่วิธีที่ตัวละครใช้ในการแก้ปัญหาของทั้งสองเรื่องแตกต่างกัน ตัวละครในเรื่อง “หมาไม่ตาย-คนตาย” ได้ใช้

วิธีการต่อสู้กับความยากลำบากและต้องสูญเสียชีวิต จากทฤษฎีของกัลดุงสามารถวิเคราะห์ได้ว่า การที่ตัวละครในเรื่อง “คำตอบนั้นอยู่ที่ไหน” สร้างความรุนแรงทางตรงให้กับเพื่อนมนุษย์มีผลสืบเนื่องมาจากความรุนแรงในเชิงโครงสร้างที่มีการเฉียดตายได้อย่างไม่เป็นธรรม ทำให้คนในสังคมถูกบีบคั้นจากความเร่งด่วน จึงหาทางออกโดยการฆ่าคนเพื่อให้ตัวเองมีชีวิตรอด ส่วนในเรื่องสั้น “หมาไม่ตาย-คนตาย” หากใช้ทฤษฎีของกัลดุงมองจะพบว่า การที่คนในครอบครัวนี้สูญเสียชีวิตทั้งหมดก็เนื่องมาจากสังคมไม่ช่วยเหลือ ในขณะที่มีศักยภาพที่จะช่วยเหลือเขาเหล่านั้นได้ด้วยการบริการสาธารณสุขที่ดี เป็นต้น

เรื่องสั้นที่แสดงความต้องการมีความเป็นอยู่ที่ดี (Welfare) เช่น ในเรื่อง “เขาคืน” ของศรีบูรพา ที่แสดงภาพชีวิตของคนในสังคมสลัม พวกเขาต้องอยู่ในสถานที่สกปรกคับแคบ โดยที่พวกเขาไม่ได้มีความต้องการความเป็นอยู่แบบนั้น จึงเท่ากับเป็นการเรียกร้องให้รัฐได้ยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือ เช่น การจัดสรรที่อยู่อาศัยให้กับประชาชนที่มีรายได้น้อย เป็นต้น กัลดุงเรียกว่าเป็นความรุนแรงที่ทำให้เกิดแหล่งเสื่อมโทรมขึ้นในสังคม

เรื่องสั้นที่เสนอความต้องการมีเสรีภาพ (Freedom) ที่ชัดเจนอย่างเช่นเรื่อง “เพชรฆาตไม่ยอมฆ่า” จะเป็นการชี้ให้เห็นความต้องการอิสระต่อความชั่วร้ายคือ การทุจริตต่อหน้าที่ซึ่งตัวละครถือว่าเป็นการบีบรัดให้เขาต้องคล้อยตาม โดยที่เขาไม่มีความรู้สึกคัดค้านและแตกแยกกับกลุ่มคนที่กระทำการทุจริตเหล่านั้น การประท้วงจึงเป็นการต่อสู้เพื่ออิสรภาพของตนเอง

ส่วนเรื่องสั้นที่แสดงให้เห็นถึงความต้องการมีความรู้สึกมีความหมายในชีวิต (Identity) คือเรื่องสั้นที่มุ่งให้ตัวละครรู้สึกถึงความมีคุณค่าในตนเอง เช่น เรื่อง “ประกายใหม่... ในดวงตาของเขา” จะเป็นเรื่องสั้นที่สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนถึงการเปลี่ยนแปลงของตัวละคร จากเดิมที่เป็นคนแค่มองไม่สนใจในชีวิตของตนเองและสังคมมีชีวิตรอยู่ไปวันๆ ด้วยการดื่มเหล้า กลับกลายเป็นคนใหม่ที่มองสันติภาพด้วยทัศนคติที่

ดี มุ่งมั่นที่จะสร้างสรรค์สันติภาพให้เกิดขึ้นในสังคมและร่วมมือกันต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งสันติภาพ

การวิเคราะห์สันติภาพในเชิงโครงสร้างตามทฤษฎีของโยฮัน กัลดุง ในเรื่องสั้นของนักเขียนกลุ่มกบฏสันติภาพ จะเห็นได้ว่าสามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์ได้ว่าเรื่องสั้นมีจุดมุ่งหมายให้สังคมปราศจากข้อขัดแย้ง ซึ่งเป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ จึงสามารถสรุปได้ว่านักเขียนทั้งสามมองสังคมในเรื่องสั้นซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นสังคมร่วมสมัยมีความรุนแรงในเชิงโครงสร้าง และจุดมุ่งหมายของนักเขียนทั้งสามต้องการให้เกิดการแก้ปัญหาความขัดแย้งในความต้องการพื้นฐานของมนุษย์เพื่อสันติภาพในเชิงโครงสร้างในสังคม

จากการศึกษาถึงความขัดแย้งต่างๆที่เกิดขึ้นในเรื่องสั้นสามารถสรุปได้ว่านักเขียนทั้งสามคนได้ใช้เรื่องสั้นในการนำเสนอให้เห็นความขัดแย้ง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการแสวงหาความเสมอภาค ความยุติธรรม ความเท่าเทียมกัน ความมีอิสระเสรีภาพ และความมีประชาธิปไตย ซึ่งทั้งหมดเป็นแนวคิดหลักของสันติภาพ ประเด็นความขัดแย้งในเรื่องสั้นเป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจริงในสังคม การเรียกร้องให้เกิดการแก้ไขความขัดแย้งเป็นการเรียกร้องให้เกิดการแก้ไขตามวัตถุประสงค์ที่คณะกรรมการสันติภาพเสนอต่อคณะรัฐบาล ไม่ว่าจะเป็นความต้องการยุติการเข้าร่วมกับสหประชาชาติซึ่งเป็นการก่อความรุนแรงต่อเพื่อนมนุษย์ หรือการเรียกร้องให้รัฐบาลให้ความช่วยเหลือประชาชนชาวอีสานที่ประสบกับปัญหาภัยแล้ง ดังนั้นกระแสการเรียกร้องสันติภาพในสังคมไทยในช่วงระหว่าง พ.ศ. 2490-2500 จึงมีอิทธิพลต่อเรื่องสั้น และเรื่องสั้นได้สะท้อนแนวคิดของกลุ่มเรียกร้องสันติภาพออกมาอย่างชัดเจน